

15.1 Förslaget till lag om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Denna lag innehåller bestämmelser om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Efterlevandepension till vuxna efterlevande skall bestå av en inkomstgrundad förmån i form av omställningspension och ett grundskydd i form av garantipension till sådan pension. Den inkomstgrundade förmånen till barn skall bestå av en barnpension och det grundläggande skyddet av ett efterlevandestöd till barn.

Änkepension regleras enligt nuvarande regler genom övergångsbestämmelser till ändringar i 8 och 14 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) som beslutats år 1988. Förslagen i denna proposition innebär i princip inte någon förändring vad det gäller möjligheten att bevilja änkepension efter den föreslagna ikraftträdandetidpunkten. Bestämmelserna om rätt till änkepension och beräkningen av denna förmån skall, på samma sätt som beträffande övriga efterlevandepensionsförmåner, regleras i lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (EPL). Vissa förändringar föreslås dock när det gäller beräkning av änkepension både till änkor som kommer att beviljas sådan pension i framtiden och till änkor som redan har beviljats eller kommer att beviljas sådan pension på grund av dödsfall före ikraftträdandet av denna lag. Särskilda bestämmelser såvitt avser änkepension till den sistnämnda gruppen ges i lagen om införande av denna lag. Införandelagen innehåller också bestämmelser om hur barnpension och omställningspension som har beviljats på grund av ett dödsfall före ikraftträdandet av denna lag skall beräknas efter denna tidpunkt. Därutöver innehåller införandelagen särskilda bestämmelser om pensionsförmånen särskild efterlevandepension för de personer som uppbär sådan pension vid utgången av år 2002.

Lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn föreslås träda i kraft den 1 januari 2003. Eftersom lagen ersätter de nuvarande bestämmelserna i 8 och 14 kap. och vissa andra paragrafer i AFL samt övergångsbestämmelserna till ändringarna år 1988 i dessa kapitel föreslås att samtliga dessa bestämmelser upphävs fr.o.m. samma tidpunkt.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §

I denna paragraf anges innehållet i lagen. Som har framgått av den inledande kommentaren skall bestämmelserna om efterlevandepension i 8 och 14 kap. AFL och övergångsbestämmelserna till dessa upphävas och ersättas med bestämmelser i denna lag.

2 §

Paragrafen innehåller upplysningar om att det i socialförsäkringslagen (SofL) finns bestämmelser om vem som är försäkrad enligt denna lag. Det

är den avlidne som måste ha varit försäkrad – genom bosättning i Sverige respektive genom arbete här i landet – för att förmåner till efterlevande överhuvudtaget skall kunna utges till efterlevande. Ett undantag härifrån skall dock göras för efterlevandestöd till barn som kan utges oavsett vilken anknytning till Sverige den avlidne föräldern haft. Barnet måste emellertid vara bosatt i Sverige för att förmånen skall kunna utges. Likaså bör bosättningsbegreppet i SofL vara tillämpligt även vid bedömningen av om den efterlevande kan anses vara bosatt i Sverige. Vidare anges att SofL också innehåller bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden m.m.

3 §

I denna paragraf ges en översikt över var i lagen som de olika inkomstgrundade efterlevandeförmånerna regleras. Särskilda bestämmelser om efterlevandepension till personer som redan vid ikraftträdandet av denna lag uppbär sådan pension eller som därefter beviljas efterlevandepension på grund av ett dödsfall före ikraftträdandet ges i lagen om införande av denna lag.

Bestämmelser om barnpension ges i 2 kap. En efterlevande make – varmed enligt regler i 4 kap. likställs vissa sambor – har rätt till omställningspension enligt de närmare förutsättningar som anges i 4 kap. En efterlevande kvinna kan emellertid, enligt vad som framgår av 6 §, även vara berättigad till änkepension. Änkepension utges under vissa förutsättningar i stället för omställningspension men kan också såvitt avser yngre kvinnor utges till den del änkepensionen är högre än omställningspensionen. Vid sådan samordning inkluderas även eventuell garantipension till omställningspension respektive änkepension.

4 §

I denna och den följande paragrafen anges den grundläggande strukturen såvitt gäller de olika förmånsslagen. Barnpension och omställningspension utges som förmåner relaterade till den avlidnes inkomster. Dessa förmåner benämns *inkomstgrundad efterlevandepension*. Inkomstgrundad efterlevandepension i form av barnpension och omställningspension beräknas på grundval av ett och samma underlag: ett efterlevandepensionsunderlag. Bestämmelser om hur detta underlag beräknas ges i 5 kap. I stället för eller som utfyllnad till omställningspension kan under vissa förutsättningar utges garantipension. Förutsättningarna för att sådan garantipension skall utges anges i 7 § samt i 4 kap. I det nu nämnda kapitlet ges också bestämmelser om hur garantipensionen skall beräknas. Utöver barnpension, som utgör en inkomstgrundad förmån, finns i 3 kap. bestämmelser om efterlevandestöd till barn.

5 §

Änkepension utges på samma sätt som förmåner till vuxna efterlevande i övrigt som en inkomstrelaterad förmån men beräknas till skillnad från dessa förmåner alltså på ett ATP-baserat underlag. De närmare skälen härför redovisas i avsnitt 11. Till änkepensionen skall det emellertid på samma sätt som beträffande omställningspension under vissa förutsätt-

ningar kunna utges en garantipension. De närmare bestämmelserna om hur denna skall beräknas ges i 6 kap.

Såsom anges i paragrafen första stycke skall änkepension utges i form av tilläggspension. Till skillnad från det nuvarande systemet i AFL om efterlevandepension från dels folkpensioneringen dels tilläggspensioneringen finns det i den nu föreslagna lagen inte längre anledning att i enskilda paragrafer särskilt poängtera att änkepensionen är en tilläggs-pensionsförmån. I enlighet med vad *Lagrådet* har föreslagit kommer därför termen änkepension att användas i lagen i stället för ”tilläggspension i form av änkepension”.

6 §

I *första stycket* anges att efterlevande kvinnor som är födda år 1944 eller tidigare endast kan beviljas efterlevandeförmån i form av änkepension om förutsättningarna för denna pensionsform i övrigt är uppfyllda. För dessa kan det således inte komma i fråga att bevilja omställningspension. Detta kan, med de förändringar som föreslås beträffande beräkning av omställningspension, i vissa enstaka fall innebära att änkepensionen tillfälligt uppgår till ett lägre belopp än den reformerade efterlevandepensionen. Änkepension är emellertid, till skillnad från omställningspension, tidsobegränsad varför en sådan pension totalt sett alltid får anses mer fördelaktig för den efterlevande än en reformerad efterlevandepensionsförmån.

Däremot kan änkor som är födda år 1944 eller tidigare beviljas efterlevandepension i form av omställningspension om änkan inte uppfyller förutsättningarna för rätt till änkepension. I dessa fall kommer således bestämmelserna i 4 kap. att reglera ankans efterlevandeförmån och avgöra om förutsättningarna för rätt till sådan pensionsförmån föreligger.

I undantagsfall kan den situationen uppkomma att en kvinna kan bli berättigad till förmåner från både det reformerade efterlevandepensions-systemet och änkepensioneringen. Detta kan bl.a. inträffa för en kvinna som är född år 1944 eller tidigare och som vid utgången av år 1989 var sammanboende med den sedermera avlidne mannen under sådana förhållanden att hon då var att anse som likställd med en änka (se 6 kap. 15 §). Hon är härigenom berättigad till garantipension till änkepension och inte till garantipension till omställningspension. Hon är däremot inte berättigad till änkepension, eftersom hon inte var gift med mannen i fråga vid nyss nämnda tidpunkt. Däremot kan hon vara berättigad till omställningspension enligt 4 kap. I nuvarande system regleras detta så att änkan får änkepension från folkpensioneringen och reformerad efterlevandepension från tilläggspensioneringen. Motsvarande bör gälla även fortsättningsvis, dvs. kvinnan skall i den situation som beskrivits få rätt till garantipension till änkepension och omställningspension enligt 4 kap. om hon vid tidpunkten för dödsfallet efter år 1989 uppfyllt förutsättningarna för rätt till sådan pension. Denna omställningspension skall även ligga till grund för beräkningen av garantipensionens storlek enligt 6 kap. 17 §, se vidare i kommentaren till den paragrafen.

I *andra stycket* anges att kvinnor som är födda år 1945 eller därefter under vissa förutsättningar kan beviljas, förutom omställningspension och

garantipension till sådan pension enligt 4 kap., även änkepension enligt 6 kap. Dessa förutsättningar anges i *tredje stycket* och innebär att änkepension kan utges till dessa änkor endast i de fall denna pension överstiger omställningspensionen jämte garantipension samt i så fall endast med det belopp varmed den överstiger de sistnämnda förmånerna. Detta kan innebära, framför allt med hänsyn till de något mindre förmånliga beräkningsbestämmelser för änkepension som gäller enligt nuvarande bestämmelser och som föreslås överflyttade i huvudsak oförändrade till en anpassad änkepensionering och till att dessa kvinnor inte skall kunna beviljas garantipension till änkepension (se bl.a. 6 kap. 6 §), att någon änkepension inte utbetalas förrän rätten till omställningspension upphört. Sista meningen har i princip formulerats i enlighet med förslag av *Lagrådet* med anledning av vad Lagrådet anfört i anslutning till 5 § om termen änkepension.

7 §

Garantipension till omställningspension och änkepension beräknas i förhållande till den avlidnes försäkringstid enligt vad som närmare anges i 4 och 6 kap.

Bestämmelsen i denna paragrafs andra stycke i lagrådsremissen om kravet på tre års försäkringstid för rätt till garantipension har efter *Lagrådets* påpekande flyttats till de kapitel där övriga förutsättningar finns (4 kap. 6 § och 6 kap. 14 §).

8 §

I denna paragraf anges hur efterlevandepensionsförmånerna skall finansieras. Inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension och de administrationskostnader som dessa förmåner medför skall finansieras genom en efterlevandepensionsavgift enligt lagen (1981:691) om socialavgifter. Denna avgift skall emellertid, till skillnad från vad som gäller för avgifterna inom ålderspensioneringen, föras till statsbudgeten. Efterlevandepensioneringen skall alltså inte, såsom det inkomstgrundade ålderspensionssystemet, utgöra ett från staten avskilt självständigt pensionssystem.

Kostnaderna för grundskyddsförmånerna, dvs. garantipension till omställningspension och änkepension, skall finansieras med statsmedel. Detsamma skall gälla för efterlevandestöd till barn.

9 §

Garantipensionernas nivå liksom nivån för efterlevandestödet till barn och utgångspunkten för beräkningen skall, på samma sätt som garantipension till ålderspension, följa den allmänna prisutvecklingen. Garantipension och efterlevandestöd till barn skall beräknas utifrån prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § AFL, medan den inkomstgrundade efterlevandepensionen skall omräknas med hänsyn till inkomstutvecklingen varvid inkomstbasbeloppet skall användas.

10 §

I denna paragraf regleras hur årlig inkomstgrundad efterlevandepension (dvs. barnpension och omställningspension) och änkepension skall räknas om (följsamhetsindexeras) vid varje årsskifte. Omräkningen görs, i likhet med vad som gäller för följsamhetsindexering av årlig inkomstgrundad ålderspension, med hänsyn till förändringen av inkomstindex mellan två år. Skälet till att inte hela förändringen av inkomstindex beaktas är att det delningstal som skall användas vid beräkningen av efterlevandepensionsunderlaget har bestämts med utgångspunkt från en årlig real tillväxt om 1,6 %.

Det är endast den inkomstgrundade efterlevandepensionen och änkepensionen som skall följsamhetsindexeras enligt de nu beskrivna reglerna. Garantipension till omställningspension och änkepension skall beräknas på grundval av det årligt fastställda prisbasbeloppet. Detta följer av att garantipensionernas nivåer är uttryckta som en viss andel av prisbasbeloppet. Detta innebär att den inkomstgrundade efterlevandepensionen och garantipensionen kan utvecklas olika, varför det inför varje årsskifte måste göras en ny beräkning för att konstatera om den efterlevande alltså är berättigad till garantipension och med vilket belopp sådan pension i så fall skall utges. På samma sätt får vid ingången av varje år göras en ny beräkning av om efterlevandestöd skall utges och i så fall med vilket belopp mot bakgrund av den omräkning med följsamhetsindex som då görs av barnpensionen.

2 kap. Barnpension**1 §**

Första stycket motsvarar 14 kap. 1 § AFL och reglerar den grundläggande förutsättningen för att barnpension skall kunna utges. Barnpension skall liksom enligt nuvarande regler kunna utges till biologiska barn eller adopterade barn oavsett om den avlidne hade vårdnaden om barnet och likaledes oberoende av om denne sammanbodde med barnet vid tidpunkten för dödsfallet. Däremot föreligger inte någon rätt till barnpension efter foster- eller styvföräldrar.

I andra stycket anges att en person som med socialnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i adoptionssyfte skall vid tillämpningen av 2 kap. anses som barnets förälder. Barnpension skall således kunna utges efter en sådan person och detta även innan ett rättsligt adoptionsbeslut fattats av behörig domstol. (Motsvarar 20 kap. 2 § fjärde stycket AFL).

2 §

Denna paragraf motsvarar 14 kap. 2 § jämförd med 8 kap. 2 § AFL. I paragrafen regleras de närmare förutsättningar som uppställs för rätt till barnpension bl.a. såvitt avser pensionens utsträckning i tiden.

3 §

I paragrafen, som delvis har sin motsvarighet i 14 kap. 3 § AFL, anges de ersättningsnivåer som skall gälla för barnpension.

I förevarande paragraf anges att barnpension skall beräknas som en viss andel av den avlidnes efterlevandepensionsunderlag beräknat enligt 5 kap. Efterlevandepensionsunderlaget har en nära anknytning till det inkomstgrundade underlaget i det reformerade ålderspensionssystemet. Någon exakt överensstämmelse mellan dessa båda underlag föreligger emellertid inte.

Ersättningsnivåerna för barnpensioneringen skall vara desamma i det anpassade efterlevandepensionssystemet som i det nuvarande systemet i det fall det finns ett pensionsberättigat efterlevande barn som har fyllt tolv år och endast en av föräldrarna avlider. I ett sådant fall skall barnpension utgöra 30 % av det beräknade efterlevandepensionsunderlaget. I det fall den avlidne efterlämnar ett pensionsberättigat barn som inte har fyllt tolv år skall barnpensionen emellertid utgöra 35 procent av samma underlag. Efterlämnar den avlidne flera pensionsberättigade barn skall de nämnda procenttalen ökas med 20 respektive 25 procent för varje barn utöver det första. Om båda föräldrarna har avlidit skall barnpensionen efter vardera föräldern alltid utgöra 35 % av ersättningsunderlaget oavsett barnets ålder. Detta procenttal skall ökas med 25 för varje barn utöver det första om den avlidne efterlämnar flera pensionsberättigade barn. Det sammanlagda barnpensionsbeloppet skall sedan fördelas lika mellan barnen. En omräkning av barnpensionerna kan bli aktuell att göra om rätten till barnpension för något av barnen upphör.

4 §

Denna paragraf har sin motsvarighet i 14 kap. 8 § AFL. Bestämmelsen reglerar de fall där samtliga efterlevandepensioner efter en avliden person överstiger det efterlevandepensionsunderlag som beräknats enligt 5 kap.

I *första stycket* regleras de fall där endast barnpensioner utges efter den avlidne men där det totala pensionsbeloppet överstiger 100 % av den avlidnes efterlevandepensionsunderlag beräknat enligt 5 kap. På motsvarande sätt som gäller i dag skall barnpension inte kunna utbetalas med högre sammanlagt belopp än vad som motsvarar den avlidnes efterlevandepensionsunderlag. En omräkning skall emellertid ske av barnpensionerna när något av de pensionsberättigade barnen upphör att uppbära barnpension, t.ex. på grund av att ett pensionsberättigat barn till följd av åldersgränsen inte längre har rätt till barnpension efter den avlidne.

I *andra stycket* tas upp de fall där antingen inkomstgrundad efterlevandepension i form av omställningspension eller änkepension utges efter en avliden samtidigt med barnpension. I dessa situationer skall det efterlevandepensionsunderlag som skall kunna tas i anspråk för barnpension begränsas till 80 % av det totala underlaget beräknat enligt 5 kap. Denna andel överensstämmer med den andel av den avlidnes tilläggspension som med nuvarande regler kan tas i anspråk för barnpension om samtidigt omställningspension eller särskild efterlevandepension utges efter den avlidne. I de fall då den avlidne efterlämnar, förutom den vuxne pensionsberättigade, även fyra eller fler barn kommer det att bli aktuellt att tillämpa denna regel. För det fall något eller några av de efterlevande barnen inte har fyllt tolv år eller inte är barn till den vuxne efterlevande och också uppbär barnpension efter den andra föräldern kommer regeln

dock att i förhållande till dessa barn tillämpas redan när tre barn skall beviljas barnpension. Den nedsättning som sålunda kan komma att göras för pensionsberättigade barn med tillämpning av denna regel kommer emellertid inte att behöva bestå för hela den tid varunder pension kan utbetalas efter den avlidne. En uppräknings av barnpensionerna kan komma i fråga i de fall där pensionen till den vuxne efterlevande upphör att utbetalas exempelvis till följd av att denne inte längre har barn under arton respektive tolv år. I dessa situationer skall första stycket tillämpas. Detsamma kan gälla i de fall en efterlevande make eller därmed likställd gifter om sig eller av någon annan anledning inte längre har rätt till efterlevandepension. Även i de fall barnpension till ett förutvarande pensionsberättigat barn upphör att utbetalas kan övriga barnpensioner bli föremål för uppräknings.

3 kap. Efterlevandestöd till barn

1 §

Pensionsförmånen folkpension i form av barnpension skall fr.o.m. den 1 januari 2003 avskaffas. I stället införs ett nytt grundläggande skydd, som inte är en pensionsförmån, och som skall kunna utges till alla barn som bor i Sverige och vars ena eller båda föräldrar har avlidit. De ytterligare förutsättningar som gäller för rätt till detta grundskydd är desamma som anges i 2 kap 1 och 2 §§ om rätt till barnpension. Vid bedömning av om ett barn skall anses bosatt i Sverige bör bosättningsbegreppet i SoFL tillämpas.

2 §

Basnivån för efterlevandestöd till barn skall motsvara 40 procent av prisbasbeloppet, vilket motsvarar den garantinivå som i dag gäller för folkpension i form av barnpension tillsammans med den tilläggspension som barnet är berättigat till. Har båda föräldrarna avlidit utges efterlevandestöd efter vardera föräldern.

3 §

Efterlevandestödet till barn är konstruerat som en utfyllnad till barnpension på motsvarande sätt som garantipension till efterlevandepension till vuxna efterlevande. Detta innebär att efterlevandestöd till efterlevande barn skall kunna betalas ut endast i de fall den avlidne inte efterlämnat något eller endast ett lågt efterlevandepensionsunderlag på vilket barnpension skall beräknas.

Av *första stycket* framgår att efterlevandestöd skall utges endast för de fall det efterlevande barnets barnpension efter den avlidne föräldern understiger det belopp som anges i 2 §. Efterlevandestödet skall således avräknas krona för krona mot den utgående barnpensionen

Av *andra stycket* framgår att efterlevandestöd till barn vars båda föräldrar har avlidit skall utges endast i den mån den sammanlagda barnpensionen enligt 2 kap. inte uppgår till det belopp som anges i 2 § andra stycket. Detta innebär att man vid beräkningen av om efterlevandestöd skall utges eller inte skall ta hänsyn till den barnpension som sammanlagt

utbetalas efter båda föräldrarna. Detta kan innebära att något efterlevandestöd inte skall utbetalas till följd av att den ena föräldern efterlämnar ett högt efterlevandepensionsunderlag medan den andra föräldern inte efterlämnar någon rätt över huvud taget till barnpension och trots att efterlevandestöd skulle ha utgetts om det varit endast den sistnämnde föräldern som avlidit. Med hänsyn till att efterlevandestöd skall ses som en utfyllnad i de situationer då barnet inte får motsvarande försörjning tillgodosedd på annat sätt är en sådan lösning följdriktig och ofrånkomlig.

I linje med detta ligger även den bestämmelse som är intagen i *tredje stycket* och som anger att även arbetsskadelivränta och utländsk efterlevandepension skall beaktas vid den avräkning krona för krona som skall göras enligt första och andra styckena. En förutsättning härför är dock att den utländska efterlevandepensionen inte är att betrakta som en utfyllnad till en inkomstrelaterad utländsk efterlevandepension.

4 §

Denna paragraf har sin motsvarighet i nuvarande 10 kap. 4 § andra stycket AFL och innebär i sak inte någon förändring. Av bestämmelsen framgår att en samordning skall ske mellan folkpension i form av förtidspension och efterlevandestöd till barn, i de fall då det efterlevande barnet har rätt till båda förmånerna, på sådant sätt att endast den största av förmånerna utbetalas.

4 kap. Omställningspension och garantipension

Omställningspension

1 §

Avgörande för rätten till omställningspension skall på samma sätt som enligt nuvarande regler vara hur de i paragrafen angivna förhållandena gestaltade sig vid tidpunkten då dödsfallet inträffade. Att villkoren blir uppfyllda vid en senare tidpunkt utgör inte grund för att bevilja omställningspension, liksom att senare inträffade förändringar inte heller påverkar rätten till sådan pension (jfr kommentaren till 2 §). Det grundläggande kravet att parterna stadigvarande skall ha sammanbott vid tidpunkten för dödsfallet är detsamma som i dag. Vidare gäller på samma sätt som enligt nuvarande regler att detta sammanboende – i icke-barnfallen – skall ha varat oavbrutet i minst fem år. När det gäller den närmare innebörden av begreppet stadigvarande sammanboende och hur detta skall tolkas i olika situationer hänvisas till förarbetena till de nuvarande bestämmelserna (prop. 1987/88:171) där frågorna kommenteras utförligt.

En skillnad mot nuvarande regler ligger i att en efterlevande som inte oavbrutet har sammanbott med den avlidne maken (eller därmed likställd) i minst fem år före dödsfallet har rätt till omställningspension om den efterlevande vid dödsfallet sammanbodde med barn under 18 år som stod under en av eller båda makarnas vårdnad. Enligt nuvarande regler skall barnet ha varit under 12 år. På samma sätt som enligt nuvarande regler fordras inte att barnet under hela tiden då inledande omställningspension utges är under 18 år. Det är, som nämnts ovan, förhållandena vid

dödsfallet som är avgörande. Barnet behöver vidare, på samma sätt som gäller i dag, inte vara ett för makarna gemensamt barn eller ett för någon av makarna biologiskt barn eller adoptivbarn. Även andra barn, t.ex. fosterbarn, bör liksom hittills kunna grunda rätt till omställningspension. Det krävs dock att barnet stadigvarande vistades hos makarna (eller därmed likställda) och att barnet hade en av eller båda makarna som vårdnadshavare vid tidpunkten för dödsfallet.

Omställningspension utges på samma sätt som enligt nuvarande bestämmelser till efterlevande som är yngre än 65 år. Beviljad sådan pension skall alltså dras in vid utgången av månaden före den månad då den efterlevande fyller 65 år. Detta framgår av 7 kap. 5 § som motsvarar delar av den nuvarande bestämmelsen i 16 kap. 9 § sista meningen AFL.

I *andra stycket* har tagits in en regel som innebär att med efterlevande make likställs den som stadigvarande sammanbodde med en icke gift man eller kvinna vid dennes död och som varit gift med eller har eller har haft eller vid dödsfallet väntade barn med denne. Bestämmelsen är densamma som enligt nuvarande regler (8 kap. 1 § andra stycket AFL). Några förändringar föreslås inte beträffande den pensionsberättigade personkretsen när det gäller vuxna efterlevande.

2 §

I paragrafen anges att omställningspension skall utges under en tid av tio månader räknat från tidpunkten för dödsfallet. Enligt nuvarande regler är motsvarande tid sex månader. Av 7 kap. 2 § följer att omställningspension skall utges fr.o.m. den månad då maken avled eller, om denne vid sin död uppbar ålderspension, fr.o.m. ingången av månaden därefter. Omställningspension skall utbetalas under tio månader därefter. Som angetts i kommentaren till 1 § är det förhållandena vid dödsfallet som är avgörande för rätten till omställningspension under denna tid. Det förhållandet att t.ex. det barn som maken sammanbott med vid tidpunkten för dödsfallet fyller 18 år inom den angivna tiomånersperioden eller avlider innebär alltså inte att omställningspensionen skall dras in, oavsett om makarna inte har bott tillsammans i fem år. Pensionen skall dock dras in fr.o.m. den månad då den efterlevande fyller 65 år (7 kap. 5 §). Pensionen skall vidare dras in om den efterlevande avlider.

Rätten till omställningspension påverkas enligt nuvarande regler inte av att den efterlevande gör ett förtida uttag av ålderspension. Någon ändring föreslås inte i detta avseende. Rätten till omställningspension skall således inte påverkas av att den efterlevande börjar uppbära inkomstgrundad ålderspension före 65 års ålder.

3 §

I denna paragraf ges bestämmelser om förlängd omställningspension. Förslaget innebär vissa förändringar i förhållande till nuvarande bestämmelse i 8 kap. 5 § och 14 kap. 4 § AFL såvitt avser den tid under vilken förlängd omställningspension skall kunna utges.

Det grundläggande kravet för att en efterlevande man eller kvinna skall kunna beviljas omställningspension för förlängd tid är enligt *första stycket* att de i 1 § angivna villkoren för rätt till omställningspension är uppfyllda.

Den efterlevande måste alltså ha stadigvarande sammanbott med maken (eller därmed likställd) vid den tidpunkt då denne avled. Dessutom skall den efterlevande ha oavbrutet sammanbott med maken i minst fem år fram till tidpunkten för dödsfallet eller vid samma tidpunkt ha stadigvarande sammanbott med barn som inte fyllt 18 år och som stod under rättslig vårdnad av makarna eller endera av dem.

Rätten till förlängd omställningspension skall, på samma sätt som enligt nuvarande regler, avse tid efter det att rätt till inledande omställningspension har upphört. Detta innebär alltså att förlängd omställningspension utges fr.o.m. månaden efter den då rätten till inledande omställningspension har upphört. Förlängd omställningspension kan utges om den efterlevande har vårdnad om och stadigvarande sammanbor med barn under 18 år, i stället för som enligt dagens regler 12 år. På samma sätt som i dag krävs att barnet måste stadigvarande ha vistats i makarnas hem vid dödsfallet.

Bestämmelsen i *andra stycket* första meningen tar sikte på efterlevande som har hemmavarande barn i skolåldern. Om den efterlevande förlöpande, sedan tiden för den inledande omställningspensionen löpt ut, har vårdnad om och stadigvarande sammanbor med barn under 18 år utges omställningspension under ytterligare tolv månader efter dödsfallet. Om barnet under detta år fyller 18 år upphör dock rätten till omställningspension fr.o.m. utgången av den månad då barnet fyller 18 år. Ytterligare gäller, på samma sätt som enligt nuvarande regler, att pensionsrätten bortfaller om den efterlevande skulle upphöra att stadigvarande sammanbo med barnet eller förlora vårdnaden om det eller om barnet skulle avlida. Av 7 kap. 5 § framgår att pensionen då skall dras in fr.o.m. utgången av den månad under vilken rätten därtill upphör. Detta innebär en skillnad i förhållande till den inledande omställningspensionen som alltid utbetalas under tio månader om villkoren för pensionsrätt var uppfyllda vid dödsfallet. Om den efterlevande senare skulle uppfylla villkoren på nytt, t.ex. att ett barn som under den inledande omställningstiden flyttat hemifrån, senare under den förlängda omställningstiden åter flyttar hem, kan pension – efter ny ansökan – utges på nytt. Pensionen utges då så länge det inte har förflutit tjugotvå månader från dödsfallet, dock längst till dess barnet uppnått 18 års ålder.

Rätt till omställningspension föreligger emellertid enligt *andra stycket* andra meningen alltid så länge den efterlevande på det sätt som gäller enligt nuvarande regler har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn som inte har fyllt tolv år. När barnet fyller tolv år bortfaller pensionsrätten om förlängd omställningspension då har utgetts i minst ett år. Annars kvarstår rätten till förlängd omställningspension enligt första meningen. Pensionen skall enligt vad som framgår av 7 kap. 5 § dras in fr.o.m. utgången av den månad under vilken rätten till den har upphört. Även när förlängd omställningspension utges enligt *andra stycket* andra meningen, dvs. då det hemmavarande barnet är under tolv år, bortfaller pensionsrätten alltid om den efterlevande upphör att stadigvarande sammanbo med barnet eller förlorar vårdnaden om det eller om barnet skulle avlida. Om den efterlevande senare skulle uppfylla kraven på nytt, t.ex.

återfå vårdnaden om barnet kan pension – efter ny ansökan – utges på nytt om barnet då inte uppnått tolv års ålder.

Reglerna innebär alltså att en efterlevande, som uppfyllt förutsättningarna för rätt till inledande omställningspension och fortfarande har barn under tolv år då tio månader förflutit från dödsfallet, har rätt till omställningspension t.o.m. den månad då barnet fyller tolv år. Om detta inträffar när kortare tid än tjugotvå månader förflutit från dödsfallet utges omställningspension under den tid som återstår av denna tid, under förutsättning att den efterlevande alljämt bor tillsammans med barnet och har rättslig vårdnad om det. Barnet är ju då alljämt under 18 år och omställningspension utges därför med stöd av bestämmelsen i andra stycket första meningen.

På samma sätt som gäller för den inledande omställningspensionen upphör rätten till förlängd omställningspension alltid fr.o.m. den månad då den efterlevande fyller 65 år.

4 §

Denna bestämmelse motsvarar 8 kap. 5 § andra stycket AFL. Bestämmelsen innebär att rätten till förlängd omställningspension upphör om den efterlevande gifter om sig eller sammanbor enligt de förutsättningar som anges i paragrafen. Denna regel avser enbart omställningspension som utges under förlängd tid, dvs. enligt 3 §. Rätten till inledande omställningspension påverkas inte av ändrade förhållanden som inträffar efter dödsfallet. Till skillnad från vad som sagts ovan beträffande vårdnads- och sammanboenderekvisiten i förhållande till barnet gäller att rätten till omställningspension som har upphört att utges på grund av bestämmelsen i förevarande paragraf inte kan återupplivas om det nya äktenskapet eller sammanboendet skulle upplösas.

5 §

Omställningspension beräknas på samma sätt som övriga inkomstgrundade efterlevandeförmåner på grundval av den avlidnes efterlevandepensionsunderlag. Regler för hur detta underlag skall beräknas ges i 5 kap. Till grund för beräkningen ligger den pensionsrätt för ålderspension som den avlidne har tjänat in.

I paragrafen föreskrivs att omställningspensionen skall utgöra 55 % av efterlevandepensionsunderlaget.

Enligt nuvarande bestämmelser är ersättningsnivån beroende av om barnpension samtidigt utges efter den avlidne eller inte. Någon motsvarande differentiering skall inte finnas i framtiden. Omställningspension skall således utges med 55 % av efterlevandepensionsunderlaget oavsett om barnpension samtidigt utges eller inte. Detta innebär emellertid inte att utrymmet för barnpensioner kommer att påverkas. Barnpensioner kommer således alltid att kunna uppta minst 80 % av den avlidnes egenpension. För en närmare beskrivning av denna begränsningsregel hänvisas till kommentaren till 2 kap. 4 §.

Den årliga omställningspension som sålunda har beräknats skall enligt bestämmelsen i 1 kap. 10 § räknas om (följsamhetsindexeras) vid varje årsskifte.

Bestämmelserna om beräkning av omställningspension enligt detta kapitel gäller då omställningspension beviljas på grund av ett dödsfall som inträffar fr.o.m. den 1 januari 2003, dvs. efter ikraftträdandet av denna lag. Frågan hur omställningspension som har beviljats på grund av nuvarande bestämmelser och som utges i form av folkpension och tilläggspension skall behandlas efter ikraftträdandet av den nya lagen regleras i införandelagen till denna lag (6 och 7 §§).

Garantipension till omställningspension

6 §

Garantipension utgör ett tillägg till eller en ersättning för omställningspensionen. För att rätt till garantipension skall föreligga krävs att den efterlevande uppfyller förutsättningarna för rätt till omställningspension. Den efterlevande måste alltså ha uppfyllt de grundläggande kraven för rätt till omställningspension enligt 1 § och, såvitt avser garantipension till förlängd omställningspension, ha vårdnaden om och stadigvarande sammanbo med barn under 18 år som vid dödsfallet stadigvarande vistades i makarnas hem. Detta behöver emellertid inte innebära att sådan pension verkligen utbetalas eftersom efterlevandepensionsunderlaget enligt 5 kap. trots det kan ha varit noll om den avlidne inte tjänat in vare sig någon pensionspoäng för tilläggspension eller pensionsrätt i det reformerade ålderspensionssystemet. Under förutsättning att villkoren i denna paragraf är uppfyllda och den efterlevande inte har rätt till sådan pension som anges i 7 § kommer garantipensionen i en sådan situation att utgöra hela omställningspensionen för den efterlevande.

I enlighet med *Lagrådets* förslag har förutsättningen att försäkringstid måste ha tillgodoräknats den avlidne för minst tre år för att rätt till garantipension skall föreligga flyttats till denna paragraf. Bestämmelsen har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Kravet på tre års försäkringstid behöver emellertid inte vara uppfyllt vid dödsfallstidpunkten utan kan även uppfyllas genom beräkning av framtida försäkringstid.

Till följd av samordningsregeln i artikel 45 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen kommer emellertid den som har försäkringstid från andra länder inom EU/EES att få räkna med den tiden för att uppnå de tre kvalifikationsåren. En förutsättning för en sådan sammanläggning är emellertid att den avlidne kunnat tillgodoräknas minst ett år med försäkringstid i Sverige.

Garantipension till omställningspension utbetalas enbart till efterlevande som är bosatt i Sverige. Motsvarande gäller enligt nuvarande regler för folkpension som är beräknad på grundval av den avlidnes bosättningsstid i Sverige. Frågan om vem som skall anses bosatt i Sverige bör bedömas enligt bestämmelserna i socialförsäkringslagen (1999:799). Av 4 kap. 4 § socialförsäkringslagen framgår vidare att det undantagsvis finns möjlighet att betala ut garantipension vid bosättning utomlands om det skulle framstå som uppenbart oskäligt att dra in pensionen. Till följd av exporträtten enligt förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemet för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemed-

lemmar flyttar inom gemenskapen kommer garantipension dock att i stor utsträckning betalas ut även till personer som inte är bosatta i Sverige. Detsamma kan komma att gälla efterlevande som bor i ett land med vilket Sverige kommer att ha en socialförsäkringskonvention. För den som bosätter sig i ett annat land utanför EU/EES – och som inte kan åberopa någon konvention med annan innebörd – kommer dock exportförbudet att gälla.

7 §

I paragrafen anges att utgångspunkten för beräkning av garantipension är omställningspensionen. Om garantipension skall utges och i så fall med vilket belopp är beroende av omställningspensionens storlek. Med sådan pension likställs utländsk efterlevandepension som inte, liksom garantipensionen, är av utfyllnadskaraktär. De särskilda frågeställningar som uppstår vid beräkning av garantipension när den avlidne har varit försäkrad enligt flera länders lagstiftningar inom EG/EES redovisas i avsnitt 12.3.2.

8 §

I denna paragraf anges hur garantipension beräknas. Garantipensionen är konstruerad som en utfyllnad till omställningspensionen upp till en basnivå som motsvarar 2,13 gånger det prisbasbelopp som gäller det år då pensionen utges. Storleken på garantipensionen är således beroende av hur stor omställningspensionen är. Med sådan pension likställs även utländsk efterlevandepension som inte är av utfyllnadskaraktär (jfr 7 §). En förutsättning för att garantipension skall utges upp till en basnivå om 2,13 prisbasbelopp är att den avlidne kunnat tillgodoräknas 40 år med försäkringstid för garantipension. Hur beräkningen skall göras i annat fall framgår av 12 §. I enlighet med *Lagrådets* förslag har en ny tredje mening lagts till som anger att minskningen enligt denna paragraf skall göras efter det att basnivån avkortats med tillämpning av 12 §.

Vid beräkningen av garantipensionens storlek är det den faktiska omställningspensionen som skall läggas till grund för avtrappningen av basnivån. Det förhållandet att den avlidne inte alls eller endast delvis har betalat avgifter till ålderspensioneringen och därför endast delvis eller inte alls tillgodoräknats pensionsrätt för vissa år skall således inte innebära att garantipensionen skall beräknas på grundval av någon annan omställningspension än den faktiska. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt nuvarande regler för beräkning av pensionstillskott till folkpension i form av efterlevandepension. Det skiljer sig emellertid från vad som gäller för beräkning av garantipension till ålderspension enligt lagen (1998:702) om garantipension, där garantipensionen i fall av obetalda avgifter skall beräknas som om full avgift hade erlagts.

Garantipensionen skall vara relaterad till prisbasbeloppet. Detta innebär att det vid ingången av varje nytt år måste göras en ny beräkning av den garantipension som skall utges under det kommande året. Ytterligare ett skäl till att en sådan beräkning måste göras är att omställningspensionen som skall reducera garantipensionens basnivå skall följsamhetsindexeras

(jfr kommentaren till 1 kap. 10 §), vilket innebär att omställningspensionen och garantipensionen kommer att kunna utvecklas olika.

9 §

I 1 kap. 7 § föreskrivs att garantipension till omställningspension är beroende av den avlidnes försäkringstid. I denna och följande bestämmelse anges vilken tid före respektive efter dödsfallet som skall tillgodoräknas som försäkringstid.

I förevarande paragrafs *första stycke* anges att garantipensionen skall beräknas med hänsyn till den försäkringstid som kan tillgodoräknas den avlidne till och med året före dödsfallsåret. Som försäkringstid skall beaktas – med några undantag – sådan tid som utgör försäkringstid för garantipension till ålderspension enligt lagen (1998:702) om garantipension. Detta innebär att den tid som skall tillgodoräknas som försäkringstid inom efterlevandepensioneringen i princip kommer att överensstämma med den tid som i dag tillgodoräknas som bosättningstid för folkpension. I första stycket anges att bestämmelserna i 2 kap. 1–4 §§ och 5 § första stycket lagen om garantipension skall tillämpas även när det gäller beräkning av försäkringstid för garantipension till omställningspension. För en närmare utveckling av bakgrunden till dessa bestämmelser hänvisas till författningskommentaren till desamma (prop. 1997/98:152 s. 145 ff).

När det gäller frågan under vilken tidsperiod som försäkringstid för garantipension skall kunna tillgodoräknas innebär bestämmelsen att tiden fr.o.m. det år då den avlidne fyllde 16 år t.o.m. året före dödsfallet, dock längst t.o.m. det år han eller hon fyllde 64 år skall kunna tillgodoräknas som försäkringstid. Detta innebär en skillnad i förhållande till möjligheten att tillgodoräknas försäkringstid för garantipension till ålderspension. Enligt 2 kap. 5 § andra stycket lagen om garantipension uppställs krav på att den försäkrade såvitt gäller tiden fr.o.m. det år då han eller hon fyller 16 år t.o.m. det år då 24-årsdagen inträder skall ha haft en pensionsgrundande inkomst av viss storlek för att tiden skall få tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension till ålderspension. Något motsvarande krav uppställs inte när det gäller försäkringstid för garantipension till efterlevandepension. Försäkringstid skall således kunna tillgodoräknas på samma villkor fr.o.m. det år den avlidne fyllde 16 år t.o.m. dödsfallsåret. Detta framgår genom att någon hänvisning i första stycket inte sker till 2 kap. 5 § andra stycket lagen om garantipension utan enbart till första stycket samma paragraf.

I 2 kap. 3 § lagen om garantipension anges att en person som haft skäl att lämna sitt hemland och som kan antas ha gått miste om pensionsrättigheter skall som försäkringstid på visst sätt få tillgodoräkna sig även tid då han varit bosatt i sitt hemland. Denna tid skall enligt nämnda paragraf räknas fr.o.m. det år personen fyllde 25 år. Bakgrunden härtill är att försäkringstid för garantipension enligt huvudregeln tillgodoräknas först fr.o.m. det år den försäkrade fyller 25 år. När det gäller beräkningen av försäkringstid för garantipension till omställningspension föreslås att en motsvarande möjlighet att tillgodoräkna sig bosättningstid i hemlandet som finns enligt lagen om garantipension skall finnas även när det gäller beräkning av garantipension till omställningspension. Härvid skall

emellertid även tid fr.o.m. det år den avlidne uppnått 16 års ålder t.o.m. det år han fyllt 24 år kunna beaktas. Detta anges i *andra stycket*. Prop. 1999/2000:91

10 §

I 9 § föreskrivs att det är den avlidnes försäkringstid t.o.m. året före dödsfallet som i första hand ligger till grund för beräkningen av garantipension. Om dödsfallet inträffar under förvärvsaktiv tid, dvs. före det år den avlidne skulle ha fyllt 65 år, får emellertid även tid efter dödsfallet t.o.m. det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år räknas som försäkringstid. Denna tid benämns framtida försäkringstid. I *andra stycket* upptas en regel om hur framtida bosättningstid skall beräknas. Bestämmelsen är utformad på samma sätt som enligt nuvarande regler gäller för beräkning av framtida bosättningstid för folkpension i form av förtidspension och efterlevandepension (5 kap. 9 § AFL).

11 §

Paragrafen innehåller en avrundningsregel som innebär att det, sedan samtliga tillgodoräknade försäkringstider för garantipension till omställningspension har lagts samman, skall ske en avrundning nedåt till helt antal år. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 7 § lagen om garantipension.

12 §

Av bestämmelserna i 1 kap. 7 § och 6 § detta kapitel följer att rätten till garantipension är beroende av den avlidnes försäkringstid och att en försäkringstid om minst tre år måste kunna tillgodoräknas den avlidne för att rätt till garantipension skall föreligga. Vidare krävs för att garantipension faktiskt skall betalas ut att den efterlevande är bosatt i Sverige. Vid beräkningen av garantipension beaktas såväl försäkringstid fram till dödsfallet som framtida försäkringstid (jfr 9 och 10 §§). För att den efterlevande skall vara berättigad till oavkortad garantipension, krävs att antalet år med försäkringstid som enligt bestämmelserna i denna lag kan tillgodoräknas den avlidne uppgår till minst 40. I annat fall görs först en avkortning av basnivån enligt 8 § till så stor andel som svarar mot förhållandet mellan det antal år som tillgodoräknats den avlidne och talet 40. Därefter sker en reducering med hänsyn till storleken på omställningspensionen. Om den avlidne kan tillgodoräknas t.ex. 20 år med försäkringstid för garantipension innebär alltså detta att garantipension till omställningspension beräknas genom att basnivån avkortas till 20/40 av 2,13 gånger prisbasbeloppet. Den sålunda reducerade basnivån avtrappas därefter mot 100 % av omställningspensionen.

Den i paragrafen upptagna beräkningsmetoden överensstämmer med den som gäller för beräkning av garantipension inom ålderspensioneringen. Metoden innebär att det i stort sett kommer att finnas en korrespondens mellan de år som ligger till grund för beräkning av omställningspension och de år som tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension.

13 §

Denna bestämmelse har sin motsvarighet i nuvarande 10 kap. 4 § första stycket AFL som avser folkpension i form av omställningspension. Bestämmelsen tillämpas emellertid enligt 14 kap. 4 § andra stycket AFL även beträffande tilläggspension i form av omställningspension. Den nya regeln tar sikte på omställningspension enligt 1 och 2 §§ jämte garantipension. Sådan pension utges, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande regler, oberoende av att den efterlevande ingår nytt äktenskap under tiden med inledande omställningspension. I undantagsfall skulle således den efterlevande, om den nye maken (eller därmed likställd) skulle avlida under denna tid, kunna för samma tid bli berättigad till omställningspension också efter denne och således till två pensioner samtidigt. I den situationen skall endast en av pensionerna utges. Vid bedömningen av vilken av två eller flera omställningspensioner som skall utges görs enligt nuvarande regler en jämförelse mellan folkpensionsförmånerna å ena sidan och tilläggspensionsförmånerna å andra sidan. Nu föreliggande förslag innebär att en jämförelse görs mellan omställningspensionerna sedan hänsyn tagits även till den garantipension som den efterlevande kan vara berättigad till. Det största av dessa pensionsbelopp utges eller, om de är lika stora, pensionen efter den sist avlidne.

5 kap. Underlag för beräkning av inkomstgrundad efterlevandepension

Efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1938 eller senare

1 §

I paragrafen ges en övergripande beskrivning av hur underlaget för beräkning av inkomstgrundad efterlevandepension efter avlidna som är födda år 1938 eller senare är konstruerat. Inkomstgrundad efterlevandepension beräknas i första hand på grundval av den avlidnes *faktiska pensionsbehållning* i det reformerade ålderspensionssystemet. Närmare bestämmelser om hur denna skall beräknas lämnas i 2 och 3 §§. Under vissa förutsättningar skall även ett belopp som motsvarar summan av de pensionsrätter som den avlidne skulle kunna ha tillgodoräknats från tidpunkten för dödsfallet fram till en tänkt ålderspensionering vid ingången av 65-årsåret läggas till grund för beräkningen. Denna del av efterlevandepensionsunderlaget har benämnts *antagen pensionsbehållning*. De närmare förutsättningarna för beräkning av antagen pensionsbehållning anges i 4–6 §§.

2 §

Paragrafen anger hur den avlidnes faktiska pensionsbehållning som enligt 1 § skall ligga till grund för beräkning av efterlevandepensionsunderlaget skall beräknas. Den faktiska pensionsbehållningen skall utgöras av summan av de årliga pensionsrätter för inkomstpension som har beräknats enligt 4 kap. 2–4 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

och som har tillgodoräknats den avlidne t.o.m. den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade. Vid summeringen av de årliga pensionsrätterna skall dessa beaktas sedan omräkning gjorts enligt 5 kap. 4, 6, 7 och 9 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension. Bestämmelsen innebär att de årliga omräkningar av pensionsrätten som i det reformerade ålderspensionssystemet sker med hänsyn till arvsvinsttilldelning, förändringar i inkomstindex samt med hänsyn till förvaltningskostnader skall beaktas även vid fastställandet av efterlevandepensionsunderlaget.

Beräkning av pensionsrätt för inkomstpension sker enligt bestämmelserna i 4 kap. 2–6 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension. I 4 kap. 2 § den lagen anges att pensionsrätten beräknas på den försäkrades pensionsunderlag, dvs. pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp. I 4 kap. 3 § anges hur stor del av pensionsunderlaget som tillgodoräknas som pensionsrätt för inkomstpension respektive pensionsrätt för premiepension. De nu angivna bestämmelserna för beräkning av pensionsrätt skall tillämpas även vid beräkning av den pensionsrätt som ligger till grund för beräkningen av efterlevandepension. Vid denna beräkning skall dock alltid 18,5 % av pensionsunderlaget läggas till grund för beräkningen (se avsnitt 7.5). Vidare måste, enligt vad som anges i 3 §, det s.k. förvärvsvillkoret vara uppfyllt för att hänsyn skall tas till den del av pensionsbehållningen som härrör från pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring, pensionsgrundande belopp för föräldrar med små barn och pensionsgrundande belopp för studier (se kommentaren till 3 §).

I 4 kap. 4 § lagen om inkomstgrundad ålderspension föreskrivs hur pensionsrätt för inkomster från annat förvärvsarbete skall tillgodoräknas då den försäkrade inte har erlagt ålderspensionsavgift och allmän pensionsavgift. Pensionsrätt skall då tillgodoräknas med en andel som motsvarar den andel av ålderspensionsavgift och allmän pensionsavgift som anses betald enligt skattebetalningslagen (1997:483). Bakgrunden till denna regel redovisas i avsnitt 7.5. I samma avsnitt behandlas frågan hur obetalda ålderspensionsavgifter skall påverka beräkningen av efterlevandepension. Bestämmelsen i 4 kap. 4 § lagen om inkomstgrundad ålderspension innebär, om inte särskilda regler införs, att den pensionsbehållning som skall ligga till grund för beräkningen av efterlevandepensionen kommer att vara reducerad med hänsyn till obetalda avgifter. Av avsnitt 7.5 framgår att det ur ett rent principiellt perspektiv kan ifrågasättas om det är lämpligt att låta storleken på efterlevandepensionen påverkas av att ålderspensionsavgift inte har betalats. Bl.a. med hänsyn till att efterlevandepensionen kommer att påverkas av tillägg för arvsvinster och avdrag för förvaltningskostnader i ålderspensionssystemet, bör det kunna godtas att även i nu diskuterat avseende lägga den faktiska pensionsbehållningen till grund för beräkningen. Den skillnad som ligger i att den pensionsrätt som ligger till grund för beräkningen av efterlevandepension har reducerats på grund av obetalda ålderspensionsavgifter och inte på grund av obetalda efterlevandepensionsavgifter är enbart teoretisk. Med hänsyn till den likafördelningsmetod som tillämpas i skattebetalningslagen anses efterlevandepensionsavgiften betald till lika stor del som ålderspensionsavgiften. Genom hänvisningen till 4 kap. 4 § lagen om inkomstgrundad ålderspension kommer den pensionsbehållning som skall

läggas till grund för beräkningen av efterlevandepensionsunderlaget att vara reducerad med hänsyn till att den avlidne underlåtit att betala ålderspensionsavgift och allmän pensionsavgift.

Regeln i 4 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension avser beräkningen av premiepension vilket, enligt vad som kommer att framgå av det följande, inte är relevant för beräkningen av efterlevandepension. Inte heller är den minskning av pensionsrätten för inkomstpension som enligt 4 kap. 6 § lagen om inkomstgrundad ålderspension skall göras vid beräkning av ålderspension för personer som är födda åren 1938–1953 relevant för beräkningen av efterlevandepension efter avlidna som är födda under samma tid. Skälet härtill kommer att utvecklas i det följande.

Summan av de årliga pensionsrätterna för inkomstpension i ålderspensionssystemet räknas varje år om med hänsyn till ett antal olika faktorer. En sådan faktor är fördelningen av s.k. arvsvinster, dvs. avlidnas pensionsbehållningar. Arvsvinsterna tillfaller övriga personer i försäkringskollektivet, dvs. personer som har tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension, och skall fördelas proportionellt i förhållande till vars och ens pensionsbehållning. Detta innebär alltså att den avlidnes pensionsbehållning för inkomstpension inte enbart kommer att bestå av pensionsrätt som han eller hon själv tjänat in utan till viss del även av pensionsrätt som tillgodoräknats på grundval av arvsvinster från andra i försäkringskollektivet. Det är således den avlidnes pensionsbehållning efter omräkning med hänsyn till arvsvinster som skall ligga till grund för beräkning av efterlevandepensionsunderlaget. Detta framgår genom hänvisningen till 5 kap. 4 § lagen om inkomstgrundad ålderspension. När det gäller beräkningen av antagen pensionsbehållning följer emellertid motsatsvis av en bestämmelse i 6 § att beräkningen av sådan behållning skall göras utan att hänsyn tas till den årliga omräkningen på grund av arvsvinster.

I det reformerade ålderspensionssystemet skall pensionsbehållningen för den som tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension räknas om även med hänsyn till förändringar i inkomstindex. Bestämmelser om sådan omräkning ges i 5 kap. 6 § lagen om inkomstgrundad ålderspension. Den omräkning som faktiskt har skett av pensionsbehållningen skall beaktas även när det gäller beräkningen av efterlevandepension.

Pensionsrätten för inkomstpension minskas årligen med hänsyn till kostnaderna för förvaltningen av försäkringen för inkomstpension och tilläggs pension. Avdraget görs genom att pensionsbehållningen, sedan denna räknats om med hänsyn till arvsvinster och inkomstindex, multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor. Detta kommer alltså att innebära att pensionsbehållningen minskar något, vilket också kommer att påverka den framtida inkomstpensionen. Bestämmelserna i denna paragraf innebär, genom hänvisningen till 5 kap. 7 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, att det är pensionsbehållningen efter denna omräkning som skall ligga till grund för beräkning av efterlevandepensionsunderlaget. Detta gäller dock enbart till den del beräkningen grundar sig på den avlidnes faktiska pensionsbehållning. Beräkningen av antagen pensionsbehållning skall, på samma sätt som skall gälla beträffande arvsvinststill-

delningen, göras på grundval av den avlidnes årliga pensionsrätt utan hänsyn till minskningen på grund av förvaltningskostnader.

Den pensionsbehållning som beräknats sedan omräkningar gjorts enligt bestämmelserna i 5 kap. 4, 6 och 7 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension skall avrundas till närmaste lägre hela krontal. Detta framgår genom hänvisningen till 5 kap. 9 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

I paragrafen anges att det är pensionsrätt som tillgodoräknas den avlidne t.o.m. den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade som skall läggas till grund för beräkningen av faktisk pensionsbehållning. Det är alltså pensionsrätt på grundval av pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp som tjänats in t.o.m. det år som föregår dödsfallsåret som skall läggas till grund för beräkningen. Pensionsrätten för året före dödsfallet kommer emellertid i de flesta fall inte att vara fastställd då efterlevandepensionen skall beräknas. Detta beror på att pensionsgrundande inkomst fastställs först i samband med taxeringen året efter inkomståret och pensionsgrundande belopp och pensionsrätt fastställs i sin tur först ytterligare någon tid senare. Denna eftersläpning är emellertid en oundviklig följd av att pensionsrätt inom det reformerade ålderspensionssystemet läggs till grund för beräkningen av efterlevandepension. Motsvarande problem föreligger även med nuvarande regler och det torde inte innebära några stora administrativa problem. Beräkningen av den faktiska pensionsbehållningen skall i första hand göras med hänsyn till de uppgifter om den avlidnes pensionsbehållning som finns tillgängliga vid beräkningstillfället. Beräkningen får senare justeras när den slutliga pensionsbehållningen t.o.m. dödsfallsåret är fastställd. Detta kan i sin tur komma att leda till retroaktiva utbetalningar av efterlevandepension.

3 §

Till grund för beräkningen av pensionsrätt i det reformerade ålderspensionssystemet skall ligga inte bara pensionsgrundande inkomster utan även pensionsgrundande belopp för förtidspensionärens antagandeinkomst enligt tilläggs pensionssystemet, för barnår, vid pliktjänstgöring och för studier. Pensionsgrundande belopp för förtidspensionärens antagandeinkomst innebär att en person som uppbär förtidspension (enligt hittillsvarande regler för tilläggs pension), som beräknas på grundval av både faktiska ATP-poäng för tid före förtidspensionsfallet och framtida antagna inkomster, tillgodoräknas ålderspensionsrätt för de framtida inkomsterna genom att han eller hon tillgodoräknas ett särskilt pensionsgrundande belopp beräknat på dessa. Sådana pensionsgrundande belopp som tillgodoräknats för tid före dödsfallet skall ligga till grund även för beräkning av efterlevandepension på samma sätt som gäller för pensionsgrundande inkomst. Vad som nu sagts om beräkning av ålderspensionsrätt för förtidspensionärer – och därmed också för beräkning av efterlevandepension – gäller enbart förtidspension som är beräknad enligt nuvarande regler.

Pensionsgrundande belopp för förtidspensionärens antagandeinkomst skall alltså ligga till grund för beräkning av efterlevandepension i samma

utsträckning som pensionsgrundande inkomster. Även pensionsgrundande belopp för barnår, plikttjänstgöring och studier skall ingå i efterlevandepensionsunderlaget. I denna paragraf uppställs dock vissa begränsningar för att sådana belopp skall beaktas vid beräkningen. Förutsättningen är att den avlidne senast vid en viss tidpunkt hade uppfyllt det s.k. förvärvsvillkoret, dvs. har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år har uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet. Med pensionsgrundande inkomst skall här även jämföras pensionsgrundande belopp för förtidspensionärens antagandeinkomst. När det gäller frågan om vid vilken tidpunkt som förvärvsvillkoret skall vara uppfyllt, för att pensionsrätten på grund av de pensionsgrundande beloppen skall läggas till grund för beräkning av efterlevandepension, är utgångspunkten i första stycket att detta skall ha skett senast den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade. Om den avlidne under åren fram till denna tidpunkt har haft pensionsgrundande inkomster som under åtminstone fem år uppgått till minst två gånger inkomstbasbeloppet är alltså förvärvsvillkoret redan härigenom uppfyllt. På samma sätt som beskrivits i kommentaren till 2 § kan det emellertid i många fall inträffa att den pensionsgrundande inkomsten för året före dödsfallsåret inte är fastställd då beräkningen skall göras. Bedömningen av om förvärvsvillkoret är uppfyllt får då i första hand göras på grundval av de uppgifter om pensionsgrundande inkomst som finns tillgängliga vid beräkningstidpunkten. Om det senare skulle visa sig att det sista årets pensionsgrundande inkomst får avgörande betydelse kan detta komma att leda till retroaktiva utbetalningar av efterlevandepension.

Det bör emellertid beaktas att den avlidne under vissa förutsättningar skall tillgodoräknas pensionsrätt även för framtida antagen inkomst. Bestämmelser härom ges i 4 och 5 §§. Av andra stycket framgår att även sådan inkomst skall beaktas vid bedömningen av om förvärvsvillkoret är uppfyllt. I praktiken innebär det att endast om medeltalet av den pensionsgrundande inkomsten för de år som ligger till grund för beräkningen av antagandeinkomsten enligt 5 § uppgår till minst två gånger det för året före dödsfallet gällande inkomstbasbeloppet kommer sådana framtida år att beaktas vid bedömningen av om förvärvsvillkoret är uppfyllt. Om den avlidne då efterlevandepensionsunderlaget skall beräknas inte har uppfyllt förvärvsvillkoret på grundval av de uppgifter om pensionsgrundande inkomster för åren före dödsfallsåret som då finns tillgängliga, kan alltså även år då den avlidne skulle antas ha tjänat in pensionsgrundande inkomster beaktas. Detta sker om den avlidne har uppfyllt kvalifikationsvillkoret i 4 § och om medeltalet av de inkomster som enligt 5 § skall beaktas uppgår till minst två gånger det för dödsfallsåret gällande inkomstbasbeloppet.

Vid prövningen av om förvärvsvillkoret är uppfyllt, genom att även år med antagen pensionsbehållning medräknas, tas hänsyn endast till antagen inkomst beräknad på grundval av pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp för förtidspensionärer. Därmed beaktas inte, vilket är fallet vid den verkliga beräkningen av antagen pensionsbehållning enligt 5 §, pensionsrätt för plikttjänstgöring, för föräldrar med

små barn eller för studier. Det är alltså medeltalet av den pensionsgrundande inkomsten ensam eller tillsammans med pensionsgrundande belopp för förtidspensionärer som måste uppgå till minst två inkomstbasbelopp för de tre år som tas i beaktande.

I 5 kap. 13 § andra stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension finns en bestämmelse som innebär att inkomstpension beräknad på pensionsbehållning som härrör från pensionsgrundande belopp för pliktjämsgöring, pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn och pensionsgrundande belopp för studier skall börja utges tidigast året efter fastställelseåret för pensionsgrundande belopp det sista av de fem åren som krävs för att förvärvsvillkoret skall vara uppfyllt. Någon motsvarande regel föreslås inte när det gäller beräkningen av efterlevandepension. Om den avlidne genom antagandeinkomstberäkningen skall anses ha uppfyllt förvärvsvillkoret, skall efterlevandepension beräknad på grundval av pensionsrätt som härrör från de nu aktuella pensionsgrundande beloppen utges från dödsfallet oavsett hur många år med antagen pensionsbehållning som läggs till grund för uppfyllandet av förvärvsvillkoret.

4 §

I paragrafen anges förutsättningarna för att även en antagen pensionsbehållning, utöver den faktiska pensionsbehållningen beräknad enligt 2 och 3 §§, skall läggas till grund för beräkningen av efterlevandepension. Denna beräkning blir aktuell om dödsfallet inträffar före det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år. För att antagen pensionsbehållning skall beräknas krävs enligt *första stycket* att pensionsrätt för inkomstpension har fastställts för den avlidne för minst tre av de fem kalenderår som närmast föregått det år då dödsfallet inträffade. Om villkoret är uppfyllt skall en beräkning göras av vilken inkomst den avlidne kunde förväntats ha haft för tiden efter dödsfallet till en tänkt ålderspensionering vid ingången av 65-årsåret. På grundval av denna inkomst tillgodoräknas pensionsrätt även för varje år efter dödsfallet fram till dess.

Vid den tidpunkt då bedömningen skall göras av om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt eller inte, kan det inträffa att pensionsrätten för året närmast före dödsfallsåret ännu inte är fastställd. I sådant fall får beräkningen göras utifrån de uppgifter om fastställd pensionsrätt för de aktuella fem kalenderåren som finns tillgängliga vid beräkningstillfället. Om pensionsrätten för året före dödsfallet inte är fastställd och det skulle visa sig att frågan huruvida pensionsrätt har tillgodoräknats för detta år får avgörande betydelse för om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt, får efterlevandepensionen inledningsvis beräknas med hänsyn enbart till den avlidnes faktiska pensionsbehållning. Om det sedan skulle visa sig att pensionsrätt har fastställts för även detta sista år och att kvalifikationsvillkoret således är uppfyllt, får en ny beräkning göras, varvid även får beaktas reglerna om beräkning av antagen pensionsbehållning i 5 §. Detta kan i sin tur leda till retroaktiva utbetalningar av efterlevandepension.

Pensionsrätt som härrör från pensionsgrundande belopp för pliktjämsgöring, pensionsgrundande belopp för föräldrar med små barn och pensionsgrundande belopp för studier skall vid bedömningen enligt första

stycket beaktas enbart under förutsättning att den avlidne uppfyllt förvärvsvillkoret (se härom i kommentaren till 3 §). Detta framgår av *andra stycket*.

5 §

I paragrafen anges metoden för beräkning av s.k. antagandeinkomst. En förutsättning för att en beräkning enligt denna paragraf skall göras är att kvalifikationskravet i 4 § är uppfyllt. Det skall alltså ha fastställts pensionsrätt för den avlidne för minst tre av de fem kalenderåren närmast före det år då dödsfallet inträffade. Om så är fallet skall förutom faktisk pensionsrätt även tillgodoräknas pensionsrätt för den avlidne för varje år fr.o.m. det år då dödsfallet inträffade t.o.m. det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år. Pensionsrätten för vart och ett av dessa år skall, enligt vad som föreskrivs i paragrafens andra mening, beräknas på grundval av ett genomsnitt av den avlidnes pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp (pensionsunderlaget) ett visst antal år före dödsfallet. Denna tidsperiod sammanfaller med den tidsperiod som är avgörande för om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt, dvs. de fem åren närmast före det år då dödsfallet inträffade. Den framtida pensionsrätten beräknas på grundval av ett medeltal av pensionsunderlagen under dessa fem år, varvid bortses från de två år för vilka pensionsunderlaget var högst respektive lägst. Det är sålunda ett medeltal av de i inkomsthänseende tre mellersta av de aktuella fem åren som beaktas.

Även i detta sammanhang måste beaktas att pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp vid dödsfallet inte alltid har fastställts för samtliga de fem kalenderår som är relevanta. På samma sätt som framhållits i kommentaren till 4 § bör emellertid vid beräkningen hänsyn tas endast till pensionsgrundande inkomst och belopp som har fastställts. Om det senare då uppgifterna för samtliga år är kända skulle visa sig att dessa uppgifter skulle ha lett till en högre efterlevandepension får en ny beräkning göras med retroaktiva utbetalningar som följd.

Det bör vidare framhållas att det, enligt vad som anges i kommentaren till 6 §, är pensionsunderlaget utan hänsyn till den årliga arvsvinsttilldelningen och minskningen med förvaltningskostnadsfaktorn som skall tas i beaktande vid beräkning av antagandeinkomsten. Av 6 § framgår också att pensionsunderlagen som skall ligga till grund för beräkningen skall räknas om på grundval av förändringen i inkomstindex för att pensionsunderlagen för de olika åren skall väga lika tungt vid antagandeinkomstberäkningen.

Det kan inträffa att den avlidne har tagit ut ålderspension under något eller några av de år som kommer att ligga till grund för bedömningen av om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt och som också skall läggas till grund för antagandeinkomstberäkningen. Om den avlidne ett visst år har tagit ut ålderspension men ändå haft pensionsgrundande inkomster får dessa inkomster läggas till grund för antagandeinkomstberäkningen. Ålderspensionen som sådan beaktas emellertid inte eftersom den inte är pensionsgrundande.

6 §

I paragrafen ges ytterligare bestämmelser för hur beräkningen av antagandeinkomst och framtida pensionsrätt enligt 5 § skall göras. På samma sätt som gäller för beräkning av den faktiska pensionsbehållning som skall ingå i efterlevandepensionsunderlaget skall enligt *första stycket* även antagen pensionsbehållning grunda sig på enbart pensionsrätt för inkomstpension. Därvid skall beräkningen göras som om denna pensionsrätt utgjort 18,5 % av pensionsunderlaget.

Beräkningen av framtida pensionsrätt grundar sig på de årliga pensionsunderlagen, dvs. de pensionsgrundande inkomsterna och pensionsgrundande beloppen som fastställts för den avlidne under vart och ett av de fem kalenderåren före dödsfallsåret. Dessa uppgifter finns att hämta i det reformerade ålderspensionssystemet. Med stöd av bestämmelsen i 5 § beräknas ett genomsnittligt pensionsunderlag och utifrån detta beräknas en årlig pensionsrätt som tillgodoräknas den avlidne för varje år efter dödsfallet till en tänkt ålderspensionering. Detta innebär att den omräkning med hänsyn till arvsvinsttilldelning och förvaltningskostnader som sker av den årliga pensionsrätten för inkomstpension inte kommer att påverka beräkningen av den framtida pensionsrätten.

Det förhållande att det är ett genomsnittligt pensionsunderlag som läggs till grund för beräkningen av en årlig pensionsrätt för tiden efter dödsfallet innebär också att beräkningen sker utan hänsyn till den 20-delsberäkning som enligt bestämmelsen i 4 kap. 6 § lagen om inkomstgrundad ålderspension skall tillämpas vid beräkning av pensionsrätt för personer som är födda något av åren 1938–1953. Detta innebär att efterlevandepension efter personer som tillhör den s.k. mellangenerationen kommer att beräknas på ett underlag som fastställts enligt samma regler som det som tillämpas för personer som är födda år 1954 eller senare, dvs. på ett reformerat pensionsunderlag.

I paragrafens *andra stycke* regleras frågan om indexering av det pensionsunderlag som ligger till grund för beräkningen av den framtida pensionsrätten enligt 5 §. Här ges en bestämmelse som innebär att de årliga pensionsunderlagen skall omräknas med hänsyn till inkomstindex enligt 1 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension om det skett någon förändring i detta index mellan något av de aktuella åren och ingången av det år då dödsfallet inträffade. Denna omräkning skall inte påverkas av de tillfälliga justeringar av inkomstindex som kan komma att ske inom ramen för ålderspensionssystemet.

Syftet med indexeringen är att beräkna det värde som inkomsten fem, fyra, tre, två respektive ett år före dödsfallet hade haft om den hade tjänats in under året före dödsfallet. Med hänsyn till hur inkomstindex enligt 1 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension är utformat måste omräkningen emellertid ske i förhållande till inkomstindex för dödsfallsåret för att värdeförändringen t.o.m. året före dödsfallsåret skall beaktas.

7 §

I paragrafen anges hur beräkningen av pensionsbehållningen skall ske i de situationer då dödsfallet inträffar efter 65 års ålder. Därvid skall pensionsbehållningen, beräknad på grundval enbart av pensionsrätt som tjänats in

t.o.m. det år den avlidne fyllde 64 år, läggas till grund för beräkningen. Pensionsrätt som tjänats in därefter skall alltså inte beaktas.

Värdet förändringar som inträffat efter 65-årsåret bör emellertid även de påverka den pensionsbehållning som ligger till grund för beräkningen av efterlevandepensionsunderlaget. Detta skall ske genom att den sålunda beräknade pensionsbehållningen räknas om med inkomstindex till ingången av 65-årsåret och därefter följsamhetsindexeras efter samma principer som utgående ålderspensioner fram till ingången av det år då dödsfallet inträffade (jfr 5 kap. 14 § lagen om inkomstgrundad ålderspension).

8 §

I paragrafen regleras hur beräkningen av efterlevandepension skall påverkas av att den avlidne tagit ut ålderspension före 65 års ålder. Genom ett sådant uttag av pension har den faktiska pensionsbehållningen minskat. En sådan minskning av pensionsbehållningen skall inte påverka beräkningen av efterlevandepension. Beräkningen skall i stället ske på grundval av den pensionsbehållning som den avlidne skulle ha haft om uttaget inte hade skett. Vad som nu sagts gäller oavsett om dödsfallet inträffar före eller efter 65 års ålder. Om dödsfallet inträffar efter 65 års ålder skall pensionsbehållningen t.o.m. det år den avlidne fyllde 64 år räknas om med inkomstindex till ingången av det år den avlidne fyllde 65 år och därefter följsamhetsindexeras (jfr 7 §). Om dödsfallet i stället inträffar före 65 års ålder skall pensionsbehållningen t.o.m. året före dödsfallsåret beräknas som om uttaget inte hade gjorts. Därtill skall, om den avlidne hade uppfyllt kvalifikationsvillkoret i 4 §, en antagandeinkomstberäkning göras fr.o.m. dödsfallsåret t.o.m. det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år. På grundval av denna antagandeinkomst beräknas en årlig pensionsrätt för de sista åren före 65 år som läggs till den beräknade faktiska pensionsbehållningen.

9 §

I denna paragraf definieras begreppet efterlevandepensionsunderlag. Detta underlag beräknas genom att summan av faktisk pensionsbehållning enligt 2 och 3 §§ och antagen pensionsbehållning enligt 4–6 §§ efter omräkning enligt 7 och 8 §§ divideras med ett delningstal. Tekniken motsvarar den som tillämpas för beräkning av årlig ålderspension i det reformerade ålderspensionssystemet. Det belopp som sålunda beräknas utgör underlag för beräkning av årlig barnpension och omställningspension.

I *andra stycket* regleras vilket delningstal som skall tillämpas. Bestämmelsen innebär att efterlevandepensionsunderlaget skall beräknas på grundval av samma delningstal som tillämpas vid beräkning av inkomstpension inom ålderspensionssystemet för den åldersgrupp som i januari det år då dödsfallet inträffade fyllde 65 år.

10 §

I paragrafen anges hur efterlevandepensionsunderlaget för avlidna som är födda år 1937 eller tidigare skall beräknas. Bestämmelsen motsvarar i grunden nuvarande 12 kap. 2 § första stycket första meningen lagen (1962:381) om allmän försäkring och 6 kap. 2 § 1 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Underlaget beräknas således som 60 % av produkten av det för dödsfallsåret gällande prisbasbeloppet och medeltalet av de pensionspoäng för tilläggspension (se nedan) som har tillgodoräknats den avlidne. Om pensionspoäng har tillgodoräknats för fler än 15 år skall vid beräkning av medeltalet hänsyn tas enbart till de 15 år för vilka de högsta poängtalerna har tillgodoräknats. För att pensionsunderlaget, på samma sätt som gäller för reformerad pensionsrätt, skall beräknas från första kronans inkomster, skall göras ett tillägg med en pensionspoäng till den medelpoäng som har beräknats. På så sätt ges kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster med samma kompensationsnivå som gäller för inkomsterna i övrigt. En förutsättning för att beräkningen skall göras helt i enlighet med vad som nu sagts är emellertid, som framgår av 11 §, att den avlidne har tjänat in pensionspoäng för minst 30 år.

Pensionspoäng för personer som är födda år 1937 eller tidigare beräknas enligt vad som föreskrivs i 15 § lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension enligt 11 kap. 6 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1999 och inte enligt reglerna i 4 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension. Bestämmelserna i 11 kap. 6 § AFL skall tillämpas på det sätt som anges i 15 § införelagen. Vidare skall vid beräkningen av poängmedeltalet enligt första stycket 22 § lagen om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension tillämpas. Den paragrafen innebär en gynnsammare pensionsberäkning för personer som är födda år 1927 eller tidigare och som under visst år uppburit bl.a. sjukpenning enligt AFL i mer än 90 dagar. Bestämmelsen var tidigare intagen i 15 kap. 2 § AFL men behövdes inte sedan sjukpenning m fl. ersättningar blev pensionsgrundande fr.o.m. år 1974. Bestämmelsen tillämpas dock övergångsvis för vissa äldre personer.

I de situationer där dödsfallet inträffar efter det år den avlidne fyllde 65 år är det inte prisbasbeloppet för dödsfallsåret som skall läggas till grund för beräkningen utan denna skall ske på grundval av prisbasbeloppet det då den avlidne fyllde 65 år. För tid fr.o.m årsskiftet därefter skall det sålunda beräknade efterlevandepensionsunderlaget följsamhetsindexeras enligt bestämmelserna i 5 kap. 14 § lagen om inkomstgrundad ålderspension. Följsamhetsindexering skall ske för första gången vid årsskiftet 2001/2002 och kommer således inte att kunna ske för tid dessförinnan. I de fall den avlidne har fyllt 65 år före år 2001 kommer således prisbasbeloppet det år den avlidne fyllde 65 år inte att kunna läggas till grund för beräkningen. I stället skall vid beräkningen av efterlevandepensionsunderlaget enligt denna paragraf tillämpas prisbasbeloppet för år 2001. Detta framgår av *andra stycket*.

Enligt bestämmelserna i 7 och 8 §§ skall efterlevandepensionsunderlaget för personer födda år 1938 eller senare inte påverkas av att den avlidne gjort ett tidigt eller sent uttag av inkomstpension. Detsamma skall, på samma sätt som i dag, gälla beträffande beräkningen av efterlevandepensionsunderlaget för personer som är födda år 1937 eller tidigare. Detta framgår genom att någon hänvisning inte har gjorts till bestämmelsen i 6 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

Personerna i de nu diskuterade åldersgrupperna, den ”äldre” generationen, kommer att ha fyllt 65 år före år 2003 och blir således inte aktuella för antagandeinkomstberäkning.

11 §

Paragrafens *första stycke* motsvarar 12 kap. 2 § första stycket sista meningen AFL och 6 kap. 3 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och upptar krav på 30 år med intjänade pensionspoäng för tilläggs pension för att oducerad tilläggs pension skall beräknas såsom angetts i 10 §. Det förhållandet att den avlidne inte haft 30 år med intjänade pensionspoäng för ATP skall således påverka även underlaget för efterlevandepension. Om pensionspoäng tjänats in för kortare tid än 30 år skall vid beräkningen enligt 10 § hänsyn tas endast till så stor del av den i paragrafen angivna produkten som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka pensionspoäng har tjänats in och talet 30. Detta innebär alltså att även den poäng som läggs till den beräknade medelpoängen för att kompensera för det första basbeloppets inkomster tillgodoräknas fullt ut enbart om den avlidne haft 30 år med intjänade ATP-poäng. I annat fall reduceras denna poäng till relevant antal 30-delar.

Hänvisningen i *andra stycket* till 6 kap. 14 § lagen om inkomstgrundad ålderspension innebär att det vid den beräkning som skall göras enligt första stycket skall talet 30 bytas ut mot talet 20 för det fall den avlidne var född under något av åren 1896–1914 och under förutsättning att han eller hon var svensk medborgare. Om den avlidne i stället var född under något av åren 1915–1923 skall talet 20 ökas med ett för varje helt år som förflutit fr.o.m. år 1915 till utgången av den avlidnes födelseår. I 6 kap. 15 § samma lag ges särskilda bestämmelser för personer som inte är svenska medborgare och som är födda år 1923 eller tidigare. Paragraferna motsvarar delar av 15 kap. 1 § samt även 15 kap. 1 a § AFL. Hänvisningen till 6 kap. 16 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, som motsvarar 15 kap. 2 § AFL, innebär att det för en avliden under vissa förhållanden skall kunna tillgodoräknas pensionspoäng även för det år då han eller hon fyllde 65 år om detta leder till att pensionen för den efterlevande därigenom blir högre.

I *andra stycket* anges vidare att bestämmelserna i 19–21 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension skall tillämpas vid den andelsberäkning som skall göras enligt första stycket. I 19 § nämnda lag anges att talet 30 vid beräkningen enligt första stycket skall ökas med ett för varje år före år 1998 för vilket den avlidne till följd av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats pensionspoäng. Talet 30 får därvid inte ökas till mer än 50. I 20 § införelagen anges att 19 § inte skall tillämpas för svenska medborgare som är födda år

1914 eller tidigare. Vidare skall bestämmelsen i 19 § tillämpas på ett särskilt sätt för svenska medborgare som är födda under något av åren 1915–1923. Detta anges i 20 § andra stycket. I 21 § nämnda lag ges särskilda bestämmelser för tillämpningen av 19 § såvitt avser personer som är födda år 1923 eller tidigare och för vilka undantagande enligt 11 kap. 7 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1982 gällt.

6 kap. Änkepension och garantipension

Rätt till änkepension

1 §

I 1–4 §§ anges de närmare förutsättningar som måste vara uppfyllda för att rätt till tilläggspension i form av änkepension skall föreligga. I 14–16 §§ finns på motsvarande sätt angivet de förutsättningar som krävs för att en änka skall vara berättigad till garantipension.

Bestämmelserna i *första stycket* överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelse i 14 kap. 1 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1990. Bestämmelsen innebär bl.a. att en förutsättning för att rätt till tilläggspension i form av änkepension skall föreligga är att den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet var berättigad till tilläggspension i form av förtidspension enligt AFL eller skulle ha varit berättigad till sådan förtidspension om förutsättningarna härför förelegat vid tidpunkten för dödsfallet. Också om den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet var berättigad till inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension har hans efterlevande änka rätt till änkepension.

I *andra stycket* är intaget ett krav på att den försäkrade måste ha tillgodoräknats pensionspoäng för minst tre år för att rätt till änkepension skall föreligga. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt nuvarande regler.

Utöver ovan nämnda krav måste emellertid även de ytterligare förutsättningar som anges i 2 § vara uppfyllda för att rätt till änkepension skall föreligga.

2 §

Paragrafen överensstämmer i sak med bestämmelsen i 14 kap. 2 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1990 och med de övergångsbestämmelser som återfinns i punkterna 5 och 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I paragrafen, som har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, anges de förutsättningar som uppställs för att änkepension skall kunna beviljas en efterlevande kvinna.

För att en änka över huvud taget skall omfattas av bestämmelserna om änkepension enligt förevarande kapitel krävs att änkan var gift med den avlidne mannen vid utgången av år 1989 samt att hon även vid tidpunkten för dödsfallet är gift med mannen i fråga.

Detta innebär beträffande änkor som är födda år 1944 eller tidigare inget krav på att äktenskapet skall ha varat under hela perioden från ut-

gången av år 1989 fram till tidpunkten för dödsfallet. Även om makarna däremellan har skilt sig kan förutsättningarna för rätt till änkepension enligt förevarande bestämmelse vara för handen om makarna före dödsfallet åter ingått äktenskap med varandra. Avgörande är således de förhållanden som rådde vid de två relevanta tidpunkterna, dvs. vid utgången av år 1989 och vid tidpunkten för dödsfallet. Detta framgår av paragrafens *första stycke*.

Utöver krav på äktenskap gäller som villkor för att änkan skall vara berättigad till änkepension enligt första stycket även att hon vid tidpunkten för dödsfallet varit gift med den avlidne i minst fem år samt att äktenskapet ingåtts senast den dag då den avlidne fyllde 60 år eller att den efterlevande kvinnan har barn gemensamt med den avlidne mannen. I det sistnämnda fallet är det inte en förutsättning att barnet också är pensionsberättigat efter den avlidne mannen. Även vuxna gemensamma barn ger änkan rätt till änkepension.

För yngre kvinnor, dvs. för kvinnor födda år 1945 eller senare, förutsätts emellertid som framgår av paragrafens *andra stycke* att äktenskapet skall ha bestått fortlöpande från utgången av år 1989 till tidpunkten för dödsfallet för att rätt till änkepension skall föreligga. Om makarna skilts efter år 1989 men senare på nytt ingått äktenskap som bestått fram till mannens död, blir alltså änkan inte berättigad till änkepension enligt förevarande bestämmelse.

Är änkan född år 1945 eller senare krävs dessutom att de närmare förutsättningar som uppställs enligt andra stycket 1 skall ha varit uppfyllda redan senast vid utgången av år 1989. Detta innebär ett krav på att äktenskapet redan vid utgången av år 1989 skall ha varat i minst fem år och att det ingåtts senast den dag då den avlidne fyllde 60 år eller att kvinnan då har ett barn gemensamt med den avlidne mannen. Därutöver skall något av de i andra stycket 1 angivna villkoren även vara uppfyllda vid tidpunkten för dödsfallet och vid varje tidpunkt mellan utgången av år 1989 och dödsfallet. Detta innebär bl.a. att om makarna vid utgången av år 1989 var nygifta men makarna hade ett gemensamt barn som senare dör så har änkan rätt till änkepension, om äktenskapet vid barnets död varat fem år och ingåtts senast då mannen fyllde 60 år samt att äktenskapet därefter bestått fram till dödsfallet.

3 §

I denna paragraf, som har formulerats efter förslag av *Lagrådet*, uppställs som krav för rätt till det s.k. 90-procentstillägget i 5 § första stycket 2 att den efterlevande kvinnan, utöver förutsättningarna i 1 och 2 §§, dvs. vid utgången av år 1989 samt även vid tidpunkten för dödsfallet var gift med den avlidne samt att hon även vid sistnämnda tidpunkt antingen har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, som stadigvarande vistas i makarnas hem eller hos änkan, eller har fyllt 36 år och varit gift med den avlidne i minst fem år. Någon motsvarighet till den likställighetsregel som finns i 15 § och som i vissa fall likställer sammanboende med gifta i fråga om rätt till garantipension finns inte för 90-procentstillägget. I dessa fall skall alltid krävas äktenskap enligt bestämmelsen i 2 §.

Till skillnad från vad som gäller änkor som är födda år 1944 eller tidigare förutsätts för en änka som är född år 1945 eller senare att änkan var gift med den avlidne mannen vid utgången av år 1989 och fortlöpande varit detta fram till dödsfallstidpunkten. Dessutom skall något av de ytterligare krav som uppställts i andra stycket ha varit uppfyllda senast vid utgången av år 1989 och alltså vara det vid dödsfallet.

4 §

Denna paragraf motsvarar bestämmelsen i 14 kap. 2 § tredje stycket AFL i dess lydelse före den 1 januari 1990. Innebörden av bestämmelsen är att änkepension inte får utges om änkan efter dödsfallet ingår nytt äktenskap. Om emellertid detta äktenskap upplöses innan det varat i fem, år skall änkepensionen börja utbetalas igen. Första meningen i paragrafen har utformats efter påpekande av *Lagrådet*.

Däremot är kvinnan alltså berättigad till änkepension enligt denna paragraf om hon stadigvarande sammanbor med någon som hon tidigare varit gift med eller har eller haft barn tillsammans med. Ett sådant ”kvalificerat” sammanboende, som i andra fall påverkar rätten till efterlevandeförmåner, inverkar således inte på ankans rätt till änkepension.

Beräkning av änkepension till kvinnor som inte har fyllt 65 år

5 §

5–9 §§ innehåller bestämmelser om hur änkepension till kvinnor som ännu inte fyllt 65 år skall beräknas. Med änkepension avses både den del som beräknas på den avlidnes på visst sätt beräknade egenpension från tilläggs pensioneringen och den del som anses utgöra kompensation för det första basbeloppets inkomster (90-procentstillägget).

5 § innehåller bestämmelser om hur beräkningen av änkepension skall göras för en änka som är född år 1944 eller tidigare och som ännu inte har fyllt 65 år. Har änkan fyllt 65 år (eller dessförinnan börjat uppbära inkomstgrundad ålderspension) finns särskilda bestämmelser i vissa hänseenden beträffande beräkning av änkepension. Dessa bestämmelser återfinns i 10–13 §§.

Änkepension skall i huvudsak basera sig på den avlidne mannens faktiska eller beräknade egenpension från tilläggs pensioneringen på motsvarande sätt som sker enligt nuvarande bestämmelser. Underlaget för beräkning av änkepension skall vara detsamma som i dag, dvs. beräknas på grundval av den avlidnes pensionspoäng inom tilläggs pensioneringen. Uppbar den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet förtids- eller ålderspension är det i princip denna pension som skall ligga till grund för beräkningen av änkepensionen. Om den avlidne då hade fyllt 65 år är det en beräknad ålderspension som tas till utgångspunkt för beräkningen av änkepensionen. Var den avlidne yngre och förelåg inte rätt till förtidspension vid tidpunkten för dödsfallet skall änkepensionen beräknas på den förtidspension som den avlidne skulle ha varit berättigad till om rätt till sådan pension hade inträtt vid tidpunkten för dödsfallet. Vid denna beräkning skall i huvudsak nuvarande regler för beräkning av förtidspension alltså tillämpas. Detta framgår genom en hänvisning till 13 kap. 2 §

första stycket första och andra meningarna och andra stycket samt 3 § AFL. Sålunda skall den avlidne bli tillgodoräknad antagandepoäng för tiden fr.o.m. året för dödsfallet t.o.m. det år han skulle ha fyllt 64 år om pensionspoäng har tillgodoräknats den avlidne för minst två av de fyra år som närmast föregått det år då dödsfallet inträffat. Däremot skall sådan antagandepoängberäkning inte ske endast på grundval av att den avlidne har en sjukpenninggrundande inkomst uppgående till lägst ett basbelopp. Detta framgår av att hänvisning inte görs till 13 kap. 2 § första stycket tredje meningen.

Uppbar den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet inkomstgrundad ålderspension eller hade han fyllt 65 år men ännu inte börjat uppbära sådan pension skall änkepensionen beräknas med utgångspunkt från den avlidnes pensionspoäng för tilläggspension. Denna beräkning skall göras utifrån förutsättningen att den avlidnes ålderspension helt och hållet var beräknad enligt nuvarande bestämmelser för tilläggspension i form av ålderspension. Detta framgår av hänvisningen till bl.a. 6 kap. 2 § 1 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Hänsyn skall härvid inte tas till tidiga eller sena ålderspensionsuttag. Detta framgår genom att någon hänvisning i paragrafen inte görs till 6 kap. 5 § nämnda lag. Har den avlidne börjat ta ut inkomstgrundad ålderspension före 65 års ålder och avlider han före det att han fyller 65 år skall änkepensionen beräknas på ett underlag utan motsvarande minskning som anges i 6 kap. 5 § första stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension. Någon ökning av underlaget skall inte heller göras på sätt anges i nämnda paragrafs andra stycke i de fall den avlidne inte börjat ta ut inkomstgrundad ålderspension vid 65 års ålder. Den avlidnes tilläggspension i form av ålderspension skall alltså alltid beräknas som om den tagits ut från 65-års månaden. Genom hänvisningen till 6 kap. 4 och 12 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension anges vilket prisbasbelopp som skall tillämpas vid beräkningen av änkepension enligt 5 § första stycket 1 i de situationer där dödsfallet inträffar efter det år den avlidne fyllde 65 år. I sådant fall är det, vilket följer av hänvisningen till 6 kap. 4 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, inte prisbasbeloppet för dödsfallsåret som skall läggas till grund för beräkningen utan denna skall ske på grundval av prisbasbeloppet det år då den avlidne fyllde 65 år. För tid fr.o.m. årsskiftet därefter skall det sålunda beräknade tilläggspensionsunderlaget följsamhetsindexeras enligt bestämmelserna i 5 kap. 14 § lagen om inkomstgrundad ålderspension. Följsamhetsindexering enligt nämnda lag skall ske för första gången vid årsskiftet 2001/2002 och kommer således inte att kunna ske för tid dessförinnan. I de fall den avlidne har fyllt 65 år före år 2001 kommer således prisbasbeloppet det år den avlidne fyllde 65 år inte att kunna läggas till grund för beräkningen. I stället skall vid beräkningen av änkepensionen enligt 5 § första stycket 1 tillämpas prisbasbeloppet för år 2001. Detta framgår genom hänvisningen till 6 kap. 12 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

På motsvarande sätt som sker i dag skall änkepension 30-delsberäknas med hänsyn till den avlidnes antal år med tillgodoräknade pensionspoäng. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 3 § lagen om inkomstgrundad ålderspension såvitt gäller ålderspension och av bestäm-

melserna i 13 kap. 2 § AFL när det gäller förtidspension. Hänvisningen i paragrafen till 6 kap. 14–16 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension innebär att 30-delsberäkning av tilläggspensionen inte skall göras i de fall den avlidne är född före år 1924. I stället skall vid beräkningen de i 6 kap. 14 och 15 §§ nämnda lag angivna beräkningsgrunderna tillämpas för dessa personer. De sistnämnda paragraferna motsvarar i huvudsak delar av 15 kap. 1 § samt även 15 kap. 1 a § AFL. Hänvisningen till 6 kap. 16 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, som motsvarar 15 kap. 2 § AFL, innebär att en avliden under vissa förhållanden skall kunna tillgodoräknas pensionspoäng även för det år då han fyllt eller skulle ha fyllt 65 år om detta leder till att pensionen för den efterlevande därigenom blir större. Bestämmelserna i 19–22 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension skall tillämpas vid den andelsberäkning som skall göras enligt första stycket 1. I 19 § nämnda lag anges att talet 30 vid beräkningen skall ökas med ett för varje år före år 1998 för vilket den avlidne till följd av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats pensionspoäng. Talet 30 får därvid inte ökas till mer än 50. I 20 § införelagen anges att 19 § inte skall tillämpas för svenska medborgare som är födda år 1914 eller tidigare. Vidare skall bestämmelsen i 19 § tillämpas på ett särskilt sätt för svenska medborgare som är födda under något av åren 1915–1923. Detta anges i 20 § andra stycket. I 21 § nämnda lag ges särskilda bestämmelser för tillämpningen av 19 § såvitt avser personer som är födda år 1923 eller tidigare och för vilka undantagande enligt 11 kap. 7 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1982 gällt. 22 § innehåller bestämmelser för personer födda år 1927 eller tidigare. För dessa skall vid beräkning av tilläggspension enligt 6 kap. 2 § lagen om inkomstgrundad ålderspension bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1974 tillämpas på motsvarande sätt för tid före nämnda datum.

Änkepension skall, liksom enligt nuvarande bestämmelser, utges med 40 % eller, om det efter den avlidne finns pensionsberättigat barn som för samma månad har rätt till barnpension enligt 2 kap., 35 % av det ovan angivna underlaget.

Utöver detta skall änkepension utges med 90 % av det för året gällande prisbasbeloppet. Detta avser att lämna kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster, dvs. den del som i nuvarande system motsvaras av folkpensionen. En förutsättning för att detta tillägg skall kunna utges är att den avlidne varit försäkrad för tilläggspension och tillgodoräknats pensionspoäng för minst tre år, t.ex. genom att han har haft inkomster överstigande ett prisbasbelopp under minst ett år och dessutom har tillgodoräknats antagandepoäng för åtminstone två år (1 §).

Att 90-procentstillägget skall såväl 15-dels- som 30-delsberäknas framgår av 7 och 8 §§. Om den avlidne mannen var född år 1927 eller tidigare skall i vissa fall andra regler än 30-årsregeln tillämpas vid beräkning av änkepensionen. Detta framgår av 8 § i vilken hänvisning görs till 6 kap. 14–16 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension och 19–21 §§ införelagen.

I *andra* stycket regleras beräkningen av änkepension för en änka som är född år 1944 eller tidigare och som var gift med en man som var född år

1954 eller senare, dvs. som i ålderspensionshänseende tillhör den s.k. ”yngre” generationen. Till skillnad från äldre män kommer dessa personer efter år 2002 inte längre att få ATP-poäng registrerade för sig. Denna generation faller helt under det reformerade ålderspensionssystemet och kommer således i framtiden att få sin ålderspension beräknad helt och hållet på grundval av det livsinkomstbaserade underlag som skall gälla för detta system. För att inte åstadkomma regler som för en och samma pensionsförmån leder till olika beräkningsunderlag beroende av när den avlidne mannen var född föreslås för denna speciella situation regler som syftar till att få fram ett likvärdigt underlag baserat på den avlidne mannens pensionspoäng för beräkning av änkepension. Dessa regler innebär att det för denna kategori män skall sparas uppgifter om deras ATP-poäng t.o.m. den 31 december 2002. För den händelse mannen skulle avlida och efterlämna rätt till änkepension skall med hjälp av dessa uppgifter om registrerade pensionspoäng räknas fram ett underlag enligt i princip nuvarande regler för förtidspension under antagande att den avlidne mannen vid ingången av år 2003 erhållit hel förtidspension (eller med andra ord som om mannen vid denna tidpunkt hade avlidit). Detta innebär att mannens t.o.m. år 2002 intjänade pensionspoäng i förekommande fall läggs samman med antagna sådana poäng för tiden efter år 2002 t.o.m. det år då mannen fyllt eller skulle ha fyllt 64 år, om mannen vid ingången av år 2003 uppfyllt förutsättningar för antagandepoängberäkning i 13 kap. 2 § första stycket första och andra meningarna AFL, dvs. om han då har tillgodoräknats pensionspoäng för minst två av de fyra föregående åren. Beräkningen av antagandepoängen skall därvid göras enligt bestämmelserna i 13 kap. 2 § andra stycket AFL. Däremot skall någon antagandepoängberäkning inte ske endast på grundval av att den avlidne vid ingången av år 2003 haft en sjukpenninggrundande inkomst uppgående till lägst ett prisbasbelopp. Om förutsättningen för antagandepoängberäkning enligt ovan inte är uppfylld, skall endast mannens t.o.m. år 2002 intjänade pensionspoäng ligga till grund för beräkningen av änkepension (se 13 kap. 3 § AFL).

Mannens inkomstförhållanden efter år 2002 kommer i detta avseende att sakna betydelse. Har mannens inkomster sjunkit eller helt bortfallit kommer detta således inte att påverka änkepensionen i negativ riktning. Inte heller det motsatta förhållandet kommer att leda till någon förändring av det underlag på vilket änkepensionen skall beräknas. I detta sammanhang bör emellertid beaktas att en beräkning enligt den ovan beskrivna modellen kommer att tillämpas i endast ett mycket begränsat antal fall, nämligen där en man född år 1954 eller senare den 31 december 1989 var och även vid tidpunkten för dödsfallet är gift med en kvinna född år 1944 eller tidigare. Är kvinnan född senare tar reglerna i 6 § och den s.k. 1989-årsregeln över.

6 §

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om beräkning av änkepension till kvinnor som är födda år 1945 eller senare såvitt avser tid före det kvinnan fyller 65 år. Paragrafen motsvarar i sak den bestämmelse som finns intagen i punkt 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881)

om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring. Första stycket i paragrafen har i förtydligande syfte formulerats om i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Den änkepension som änkan kan beviljas med stöd av förevarande bestämmelse beräknas under antagande att mannen avlidit vid utgången av år 1989 och på grundval av den ålderspensionsrätt han fram till dess tjänat in inom tilläggs pensioneringen. Någon antagandepoängberäkning skall således inte ske i dessa fall. Detta framgår genom att hänvisning gjorts endast till 13 kap. 3 § AFL. Mannens egenpension beräknas i stället på grundval av de före år 1990 intjänade pensionspoängen. Sådan beräkning görs i princip även i de fall då mannen vid utgången av år 1989 uppbär förtidspension med antagandepoängberäkning. I sådana fall tas hänsyn till år med antagandepoäng fram t.o.m. år 1989 men inte för tiden därefter.

Hade den avlidne mannen före år 1990 gjort ett förtida eller uppskjutet uttag av sin ålderspension, dvs. hade han börjat uppbära ålderspension före eller först efter 65 års ålder skall dessa förhållanden inte påverka underlaget på vilket änkepensionen skall beräknas. Detta framgår genom en hänvisning till 12 kap. 2 § första och andra styckena AFL i dessa lagrumms lydelse vid utgången av år 1989.

Såväl ATP-delen som 90-procentstillägget beräknas med tillämpning av 30-årsregeln (8 §). Vid denna beräkning tas dock hänsyn endast till de år med pensionspoäng och storleken av dessa som mannen förvärvat t.o.m. år 1989. Detta framgår av *andra stycket*.

7 §

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om 15-delsberäkning av 90-procentstillägget. Denna beräkning innebär att detta tillägg, i de fall rätt till sådan pension grundar sig på att kvinnan vid tidpunkten för dödsfallet fyllt 36 år och då varit gift med den avlidne mannen i minst fem år, i vissa fall skall utges endast i ett visst antal 15-delar. Har änkan fyllt 36 år men däremot inte 50 år vid dödsfallet skall 90-procentstillägget reduceras med 1/15 för varje år som antalet år som den pensionsberättigade fyllt vid angivna tidpunkt understiger 50. Någon motsvarande reduktion av 90-procentstillägget skall däremot inte ske under den tid som änkan uppbär detta tillägg till följd av att hon har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem. I dessa fall spelar det således ingen roll hur gammal kvinnan var vid dödsfallstidpunkten.

Har 90-procentstillägget inledningsvis utgetts till följd av det s.k. barnvillkoret i 3 § andra stycket 1 och övergår sedan änkan till att uppbära detta tillägg på grund av bestämmelsen i 3 § andra stycket 2, skall 15-delsberäkningen enligt förevarande paragraf göras med hänsyn till kvinnans ålder (och även äktenskapets längd) vid tidpunkten då rätten till 90-procentstillägget övergår till att grunda sig på bestämmelsen i 3 § andra stycket 2. Detta kan med andra ord innebära att en änka som endast var 36 år fyllda vid dödsfallet ändå kan få oreducerat tillägg enligt bestämmelserna i denna paragraf, nämligen om hon vid tidpunkten för dödsfallet hade vårdnaden om och stadigvarande sammanbodde med ett nyfött barn

som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem. När väl detta barn fyller 16 år har änkan i sin tur uppnått den ålder som krävs för att oavkortat 90-procentstillägg skall utges.

Denna 15-delsberäkning med hänsyn till änkans ålder skall göras före det att avkortning görs till följd av att den avlidne inte kan tillgodoräknas 30 år med intjänade ATP-poäng enligt 8 §.

8 §

Paragrafen innehåller en 30-årsregel även för 90-procentstillägget, dvs. den del av änkepensionen som motsvarar kompensation för första prisbasbeloppets inkomster. Även denna del av änkepensionen skall 30-delsberäknas utifrån det antal år med intjänade och i förekommande fall antagna år med poäng för tilläggs pension som kunnat tillgodoräknas den avlidne mannen. På motsvarande sätt som gäller för övrig änkepension skall, i de fall den efterlevande kvinnan är född år 1945 eller senare, endast intjänade poäng t.o.m. år 1989 beaktas (se i övrigt kommentaren till 6 §).

Beträffande hänvisningen i *andra stycket* till 6 kap. 14–16 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 19–21 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension hänvisas till kommentaren till 5 §.

I *tredje stycket* anges att avkortning enligt denna paragraf skall ske efter sådan 15-delsberäkning som avses i 7 §.

9 §

Denna paragraf anger att bestämmelserna i 11–13 §§ skall gälla för en änka som tar ut ålderspension före det att hon har fyllt 65 år. Det är endast sådan änkepension som avses i 5 § första stycket 1 som dessa särskilda beräkningsregler skall gälla för. 90-procentstillägget enligt 5 § första stycket 2, som inte utges efter fyllda 65 år, skall inte påverkas av att änkan gör ett tidigt uttag av ålderspension. Detta innebär således att en änka som före fyllda 65 år uppbär egen ålderspension samtidigt kan uppbära såväl garantipension till änkepension som det i 5 § första stycket 2 upptagna 90-procentstillägget utan att detta påverkas av änkans ålderspension. När änkan fyller 65 år upphör emellertid rätten till både garantipension och 90-procentstillägg.

Beräkning av änkepension till kvinnor som har fyllt 65 år

10 §

10–13 §§ innehåller bestämmelser om hur änkepension skall beräknas för kvinnor som har fyllt 65 år. 11–13 §§ gäller även för änkor som har börjat uppbära ålderspension före 65 år. Detta anges i 9 §. I 10 § anges vilka regler som skall tillämpas beroende på när änkan är född.

Paragrafen behandlar endast frågan om vad som skall ske med änkepension när änkan fyller 65 år. Paragrafen anger inget om hur garantipensionen påverkas av att änkan fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära egen ålderspension. Detta framgår i stället av den bestämmelse som reglerar rätten till sådan pension, dvs. 14 §. I den paragrafen anges att

garantipension till änkepension utges, om förutsättningarna härför föreligger, till dess änkan fyller 65 år. Förevarande paragraf, jämförd med 11–13 §§, innehåller endast särskilda beräkningsregler för den ATP-baserade änkepensionen enligt 5 § första stycket 1. Av detta följer att inte heller 90-procentstillägget skall utges från och med den månad änkan fyller 65 år.

Liksom enligt nuvarande regler skall den änkepension som grundar sig på den avlidne mannens tillgodoräknade ATP-poäng i vissa fall påverkas av att änkan fyllt 65 år eller dessförinnan börjat uppbära egen ålderspension. I de följande paragraferna finns bestämmelser om när samordning skall ske med ankans egen ålderspension och hur denna samordning skall gå till. Paragraferna utgör i huvudsak en anpassning till motsvarande bestämmelser i nuvarande lagstiftning.

I förevarande paragrafs punkt 1 hänvisas till 5 § första stycket 1. Detta innebär att änkor som är födda år 1929 eller tidigare har rätt till änkepension beräknat fullt ut på grundval av den avlidne mannens beräknade tilläggs pension i form av egenpension enligt de beräkningsgrunder som anges i 5 § första stycket 1. Eftersom dessa kvinnor vid ikraftträdandet av regeln har fyllt 65 år har de inte rätt till det 90-procentstillägg som har till syfte att lämna kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster och inte heller till garantipension till änkepension. Någon samordning skall beträffande dessa kvinnor inte ske mellan änkepensionen och den inkomstgrundade ålderspension som kvinnan kan uppbära.

I punkt 2 finns bestämmelser beträffande beräkning av änkepension till änkor som är födda under något av åren 1930–1944 och som fyllt eller fyller 65 år. För dessa änkor gäller att de är berättigade till änkepension endast i den utsträckning denna överstiger ankans egen inkomstgrundade ålderspension beräknad på visst sätt. I dessa fall gäller även en särskild garantiregel. Reglerna härför upptas i 11 och 12 §§.

Slutligen anges i punkt 3 vad som skall gälla beträffande beräkning av änkepension till änkor födda år 1945 eller senare när dessa fyllt eller fyller 65 år. Pensionen beräknas enligt reglerna i 6 § första stycket men utan 90-procentstillägg enligt 5 § första stycket 2. Till skillnad från äldre änkor är dessa änkor berättigade endast till den del av änkepensionen baserad på den avlidne mannens t.o.m. år 1989 intjänade ATP-poäng som överstiger ankans egen inkomstgrundade ålderspension. Någon garantiregel motsvarande den som gäller för äldre kvinnor (se 11 §) finns inte för denna kategori änkor. Hur beräkningen av änkepension i förevarande fall skall gå till anges i 11 § första stycket samt 12 och 13 §§.

11 §

I förevarande paragraf regleras den samordning som skall ske mellan tilläggs pension i form av ålderspension och änkepension för änkor som är födda under något av åren 1930–1953. Samordningen avser endast sådan änkepension som avses i 5 § första stycket 1. Den del som avser att kompensera för det första prisbasbeloppets inkomster, det s.k. 90-procentstillägget, ingår således inte i samordningen med ankans egen ålderspension, bl.a. eftersom sådant tillägg inte utges efter 65 års ålder. Detta gäller emellertid också för änkor som har gjort ett uttag av ålderspension före 65 års ålder och som i och för sig har rätt till det angivna tillägget. Be-

stämmelserna i förevarande paragraf är en anpassning av nuvarande bestämmelser i punkterna 8 och 9 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring och innebär inte några förändringar i sak. Även bestämmelserna i 12 och 13 §§ innehåller föreskrifter om samordning mellan ålderspension och änkepension i vissa situationer.

Samordningsbestämmelsen i *första stycket* tar sikte endast på änkor som är födda under något av åren 1930–1953. Om en sådan änka har rätt till änkepension baserad på den avlidne mannens pensionspoäng och för samma månad får inkomstgrundad ålderspension skall en samordning mellan dessa förmåner ske. Denna samordning skall göras efter det att eventuell samordning har gjorts mellan omställningspension och änkepension enligt bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket. Detta blir aktuellt i det fall änkan före det att hon har fyllt 65 år har börjat uppbära inkomstgrundad ålderspension.

Samordningen innebär, som tidigare nämnts och som även närmare framgår av avsnitt 11.3, att den på den avlidne mannens pensionspoäng baserade änkepensionen skall minskas med kvinnans inkomstgrundade ålderspension beräknad på visst sätt. Överstiger därvid ålderspensionen änkepensionen, skall någon änkepension inte längre utges. Är det däremot så att änkepensionen överstiger ålderspensionen skall den förstnämnda förmånen utges med det överskjutande beloppet. För att uppnå likvärdiga jämförelsematerial vid denna samordning skall även kvinnans ålderspension beräknas utifrån den förutsättningen att hon erhåller inkomstgrundad ålderspension beräknad helt och hållet enligt nuvarande bestämmelser för tilläggspension i form av ålderspension. Detta innebär med andra ord att man, i de fall kvinnan tillhör mellangenerationen i ålderspensionshänseende (dvs. är född under något av åren 1938–1953), inte skall ta hänsyn till den del av kvinnans inkomstgrundade ålderspension som hon rent faktiskt uppbär från det reformerade ålderspensionssystemet till följd av de särbestämmelse som finns beträffande denna generation i 6 kap. 8–11 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. I detta sammanhang skall inte heller beaktas det tillägg enligt 6 kap. 2 § första stycket 2 som skall göras till kvinnans inkomstgrundade ålderspension från tilläggspensioneringen motsvarande kompensation för det första basbeloppets inkomster. I stället skall änkans ålderspension beräknas på i princip motsvarande sätt som det underlag som änkepension enligt 5 § första stycket 1 beräknats på grundval av. Detta framgår av att det i 11 § hänvisas till i stort sett samma bestämmelser i 6 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension som det hänvisas till i 5 § 1. För en närmare redogörelse för de olika bestämmelsernas innebörd hänvisas till kommentaren till 5 §. Detta innebär med andra ord att även kvinnans ålderspension som skall samordnas med den kvarvarande inkomstrelaterade änkepensionen skall beräknas fullt ut på grundval av hennes tillgodoräknade pensionspoäng för tilläggspension. Genom en samordningsmodell som den här beskrivna vinner man den fördelen att den inkomstgrundade änkepensionen, beräknad endast på grundval av den avlidne mannens tilläggspensionsunderlag, samordnas med änkans egen inkomstgrundade ålderspension beräknad på motsvarande sätt. De skillnader som

kan finnas mellan det nuvarande och det reformerade ålderspensionssystemet kommer härigenom inte att påverka änkor med rätt till änkepension utan dessa behandlas på samma sätt som enligt nuvarande bestämmelser.

På motsvarande sätt som enligt nuvarande bestämmelser skall det förhållandet att änkan gjort ett tidigt uttag av sin ålderspension påverka storleken av änkepensionen vid tillämpningen av såväl samordningsregeln enligt första stycket som garantiregeln enligt andra stycket i denna paragraf. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 5 § första stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension. Beträffande sena uttag finns bestämmelser i 12 § (jfr 5 § första stycket 1).

Andra stycket innehåller ett undantag till regeln i första stycket för änkor födda under något av åren 1930–1944. Bestämmelsen i detta stycke innebär att samordningsregeln i första stycket inte alltid skall tillämpas fullt ut. De kvinnor som här avses har alltid rätt att erhålla så stor änkepension att denna tillsammans med ankans egen ålderspension uppgår till visst minsta belopp vars storlek gjorts beroende av när änkan är född. Detta garanterade belopp utgörs av viss andel av summan av kvinnans och den avlidne mannens tilläggspension i form av ålderspension beräknade enligt reglerna i första stycket oavsett generationstillhörighet i det reformerade ålderspensionssystemet. I fråga om mannens pension beaktas inte tidiga eller sena ålderspensionsuttag. Om kvinnan däremot har gjort ett tidigt uttag av sin ålderspension kommer detta att påverka utfallet av garantiregeln. Detta framgår genom en hänvisning i första stycket till 6 kap. 5 § första stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension.

Har kvinnan inte någon inkomstgrundad ålderspension eller endast låg sådan begränsas enligt regeln i sista meningen den ovan beskrivna garantiregeln av att änkepensionen aldrig vid tillämpning av denna regel kan tillåtas överstiga den änkepension som utgetts eller skulle ha utgetts vid tillämpning av 5 § första stycket 1. Änkepensionen skall alltså inte på grundval av garantiregeln kunna höjas.

12 §

Även förevarande paragraf har sin motsvarighet i nuvarande övergångsbestämmelser till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (punkt 8). Bestämmelsen innebär att en änka som omfattas av samordningsbestämmelserna i 11 § inte kan uppskjuta uttaget av den egna inkomstgrundade ålderspensionen och därigenom undvika att samordning görs mellan änkepensionen och denna ålderspension. Om en sådan änka avstår från att ta ut ålderspensionen, skall fr.o.m. den månad varunder hon fyller 65 år ändå göras en samordning mellan änkepension och ålderspension. Samordningen avser då den ålderspension som skulle ha utgetts om kvinnan hade erhållit rätt därtill fr.o.m. 65-års månaden.

Samma princip skall gälla i de fall kvinnan gjort undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt 11 kap. 7 § AFL i dess lydelse före år 1982. Ålderspension från tilläggspensioneringen skall i dessa fall beräknas som om något undantagande inte hade skett. Även den ålderspension som skulle ha utgetts om kvinnan inte hade underlåtit att erlägga fastställd avgift till tilläggspensioneringen eller för inkomstgrundad ålderspension skall beaktas vid beräkningen enligt samordnings- respekt-

tive garantiregeln i 11 §. Detta innebär med andra ord att någon andelsberäkning motsvarande den som föreskrivs i 4 kap. 4 § och 8 § andra stycket lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension inte skall komma i fråga vid tillämpning av reglerna om samordning. Kvinnans ålderspension skall vid samordningen alltså beräknas som den hade varit om avgifter hade erlagts till fullo.

13 §

I förevarande paragraf finns de samordningsbestämmelser som skall gälla för kvinnor som är födda år 1954 eller senare. De motsvarar regler som i dag gäller enligt punkterna 6 och 9 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring. Samordningen enligt denna paragraf innebär, på samma sätt som samordningsbestämmelsen i 11 §, att änkepension utges efter det att kvinnan fyllt 65 år eller dessförinnan börjat uppbära inkomstgrundad ålderspension endast om änkepensionen överstiger kvinnans egen ålderspension. För dessa änkor finns inte någon motsvarighet till garantiregeln i 11 § andra stycket.

Dessa kvinnor tillhör i ålderspensionshänseende den ”yngre” generationen. Deras inkomstgrundade ålderspension kommer således att vara beräknad helt och hållet med utgångspunkt från det reformerade ålderspensionssystemet. Detta innebär bl.a., till skillnad från nuvarande system, att ankans inkomstgrundade ålderspension beräknas från första kronan och inte som i dag på inkomster överstigande ett basbelopp. Änkepensionen, med vilken samordningen skall ske, är emellertid beräknad enbart på den avlidne mannens inkomster överstigande ett prisbasbelopp och detta oavsett när mannen var född. För att dessa skillnader i beräkningarna inte skall vara till nackdel för änkan vid den samordning som skall ske enligt denna paragraf, skall till mannens underlag på vilket änkepensionen beräknats läggas en ATP-poäng motsvarande det första prisbasbeloppets inkomster innan samordning sker med kvinnans inkomstgrundade ålderspension. På detta sätt åstadkommer man likvärdiga underlag, dvs. underlag som båda hänför sig till inkomster från första kronan.

Den ATP-poäng som enligt denna bestämmelse läggs till det ursprungliga tilläggspensionsunderlaget skall på motsvarande sätt som gäller för detta underlag 30-delsberäknas med hänsyn till den avlidne mannens intjänade antal år med ATP-poäng t.o.m. år 1989. Vid denna 30-delsberäkning skall inte någon hänsyn tas till antagna år med ATP-poäng för tid efter år 1989. Detta framgår genom en hänvisning till 6 §.

Vid den samordning som skall ske skall även beaktas bestämmelserna i 12 §. Detta innebär att kvinnan inte kan påverka resultatet av samordningen genom att skjuta upp sitt ålderspensionsuttag. Samordningen skall således oavsett ett sådant sent uttag beräknas utifrån den ålderspension som skulle ha utgetts till änkan om hon börjat lyfta sådan pension fr.o.m. den månad då hon fyllt eller fyller 65 år. Inte heller underlåten avgiftsbetalning skall i detta hänseende påverka samordningen. Även här skall utgångspunkten vara att kvinnan betalat sina avgifter för inkomstgrundad ålderspension fullt ut och samordning skall således, i fall av bristande avgiftsbetalning, ske med den ålderspension som skulle ha utgetts om avgiften hade betalats i vederbörlig ordning.

14 §

I 14–16 §§ regleras de närmare förutsättningar som krävs för att rätt till garantipension till änkepension skall föreligga.

Av bestämmelsen i 14 § framgår att garantipension till änkepension kan komma i fråga endast för kvinnor som är födda år 1944 eller tidigare. För yngre änkor föreligger ingen rätt till garantipension om dödsfallet inträffar efter ikraftträdandet av de nya reglerna.

Dessutom fordras att vissa ytterligare villkor är uppfyllda. Dessa överensstämmer med de – på grund av övergångsbestämmelser – alltjämt gällande reglerna i 8 kap. 1 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1990. Ett villkor är att den efterlevande kvinnan vid tidpunkten för dödsfallet inte uppnått 65 års ålder. Den omständigheten att änkan kan ha gjort ett tidigt uttag av sin inkomstgrundade ålderspension skall inte i detta avseende påverka rätten till garantipension från änkepensioneringen. Detta har sin förklaring i att garantipension till ålderspension, till skillnad från folkpension i form av ålderspension enligt nuvarande bestämmelser, inte kommer att kunna utbetalas förrän den försäkrade fyllt 65 år oavsett om denne gör ett tidigt uttag av sin inkomstgrundade ålderspension. Av detta skäl har det befunnits påkallat att ha kvar möjligheten för änkan att uppbära någon form av grundtrygghet motsvarande nuvarande folkpension och pensionstillskott från änkepensioneringen till dess att grundskyddet inom ålderspensioneringen tar över. Motsvarande skall gälla för 90-procentstillägget (se kommentaren till 5 och 10 §§).

Vidare krävs enligt paragrafen att kvinnan var gift (eller därmed likställd, se 15 §) med mannen den 31 december 1989 och att hon vid tidpunkten för dödsfallet alltjämt är gift (eller därmed likställd) med mannen i fråga. Detta innebär, som angetts i kommentaren till 2 §, inget krav på att äktenskapet skall ha varat under perioden mellan utgången av år 1989 och tidpunkten för dödsfallet. Även om makarna däremellan har skilt sig kan förutsättningarna för rätt till änkepension enligt förevarande bestämmelse vara för handen om makarna före dödsfallet åter ingått äktenskap med varandra eller återupptagit ett stadigvarande sammanboende. Det finns alltså inget krav på att kvinnan fortlöpande skall ha sammanbott med mannen från den 31 december 1989 fram till dödsfallstidpunkten. Även en kvinna som vid utgången av år 1989 var att anse som likställd med änka men som vid tidpunkten för dödsfallet ingått äktenskap med samme man är berättigad till garantipension enligt förevarande paragraf. Avgörande är således de förhållanden som rådde vid de två relevanta tidpunkterna, dvs. vid utgången av år 1989 och vid tidpunkten för dödsfallet. Däremot har en sådan kvinna inte rätt till änkepension enligt 2 § eftersom det för sådan pension gäller ett krav på äktenskap vid utgången av år 1989.

Är ovan angivna förutsättningar för handen görs en prövning enligt de bestämmelser som finns intagna i första stycket 1 och 2. Dessa förutsättningar är alternativa, varför endast en av dem behöver vara uppfyllda för att rätt till garantipension skall föreligga. Den första innebär att änkan vid tidpunkten för dödsfallet skall ha den rättsliga vårdnaden om och stadigvarande sammanbo med barn under 16 år, som vid makens död stadigva-

rande vistades i makarnas hem eller hos änkan, det s.k. barnvillkoret. Rätt till garantipension föreligger även för änka, som inte uppfyller detta barnvillkor men som har fyllt 36 år vid dödsfallstidpunkten och som då varit gift med den avlidne mannen i minst fem år.

I *andra stycket* finns en speciell bestämmelse avseende regleringen av vilken tidpunkt som skall vara avgörande för om rätt till garantipension föreligger i de situationer där rätt till sådan pension inledningsvis föreligger på grund av det s.k. barnvillkoret men detta villkor sedermera inte längre är uppfyllt, exempelvis på grund av att barnet uppnått 16 års ålder. Om detta inträffar kan i stället rätt till garantipension föreligga på den grunden att änkan vid denna tidpunkt har fyllt 36 år och äktenskapet då varat i minst fem år. Dessa förutsättningar skall i denna speciella situation räknas från tidpunkten då rätten till garantipension upphört enligt första stycket 1. Äktenskapet anses då ha varat till denna tidpunkt (även om alltså dödsfallet inträffat dessförinnan). Detta innebär med andra ord att, om änkan vid dödsfallet var endast 30 år gammal men då hade vårdnaden om ett barn som var 8 år fyllda, hon när barnet fyller 16 år har fortsatt rätt till garantipension eftersom hon då fyllt 36 år och äktenskapet dessutom, oavsett längden på äktenskapet vid tidpunkten för dödsfallet, varat i minst fem år.

Regeln i andra stycket är av betydelse även vid bedömningen av om 90-procentstillägget och garantipensionen skall minskas på grund av att änkan inte har fyllt 50 år (se 7 och 22 §§).

I *tredje stycket* anges att rätt till garantipension till änkepension endast föreligger om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas den avlidne. Denna bestämmelse har efter *Lagrådets* förslag flyttats till denna paragraf (jfr författningskommentaren till 1 kap. 7 §). Stycket har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

15 §

Denna paragraf överensstämmer med bestämmelsen i 8 kap. 2 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1990.

Paragrafen innehåller den s.k. likställighetsregeln för rätt till garantipension till änkepension. Även en kvinna som under vissa närmare förutsättningar sammanbor med en man utan att vara gift med denne kan således bli berättigad till garantipension. En förutsättning härför är att en ogift kvinna stadigvarande sammanbor med en ogift man vid dennes död och att hon tidigare varit gift med eller har eller har haft barn tillsammans med mannen. En motsvarande likställighetsregel finns i nuvarande 8 kap. AFL för rätt till bl.a. folkpension i form av omställningspension. Denna likställighetsregel är emellertid något utvidgad i förhållande till regeln i förevarande paragraf, nämligen på så sätt att även kvinnor som vid mannens bortgång väntar barn med denne är berättigad till omställningspension.

Den i paragrafen intagna likställighetsregeln skall inte tillämpas på 90-procentstillägget. Som framgår av kommentaren till 5 § krävs för rätt till detta tillägg, utöver att förutsättningarna för rätt till änkepension enligt 1 och 2 §§ är uppfyllda, även att förutsättningarna för rätt till garantipension enligt 14 § föreligger. Däremot krävs det, liksom för änkepensionen i

övrigt, att den efterlevande kvinnan varit gift med den avlidne för att hon skall vara berättigad till 90-procentstillägg.

I *andra stycket* anges att sådant sammanboende som avses i första stycket likställs med tid varunder äktenskap bestått vid tillämpningen av 14 § första stycket 2.

16 §

Paragrafen överensstämmer med bestämmelsen i 8 kap. 3 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 1990.

I *första stycket* regleras det fall att två makar lever åtskilda vid tidpunkten för dödsfallet och den efterlevande kvinnan efter det att sammanlevnaden med mannen upphörde stadigvarande sammanbott med en annan man med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn. Någon rätt till garantipension föreligger inte i dessa fall. Däremot är det – till skillnad från vad som gäller beträffande rätten till omställningspension – inget som hindrar att en efterlevande maka i händelse av makens dödsfall får garantipension även om hon inte sammanbodde med maken vid tidpunkten för dödsfallet under förutsättning att hon efter separationen inte sammanbott med en annan man eller visserligen sammanbor eller har sammanbott med en annan man men övriga förutsättningar enligt första stycket inte är uppfyllda.

I *andra stycket* regleras fall där rätt till garantipension föreligger vid tidpunkten för dödsfallet men denna sedan upphör. Detta kan inträffa, förutom i de fall där den efterlevande kvinnan efter dödsfallet ingår äktenskap, även om hon därefter stadigvarande sammanbor med en annan man med vilken hon har varit gift eller har eller har haft barn. I dessa fall kan emellertid rätt till garantipension återuppstå om äktenskapet eller sammanboendet enligt ovan upphör innan det bestått i fem år om förutsättningarna enligt 14 § vid denna tidpunkt alltjämt är för handen.

Beräkning av garantipension till änkepension

17 §

I paragrafens *första stycke* anges att utgångspunkten för beräkning av garantipension är den änkepension som tillkommer änkan, dvs. den egentliga tilläggspensionen plus 90-procentstillägget beräknade enligt 5, 7 och 8 §§. Om garantipension skall utges och i så fall till vilket belopp är således beroende av bl.a. storleken av den efterlevandes änkepension. Med sådan pension likställs utländsk efterlevandepension som inte är av utfyllnadskaraktär.

Andra stycket reglerar de fall där änkan är berättigad till garantipension till änkepension men däremot inte till änkepension eftersom hon inte var gift med den avlidne mannen vid utgången av år 1989. Denna situation har även berörts i kommentaren till 1 kap. 6 §. Har änkan i nyss nämnda fall uppfyllt förutsättningarna för rätt till reformerad efterlevandepension kan hon emellertid vara berättigad till inkomstgrundad sådan pension i form av omställningspension. I sådant fall skall beräkningen av garantipension till änkepension enligt 14–16 §§ göras med hänsyn till den inkomstgrundade efterlevandepension som änkan uppbär från det reforme-

rade systemet. Eftersom omställningspension, till skillnad från änkepension, är tidsbegränsad kan detta leda till att garantipension till änkepension utges oducerad efter det att rätten till omställningspension upphört. Detsamma kan inträffa i nuvarande system med den del av folkpensionen som utgörs av pensionstillskottet.

I *tredje stycket* anges en särskild beräkningsregel för de fall där den efterlevande kvinnan har börjat uppbära inkomstgrundad ålderspension innan hon fyllt 65 år. Som framgår av de bestämmelser som reglerar rätten till garantipension till änkepension påverkar inte detta änkans rätt till garantipension på motsvarande sätt som ett tidigt uttag av ålderspension enligt nuvarande bestämmelser förtar änkans rätt att fortsättningsvis uppbära folkpension i form av änkepension. Detsamma gäller för 90-procentstillägget (se 7 § och 19–22 §§). Detta har, som angetts ovan, sin förklaring i att en änka inte har rätt till garantipension från ålderspensioneringen förrän hon fyllt 65 år oavsett om hon dessförinnan börjat uppbära inkomstgrundad ålderspension.

En omständighet som kan komma att begränsa ett dubbeluttag är den samordning som beträffande änkor födda år 1930 eller senare skall ske mellan änkans inkomstgrundade ålderspension beräknad på visst sätt och den änkepension som utges till henne (11–13 §§). Endast i de fall änkepensionen överstiger änkans inkomstgrundade ålderspension skall den förstnämnda förmånen fortsätta att utbetalas men då endast till den del denna överstiger ålderspensionen (garantiregeln modifierar emellertid detta något, se kommentaren till 12 §). För att inte den nu nämnda samordningen skall leda till att änkan kompenseras för den del av änkepensionen från tilläggs pensioneringen som har samordnats bort enligt bestämmelserna i 11–13 §§ genom en förhöjd garantipension enligt 14 §, skall vid beräkningen av garantipensionens storlek hänsyn tas till änkepension före det att samordningen med hennes egen inkomstgrundade ålderspension sker enligt 20 §.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur garantipension till änkepension skall beräknas. Garantipensionen är, till skillnad från nuvarande folkpension i form av änkepension, inte någon grundpension som utges med i stort sett samma belopp till alla pensionsberättigade utan skall snarare ses som en pension som har till syfte att täcka ett visst mått av grundtrygghet för dem som inte får detta behov täckt genom inkomstrelaterad änkepension. För efterlevande till män som inte tjänat in något underlag till en inkomstrelaterad änkepension alls utgör emellertid garantipensionen på detta sätt den enda pensionen, medan det för efterlevande till män som har ett lågt pensionsunderlag utges garantipension som en utfyllnad upp till den fastställda basnivån.

Garantipensionen är således konstruerad som en utfyllnad till den inkomstrelaterade änkepensionen upp till en basnivå som för år räknat motsvarar 2,13 gånger det prisbasbelopp som gäller för det år då garantipensionen utbetalas. Storleken på garantipensionen skall således reduceras av änkepension. Denna minskning skall göras krona för krona. Även utländsk efterlevandepension som inte är av utfyllnadskaraktär skall redu-

cera den utgående garantipensionen (se 17 §). Som framgår av bestämmelserna i 22 och 23 §§ gäller den angivna basnivån enbart under förutsättning att änkan uppfyllt villkoren för rätt till oavkortad pension enligt den s.k. 15-delsberäkningen (22 §) samt att den avlidne kunnat tillgodoräknas 40 år med försäkringstid för garantipension (23 §). Minskningen enligt denna paragraf skall göras på det med tillämpning av 22 och 23 §§ minskade respektive avkortade beloppet. Sista meningen i paragrafen har lagts till och utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

19 §

På motsvarande sätt som för garantipension till omställningspension skall garantipension till änkepension vara beroende av den försäkringstid som kan tillgodoräknas den avlidne till och med året före dödsfallet. Som försäkringstid för garantipension skall i huvudsak räknas samma tid som utgör försäkringstid för garantipension i det reformerade ålderspensions-systemet. De skillnader som föreligger i förhållande till de regler som gäller för garantipension till ålderspension framgår av paragrafens andra stycke. För en närmare beskrivning av innehållet i paragrafen hänvisas till kommentaren till 4 kap. 9 § samt till avsnitt 11.4.4.

20 §

I paragrafen anges under vilken tid som den avlidne kan tillgodoräknas försäkringstid för garantipension. Om dödsfallet inträffar under den avlidnes förvärvsaktiva ålder, dvs. före det år då han skulle ha fyllt 65 år, får även tid efter dödsfallet t.o.m. det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år under vissa förutsättningar tillgodoräknas honom som försäkringstid. Denna tid benämns framtida försäkringstid. I andra och tredje styckena intas regler om hur sådan framtida försäkringstid skall beräknas. Bestämmelsen är utformad på samma sätt som nuvarande regler om framtida bosättningstid för beräkning av folkpension i form av förtidspension (5 kap. 9 § AFL). Samma bestämmelse skall gälla för beräkning av försäkringstid för garantipension till omställningspension, se 4 kap. 10 § och kommentaren till den paragrafen.

21 §

Paragrafen innehåller en avrundningsregel som innebär att det, sedan samtliga tillgodoräknade försäkringstider för garantipension har lagts samman, skall ske en avrundning nedåt till helt antal år. Bestämmelsen motsvarar nuvarande bestämmelse i 5 kap. 5 § femte stycket AFL och 4 kap. 11 § denna lag.

22 §

Förevarande paragraf innehåller regler för den s.k. 15-delsberäkningen inom änkepensioneringen. Denna innebär att garantipensionen, i de fall rätten till sådan pension grundar sig på att kvinnan vid tidpunkten för dödsfallet fyllt 36 år och då varit gift med den avlidne mannen i minst fem år, i vissa fall skall utges endast i ett visst antal 15-delar. Har änkan fyllt 36 år men däremot inte 50 år, skall enligt bestämmelsen i denna paragraf garantipension reduceras med 1/15 för varje felande år upp till 50 år.

Någon motsvarande reducering av garantipensionen skall däremot inte ske under tid som änkan uppbär garantipension till följd av att hon har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem. I dessa fall spelar det således ingen roll hur gammal kvinnan var vid dödsfallstidpunkten.

Har garantipension inledningsvis utgetts till följd av det s.k. barnvillkoret i 14 § första stycket 1 och övergår sedan änkan till att uppbära garantipension på grund av bestämmelsen i 14 § första stycket 2, skall 15-delsberäkningen enligt förevarande paragraf göras med hänsyn till kvinnans ålder vid tidpunkten då rätten till garantipension övergår till att grunda sig på bestämmelsen i 14 § första stycket 2.

Avkortningen enligt denna 15-delsberäkning skall göras på motsvarande sätt som den 40-delsberäkning som skall göras i de fall det för den avlidne inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt 22 §. Är änkan 50 år fyllda vid tidpunkten för dödsfallet eller vid den senare tidpunkt som anges i 14 § andra stycket, skall någon avkortning av garantipensionen inte ske. Uppfyller emellertid änkan inte detta krav skall garantipensionens basnivå avkortas till så stor andel som svarar mot det antal år som kan tillgodoräknas änkan enligt bestämmelserna i 14 § och talet 15.

Denna 15-delsberäkning med hänsyn till den efterlevande kvinnans ålder skall göras innan avkortning till följd av att det för den avlidne inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension sker enligt 23 §.

23 §

Första stycket innehåller beräkningsbestämmelser för de fall den avlidne inte kan tillgodoräknas minst 40 års försäkringstid för garantipension enligt 19 och 20 §§.

Som närmare redogjorts för i avsnitt 11.4.4 skall garantipension till änkepension vara beroende av den försäkringstid som kan tillgodoräknas den avlidne på motsvarande sätt som folkpension i form av änkepension är beroende av den avlidnes bosättningsstid (eller antal år med intjänade ATP-poäng). Härvid skall såväl försäkringstid fram till tidpunkten för dödsfallet som under vissa förutsättningar även framtida försäkringstid, dvs. försäkringstid från dödsfallet t.o.m. tidpunkten då den avlidne skulle ha fyllt 64 år, beaktas. För att änkan skall vara berättigad till oavkortad garantipension enligt förevarande bestämmelse erfordras att det för den avlidne kan tillgodoräknas minst 40 års sammanlagd försäkringstid. I annat fall skall en avkortning göras av basnivån till så stor andel som svarar mot förhållandet mellan det antal år som tillgodoräknats den avlidne och talet 40.

Om den avlidne kan tillgodoräknas t.ex. 20 års försäkringstid innebär alltså detta att garantipensionen beräknas genom att basnivån avkortas till 20/40 av 2,13 gånger prisbasbeloppet. Den sålunda reducerade basnivån avtrappas därefter med 100 % av den inkomstrelaterade änkepensionen. Genom detta beräkningssätt kommer änkepensionen att trappa av garantipensionen på en lägre nivå än om i stället reduceringen först hade skett

av oavkortad garantipension och därefter avkortning hade skett med hänsyn till försäkringstiden.

Prop. 1999/2000:91

Den föreslagna beräkningsmetoden överensstämmer i princip med den som gäller för beräkning av garantipension inom ålderspensioneringen.

7 kap. Utbetalning av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, m.m.

Ansökan om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, m.m.

1 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser hur ansökan om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall göras. Bestämmelser om ansökan om pension och formerna härför finns i dag i 16 kap. 1 § AFL. Utbetalning av efterlevandepension skall kräva att en ansökan görs. Denna skall vara skriftlig. Bestämmelser om vilken försäkringskassa som är behörig att fatta beslut finns i 5 kap. socialförsäkringslagen (1999:799).

Bestämmelserna angående ansökan om och utbetalning av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i detta kapitel skall tillämpas oavsett den efterlevandes ålder och oavsett om efterlevandepensionen skall beviljas på grund av dödsfall som inträffat före eller efter ikraftträdandet. Efterlevande som uppbär pension vid ikraftträdandet kommer emellertid även efter denna tidpunkt att få pensionen utbetald utan att en ny ansökan behöver göras. Detta framgår av 2 § i införandelagen.

2 §

Paragrafen motsvarar delar av nuvarande 16 kap. 5 § AFL.

Första stycket motsvarar 16 kap. 5 § tredje stycket AFL. Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn utges fr.o.m. den månad då dödsfallet inträffade eller, om den avlidne vid sin död uppbar ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, fr.o.m. månaden efter den då dödsfallet inträffade.

I andra stycket sägs att efterlevandepension skall betalas ut fr.o.m den månad då rätten till förmånen inträder om denna tidpunkt är en annan än vad som åsyftas i första stycket, dvs. dödsfallet. En sådan situation är att den efterlevande återfår vårdnaden om ett barn under tolv år eller börjar sammanbo med ett barn i denna ålder som han eller hon har vårdnaden om men tidigare inte stadigvarande sammanbott med.

I 16 kap. 5 § femte stycket finns en bestämmelse som innefattar en generell möjlighet att få pension utbetald för viss tid före ansökan. Denna tid är om det gäller barnpension två år och annars tre månader. Möjligheten att få pension utbetald för tid före ansökan har såvitt avser ålderspension avskaffats fr.o.m. den 1 januari 1999. Någon sådan möjlighet har inte heller införts i det reformerade ålderspensionssystemet. Möjligheten till retroaktiv utbetalning skall dock finnas kvar inom efterlevandepensioneringen. Ett av skälen härför är att efterlevandepension inte kan betraktas som en intjänad rättighet utan beräknas på grundval av ett beräkningsunderlag först då frågan om rätt till efterlevandepension uppstår. Om möjligheten till retroaktiv utbetalning skulle avskaffas, skulle

detta innebära att den efterlevande omedelbart i anslutning till dödsfallet skulle vara tvungen att ansöka om efterlevandepension för att kunna uppbära sådana förmåner under hela den tid som bestämmelserna ger möjlighet till. En regel motsvarande den nuvarande har därför tagits in i *tredje stycket*. Liksom enligt nuvarande regler skall barnpension därvid kunna beviljas för en tid av två år före ansökningsmånaden. Denna längre retroaktivtid skall även gälla för efterlevandestödet till barn.

3 §

I 16 kap. 5 § sjätte stycket AFL finns i dag en bestämmelse som reglerar avdrag på barnpension från tilläggs pensioneringen för för mycket utbetald tilläggs pension i form av omställningspension eller särskild efterlevandepension i vissa fall. Dessa förmåner skall enligt nuvarande regler utges med 20 % av underlaget om rätt till barnpension samtidigt föreligger efter den avlidne och annars med 40 %. Om det då omställningspension utbetalas saknas kännedom om att rätt till barnpension föreligger, kan omställningspension felaktigt komma att ha utgetts med ett för högt belopp. Om det senare framkommer att barnpension skall utges retroaktivt för samma tid, skall på det belopp som först förfaller till betalning sedan beslutet om barnpension har fattats avdrag ske med för mycket utbetald omställningspension.

Omställningspension skall inte längre utges med olika kompensationsgrad beroende på om barnpension samtidigt utges efter den avlidne eller inte. Någon motsvarighet till bestämmelsen i 16 kap. 5 § sjätte stycket AFL behövs därför inte. En situation motsvarande den som i dag regleras i 16 kap. 5 § sjätte stycket AFL kan dock uppkomma då begränsningsregeln inom barnpensioneringen skall tillämpas. Om enbart barnpension utges efter en avliden får barnpensionsbeloppen sammanlagt uppgå till högst 100 % av den avlidnes efterlevandepensionsunderlag. Om rätt till omställningspension samtidigt föreligger skall barnpension kunna utges med högst 80 % av underlaget. Härutöver skall alltså omställningspension utges med 55 %. Detta innebär att storleken på barnpensionerna kommer, i fall då den efterlevande efterlämnar så många barn att det totala barnpensionsbelopp som skall utges kommer att överstiga 80 % av efterlevandepensionsunderlaget, att vara beroende av om omställningspension samtidigt skall utges eller inte. Om det då barnpension utbetalas inte är känt att det samtidigt föreligger rätt till omställningspension efter den avlidne kan barnpension komma att utges med för högt belopp. Enligt nuvarande regler finns inte någon bestämmelse som medger att avdrag får ske på en retroaktivt utbetald efterlevandepension i fall då begränsningsregeln tillämpas med vad som utgetts i efterlevandepension till annan eller andra efterlevande med för högt belopp avseende samma tid som den retroaktivt utbetalda pensionen avser. De skäl som legat till grund för den nuvarande regeln i 16 kap. 5 § sjätte stycket AFL kan göras gällande även i nu beskrivna situationer.

Med hänsyn till de nu beskrivna situationerna har det i denna paragraf tagits in en bestämmelse som innebär att efterlevandepension till en efterlevande får minskas om det visar sig att för mycket efterlevandepension felaktigt har utgetts för samma tidsperiod till en annan efterlevande

på grund av att besluten om efterlevandepension inte förelegat samtidigt. Denna bestämmelse avser alltså fall då begränsningsregeln i 2 kap. 4 § är tillämplig beträffande retroaktivt utgiven inkomstgrundad efterlevandepension till barn eller vuxen efterlevande. Paragrafen har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

4 §

Enligt denna paragraf kan uttag av efterlevandepension avbrytas genom skriftlig anmälan till den allmänna försäkringskassan. Bestämmelser om ändring av pension i annat fall, t.ex. på grund av förändringar i beräkningsunderlaget, finns i 8 kap. En särskild bestämmelse om möjlighet att avbryta en utbetalning av efterlevandepension är påkallad bl.a. med hänsyn till internationella förhållanden. Paragrafen har omformulerats efter påpekande av *Lagrådet*.

5 §

Motsvarande bestämmelse finns i dag i 16 kap. 9 § AFL. I paragrafen anges att efterlevandepension och efterlevandestöd till barn utges t.o.m. den månad då rätten till förmånen har upphört. Det kan t.ex. vara för att den efterlevande avlidit under tid då rätt till efterlevandepension föreligger. Rätten kan vidare t.ex. när det gäller förlängd omställningspension upphöra genom att det hemmavarande barnet fyller tolv år. Omställningspension utges då t.o.m. månaden för denna händelse.

Omställningspension och garantipension till sådan pension utges aldrig efter det att den efterlevande fyllt 65 år. Detta framgår av bestämmelserna i 4 kap. Enligt bestämmelserna i denna paragraf skall sådan pension utges längst t.o.m. månaden före den då den efterlevande fyller 65 år. Detsamma gäller för rätt till det av oss föreslagna 90-procentstillägget inom änkepensioneringen och för rätt till garantipension till änkepension. Den efterlevande kan under samma tid uppbära inkomstgrundad ålderspension. Rätten till efterlevandepension skall inte vara beroende av huruvida ålderspension samtidigt utges eller inte. Möjligheten att ta ut garantipension från ålderspensioneringen inträder emellertid först fr.o.m. den månad då 65-årsdagen inträffar. Omställningspension och garantipension till sådan pension skall därför kunna utges t.o.m. månaden före den då den efterlevande fyller 65 år.

6 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 10 § AFL.

7 §

Paragrafen motsvarar 16 kap. 11 § AFL i den nuvarande lydelsen.

I förarbetena till AFL (se prop. 1962:90, s. 370) underströks att bestämmelserna i andra stycket inte är ovillkorliga utan att tillämpningen är beroende på en prövning i det enskilda fallet. En restriktiv tillämpning avsågs och bestämmelserna är till för att undvika direkt stötande resultat i vissa fall.

8 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 16 kap. 4 § AFL.

Motsvarande regel finns också i lagen om inkomstgrundad ålderspension och skall gälla även för utbetalning av garantipension enligt lagen om garantipension.

I *andra* och *tredje* styckena upptas utbetalningsbestämmelser som innebär att den totala årliga ersättningen skall avrundas till närmast hela krontal som är delbart med tolv. Den ökning eller minskning som avrundningen kan innebära skall, enligt vad som sägs i tredje stycket, tillkomma respektive belasta garantipensionen eller efterlevandestödet till barn.

Enligt nuvarande regel i 16 kap. 4 § andra stycket AFL anses, vid den avrundning som skall göras enligt regeln, samtliga de pensionsförmåner som tillkommer den pensionsberättigade som en pension. Ålders-, förtids- respektive efterlevandepension kommer emellertid i framtiden att beräknas enligt olika regelsystem. Detta bör innebära att även avrundningen sker inom varje system för sig. En sådan lösning är också att föredra ur lagteknisk synvinkel.

9 §

Denna paragraf ansluter till motsvarande bestämmelser i 12 kap. 8 § LIP och motsvarar i princip 17 kap. 1 § andra stycket AFL.

Samordning med livränta, m.m.

10 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande samordningsbestämmelse i 17 kap. 2 § AFL och tar sikte på de situationer där efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och yrkesskadelivränta i form av efterlevandelivränta utges samtidigt. I paragrafen anges i vilka situationer en samordning skall ske och att det i sådana fall är efterlevandepensionen och efterlevandestödet som skall minskas. De närmare bestämmelserna om hur denna minskning skall göras ges i 11–13 §§.

11 §

Denna paragraf reglerar samordningen mellan å ena sidan barnpension och efterlevandestöd till barn och å andra sidan yrkesskadelivränta i form av efterlevandelivränta. Av 10 § framgår i vilka situationer som en sådan samordning skall ske och att det i sådant fall är barnpensionen eller efterlevandestödet som skall minskas. Samordning skall, enligt vad som föreskrivs i *första stycket*, ske genom att summan av barnpension och efterlevandestöd till barn minskas med tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet och som barnet för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Däremot skall yrkesskadelivränta som den efterlevande själv uppbär på grund av egen skada, s.k. egenlivränta, inte påverka vare sig efterlevandestödets eller barnpensionens storlek. Minskningen skall i första hand ske av efterlevandestödet. Detta innebär

en skillnad i förhållande till nuvarande regler enligt vilka minskningen i första hand skall göras på tilläggspensionen. Liksom enligt nuvarande regler i 17 kap. 2 § gäller den begränsningen att avdrag på den inkomstgrundade förmånen, dvs. här barnpensionen, endast skall göras om den avlidne vid tidpunkten för skadan kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år.

I paragrafens *andra stycke* ges på samma sätt som enligt nuvarande regler en garanti som innebär att barnet oavsett samordningen skall vara garanterat ett visst minsta belopp i form av barnpension eller efterlevandestöd. Enligt nuvarande regler är barnet garanterat ett visst minsta belopp från folkpensioneringen. En bestämmelse om att barnet skall vara garanterat ett visst minsta belopp kan emellertid inte på motsvarande sätt ta sikte på enbart efterlevandestödet eftersom detta till sin storlek påverkas av barnpensionen och inte på samma sätt som folkpensionen utgör någon barnpension. Regeln i andra stycket innebär därför att barnpension aldrig skall utges med ett belopp som tillsammans med efterlevandestödet understiger en fjärdedel av det genom efterlevandestödet garanterade beloppet, dvs. för år räknat en fjärdedel av 40 % av prisbasbeloppet. Det belopp som på detta sätt garanteras utgör vid ett prisbasbelopp för år 2000 om 36 600 kronor, 305 kr per månad. Om någon rätt till efterlevandestöd till barn inte föreligger och barnpensionen ändå före samordning enligt förevarande paragraf uppgår till ett belopp som understiger det här angivna beloppet, skall emellertid inte ett högre belopp utges p.g.a. samordningen. Detta framgår av att det i andra stycket anges att den angivna nivån inte får underskridas på grund av bestämmelserna i denna paragraf.

12 §

Denna paragraf reglerar samordningen mellan omställningspension och yrkesskadelivränta i form av efterlevandelivränta enligt 10 §.

Samordningen skall ske på motsvarande sätt som gäller för samordningen med barnpension och efterlevandestöd till barn enligt 11 §. Summan av omställningspension och garantipension till sådan pension skall minskas med tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet och som den pensionsberättigade för samma tid är berättigad till såsom efterlevande. Minskningen skall därvid, till skillnad från i dag, i första hand göras på garantipensionen och först därefter på den inkomstgrundade pensionen. Även för omställningspensionen gäller att avdrag på sådan pension endast får göras om den avlidne vid tidpunkten för skadan kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år.

Någon garantiregel som innebär att den efterlevande alltid skall vara berättigad till en viss minsta efterlevandepension efter samordningen finns inte i dag och har inte heller föreslagits i denna lag.

13 §

I denna paragraf regleras hur minskningen av änkepension och garantipension till sådan pension skall ske då denna enligt 10 § skall samordnas med yrkesskadelivränta i form av efterlevandelivränta.

Summan av änkepensionen (inklusive 90-procentstillägget) och garantipension till änkepensionen skall minskas med tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet och som den pensionsberättigade för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Minskningen skall i första hand göras på garantipensionen till änkepension och därefter på sådan del av änkepensionen som avses i 6 kap. 5 § första stycket 2 (90-procentstillägget) och sist på änkepensionen i övrigt.

På samma sätt som enligt nuvarande regler skall den efterlevande garanteras en viss minsta änkepension vid samordningen. Denna är i dag, på samma sätt som när det gäller barnpension, utformad som en viss andel av folkpensionen. Folkpensionen skall enligt hittillsvarande regler i AFL vid samordningen minskas endast så mycket att minst hälften återstår av det belopp som annars skulle ha betalats ut. Garantiregeln kan av samma skäl som redovisats beträffande garantiregeln inom barnpensioneringen inte knytas till den beräknade garantipensionen som sådan. Vid samordningen får änkan i stället behålla ett visst minsta belopp av den lägsta garanterade nivån inom änkepensioneringen. Detta gäller oberoende av om pensionen består av garantipension eller inkomstrelaterad änkepension. En översättning av den nuvarande garantiregeln leder till att änkan efter samordning enligt föreliggande paragraf alltid skall få behålla ett belopp som motsvarar 9 % av prisbasbeloppet per månad, dvs. med ett prisbasbelopp för år 2000 om 36 600 kr, ca 275 kr. Om summan av änkepension och garantipension, före samordning sammanlagt uppgår till ett belopp som understiger detta belopp skall emellertid inte ett högre belopp utges p.g.a. samordningen. Detta framgår av att det i andra stycket anges att den angivna nivån inte får underskridas på grund av bestämmelserna i denna paragraf.

14 §

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar i huvudsak nuvarande bestämmelse i 10 kap. 2 § *första stycket* AFL. Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt m.m. får sin folkpension i form av bl.a. efterlevandepension minskad på visst sätt. Motsvarande regel har när det gäller rätt till garantipension till ålderspension införts i lagen om garantipension (4 kap 5 §). Som framgått av avsnitt 12.4 bör en regel om minskning av garantipension införas även när det gäller garantipension till omställningspension och änkepension. Till skillnad från vad som gäller enligt nuvarande regler skall, på samma sätt som är fallet enligt lagen om garantipension, reduktion av förmånen ske först efter 30 dagars sammanhängande anstaltsvistelse. Detta skall gälla även om den pensionsberättigade då inte varit intagen under en hel kalendermånad. Reduktionen skall ske även för tid då den pensionsberättigade har permission eller olovligen har avvikit från anstalten. På samma sätt som gäller i dag skall ett visst belopp förbehållas den intagne. Detta belopp skall vara detsamma som skall gälla inom ålderspensioneringen, dvs. för månad räknat 4,5 % av prisbasbeloppet. Detta förbehållsbelopp inkluderar även eventuell inkomstgrundad efterlevandepension.

Bestämmelserna i *andra* och *tredje styckena* motsvarar i princip nuvarande regler i 10 kap. 2 § tredje och fjärde styckena AFL

Beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

1 §

Beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn fattas av allmän försäkringskassa. Närmare bestämmelser om vilken försäkringskassa som skall fatta beslut finns i 5 kap. socialförsäkringslagen (1999:799) till vilka bestämmelser denna paragraf hänvisar.

I 5 kap. 4 och 5 §§ socialförsäkringslagen (SofL) finns bestämmelser om vilken försäkringskassa som är behörig att fatta beslut när det gäller personer som bor i Sverige eller som arbetar här i landet utan att vara bosatta här. Bestämmelserna i 5 kap. 6 § SofL gäller i EG-fall efterlevande till personer som avses i 5 §.

2 §

Enligt 13 kap. 5 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension gäller att bl.a. beslut om inkomstpension får fattas genom automatiserad behandling. Detta skall gälla även för beslut om efterlevandepension, vilket framgår genom en hänvisning i denna paragraf till nämnda bestämmelse i lagen om inkomstgrundad ålderspension. Beslut genom automatiserad behandling fattas av Riksförsäkringsverket för försäkringskassans räkning. Detta innebär att det fortfarande är försäkringskassan som är beslutsinstans i dessa frågor men att Riksförsäkringsverket beslutar i stället för försäkringskassan i de fall då beslutet tillkommer med stöd av ADB. Det är försäkringskassan som beslutande organ som avgör om ett beslut av en eller annan anledning inte bör fattas genom ADB, t.ex. på grund av att beslutet bör innehålla en utförligare motivering. Även beslut som tillkommer genom automatiserad behandling får emellertid motiveras.

Eftersom det är försäkringskassan som är beslutsinstans skall ändringar och omprövningar av beslutet göras av försäkringskassan. Beslut som har fattats av Riksförsäkringsverket för försäkringskassans räkning skall ändras eller omprövas av den försäkringskassa som vid tillfället för ändringen eller omprövningen är behörig att fatta beslut enligt bestämmelserna i 1 §. Detta framgår genom hänvisningen i 13 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension till 4 § samma lag som i sin tur hänvisar till 5 kap. socialförsäkringslagen.

Ändring, omprövning och överklagande av beslut

3 §

I denna paragraf regleras när ett beslut om efterlevandepension skall ändras. Av *första stycket* följer att ett sådant beslut skall ändras när detta förorsakas av att den pensionsbehållning eller den pensionspoäng enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension som legat till grund för beräkningen ändras. Detta kan i sin tur bero på ändringar i den avlidnes taxering eller andra sådana ändringar som påverkat beräkningen av pensionsgrundande inkomst, pensionsgrundande belopp eller pensionsrätt för inkomstpension. Ett annat skäl är den eftersläpning som när det gäller

fastställande av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp kan leda till att pensionsbehållningen efter det att beslut om efterlevandepension har fattats visar sig vara högre än vad den var vid tidpunkten för beslutet. En annan situation som kan leda till en ändring av pensionsbehållningen är att den avlidne inte har betalat in ålderspensionsavgift eller allmän pensionsavgift i föreskriven ordning, vilket i sin tur påverkar beräkningen av pensionsrätt och därigenom också pensionsbehållningen.

Förutom de nu reglerade situationerna finns i 26 § förvaltningslagen (1986:223) möjlighet att ändra ett beslut enligt bestämmelserna om självrättelse. Härutöver kan ett beslut om efterlevandepension ändras efter omprövning och överklagande enligt 5 §. Vilka situationer som därvid avses kommenteras i anslutning till den paragrafen.

Av *andra stycket* framgår att ett beslut om garantipension eller särskilt efterlevandestöd till barn skall ändras om det föranleds av att storleken på dessa förmåner påverkas av en ändring som gjorts beträffande inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension. En sådan ändring kan innebära att det beslutade garantipensionsbeloppet eller efterlevandestödet blir antingen högre eller lägre än den varit enligt det ursprungliga beslutet. Ändringen kan också innebära att den inkomstgrundade efterlevandepensionen eller änkepensionen är så hög att det inte längre föreligger rätt till garantipension eller efterlevandestöd.

4 §

I 13 kap. 9–23 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension regleras vad som skall gälla för omprövning och överklagande av beslut som avser bl.a. inkomstpension. I denna paragraf anges vilka av dessa bestämmelser som i tillämpliga delar skall gälla även beträffande omprövning och överklagande av ett beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

Hänvisningen till 13 kap. 9 § första stycket innebär att ett beslut om efterlevandepension skall omprövas om den som beslutet avser begär det eller om det finns andra skäl. Ett sådant skäl är att den efterlevande lämnat oriktiga uppgifter om t.ex. den avlidnes bosättningstid, som kan ha påverkat beräkningen av garantipension.

Frågan om när omprövning av ett beslut om efterlevandepension får ske och vem som får begära sådan omprövning regleras genom hänvisning till bestämmelserna i 13 kap. 11–13, 15 och 16 §§ i tillämpliga delar. På motsvarande sätt regleras frågan om överklagande av ett beslut om efterlevandepension av en hänvisning till bestämmelserna i 13 kap. 17 och 18 §§, 19 § andra och tredje styckena, 20–21 §§, 22 § andra och tredje styckena samt 23 §.

Bestämmelsen i 13 kap. 13 § tredje stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension reglerar i vilka situationer ett beslut får omprövas utan hänsyn till de tidsfrister som annars gäller för omprövning (jfr 13 kap. 13 § första stycket nämnda lag). En sådan situation är att den som beslutet avser, dvs. såvitt gäller beslut om efterlevandepension den efterlevande, har lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Detsamma skall gälla om det är den avlidne som

har lämnat oriktiga uppgifter på sätt som nu sagts. Detta anges i Prop. 1999/2000:91 paragrafens andra stycke.

Åtgärder på grund av felaktig utbetalning av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, m.m.

5 §

Av denna paragraf framgår i vilka situationer en efterlevande kan åläggas återbetalningsskyldighet för efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn som utbetalats felaktigt. Våra överväganden i dessa frågor har vi redovisat i avsnitt 13.5.

Frågan om när ett beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd skall ändras behandlas i 3 §. Av 4 § framgår vidare att beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd kan omprövas i vissa situationer, vilket i sin tur kan leda till att beslutet om efterlevandepension eller efterlevandestöd visar sig ha varit felaktigt och att förmån skulle ha utgått med ett lägre belopp. Det är emellertid inte alla ändringar och omprövningar av sådana beslut som leder till återbetalningsskyldighet för den efterlevande. Detta skall i första hand ske när den efterlevande lämnat oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har orsakat att pensionen har lämnats med för högt belopp. Återbetalningsskyldighet skall emellertid också åläggas om den efterlevande uppburit efterlevandepension eller efterlevandestöd med för högt belopp och insett eller skäligen borde ha insett det.

Den efterlevande bör emellertid inte kunna undgå återbetalningsskyldighet i de situationer där den avlidne själv skulle ha ålagts återbetalningsskyldighet om det hade gällt utbetalning av ålderspension. Om det är den avlidne som har lämnat felaktiga uppgifter, t.ex. i sin deklaration, som i sin tur lett till ett felaktigt beslut om efterlevandepension eller efterlevandestöd skall detta således kunna leda till återbetalningsskyldighet för den efterlevande. Likaså skall det förhållandet att den avlidne underlåtit att fullgöra sin avgiftsskyldighet, vilket inneburit att pensionsrätten eller pensionspoäng enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension har minskat, kunna leda till återbetalningsskyldighet för den efterlevande.

Av *tredje stycket* framgår att den efterlevande inte är skyldig att betala tillbaka för mycket uppburen efterlevandepension eller efterlevandestöd i andra situationer än de som anges i denna paragraf. Vidare kan försäkringskassan efterge kravet på återbetalningsskyldighet helt eller delvis om det finns särskilda skäl för det. Denna regel bör tillämpas enligt samma principer som motsvarande regel i 14 kap. 1 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

6 §

I *första stycket* i denna paragraf regleras möjligheten att i vissa fall göra avdrag på retroaktivt utbetald garantipension eller efterlevandestöd till barn i fall då den efterlevande ålagts återbetalningsskyldighet för för mycket uppburen inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension. Förutsättningarna för att sådan återbetalningsskyldighet skall uppstå regleras i 5 §. Grunden för återbetalningsskyldighet kan vara att antingen den

efterlevande själv eller den avlidne lämnat felaktiga uppgifter som orsakat att pension utbetalats med för högt belopp. Ett annat skäl kan vara att den pensionsrätt eller pensionspoäng som ligger till grund för beräkningen av efterlevandepension i efterhand ändras på grund av bristande eller underlåten avgiftsbetalning. Om den inkomstgrundade efterlevandepensionen eller änkepensionen blir lägre till följd av det ändringsbeslut som i sin tur föranlett beslutet om återbetalning kan detta innebära att garantipension kan komma att utges med ett högre belopp även för förfluten tid. I stället för att den efterlevande åläggs att betala in det återkrävda pensionsbeloppet skall i sådant fall, enligt vad som föreskrivs i denna paragraf, i första hand avdrag göras från det garantipensionsbelopp som skall utges retroaktivt.

Enligt paragrafens *andra stycke* skall motsvarande bestämmelse gälla om försäkringskassa har beslutat om återbetalning av garantipension eller efterlevandestöd till barn. Avdrag skall då göras på inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension som utges för samma tid som den för högt utbetalda förmånen avser.

7 §

Denna paragraf motsvarar i princip 14 kap. 7 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 20 kap. 4 § fjärde och femte styckena AFL.

Har försäkringskassan fattat beslut om återkrav får det belopp som skall återbetalas dras av från framtida utbetalningar enligt denna lag. Avdrag får göras såväl för en ersättning som skall återbetalas enligt denna lag som en ersättning som skall betalas ut på grund av en annan författning, om försäkringskassan har beslutat om återkrav av den ersättningen. I förarbetena till AFL (prop. 1962:90 s. 384) underströks att möjligheterna till kvittning måste begagnas med urskillning och att skälig hänsyn i varje enskilt fall måste tas till den ersättningsberättigades och dennes familjs försörjning.

8 §

Denna paragraf motsvarar i princip 14 kap. 8 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 17 kap. 1 § första stycket AFL.

Uppgiftsskyldighet m.m.

9 §

Denna paragraf motsvarar i princip 20 kap. 8 § första och andra styckena AFL.

10 §

I 15 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension finns olika administrativa bestämmelser avseende inkomstgrundad ålderspension. Bestämmelserna gäller efter hänvisning i lagen (1998:702) om garantipension i tillämpliga även för garantipension.

I denna paragraf, där de inledande orden har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag, anges att vissa uppräknade bestämmelser i 15 kap.

lagen om inkomstgrundad ålderspension också skall tillämpas på efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Således skall reglerna om Riksförsäkringsverkets skyldigheter i 1 § och bestämmelserna om under rättelse till enskild i 3 § första stycket första meningen och andra stycket gälla även beträffande ärenden om efterlevandepension och efterlevandestöd. Likaså skall bestämmelserna om uppgiftsskyldighet för enskilda och för statliga och kommunala myndigheter m.fl. i 11 och 13 §§ och regler om undantag från sekretess i 15 § gälla i tillämpliga delar för beslut om efterlevandepension.

När det gäller bestämmelsen i 15 kap. 16 § lagen om inkomstgrundad ålderspension om utmätning av ålderspension redovisas i avsnitt 13.6 gjorda överväganden i fråga om behovet av en sådan bestämmelse beträffande efterlevandepension. Det synes tveksamt om en fordran på efterlevandepension kan uppstå före det att pensionen är tillgänglig för utbetalning och om en bestämmelse motsvarande 16 § första stycket således är erforderlig. I syfte att inte skapa utrymme för missförstånd vid en jämförelse mellan bestämmelserna i de olika lagarna har det befunnits lämpligt att, på samma sätt som gäller enligt nuvarande regler, föreslå en uttrycklig bestämmelse om undantag från utmätning för inestående fordran på efterlevandepension. En sådan fordran får inte heller pantsättas eller överlåtas innan pensionen är tillgänglig för lyftning. Ett sådant undantag hindrar dock inte att utmätning av efterlevandepension kan ske enligt reglerna i 7 kap. utsköningsbalken. Detta framgår genom hänvisningen till 15 kap. 16 § andra stycket.

I 15 kap. 17 § regleras frågan om preskription av enskilds fordran på pension. I paragrafens andra stycke finns en bestämmelse som innebär att preskriptionslagen (1981:130) inte är tillämplig på enskilds fordran på pension. Det torde vara tveksamt om preskriptionslagen över huvud taget är tillämplig på en rätt till efterlevandepension eller särskilt efterlevandestöd. Av samma skäl som redovisats beträffande utmätning bör en bestämmelse motsvarande 17 § andra stycket gälla även beträffande efterlevandepension och särskilt efterlevandestöd. Enskilds fordran på pensionsbelopp som har förfallit till betalning skall på samma sätt som i dag (20 kap. 5 § AFL) vara preskriberad om beloppet inte har lyfts före utgången av det andra året efter det då det blev tillgängligt för lyftning.

15.2 Förslaget till lag om införande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

De övergångsbestämmelser som erfordras för införandet av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (EPL) är så omfattande att det bedöms som lämpligt att sammanföra dem i en särskild införelselag. I enlighet med förslag av *Lagrådet* har förevarande lag delats upp i olika avsnitt med särskilda underrubriker. Rubrikerna har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Lagrådet har påpekat att bestämmelserna i 1 § i lagrådsremissen är överflödiga. Den paragrafen har därför utmönstrats och den tidigare 2 § har i stället fått beteckningen 1 §.

1 §

I denna paragraf anges tidpunkten för ikraftträdandet av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (EPL) och denna lag. Överväganden kring ikraftträdandetidpunkten har redovisats i avsnitt 6.4. Vidare anges att bestämmelserna i EPL skall gälla även för efterlevandepension och efterlevandestöd som har beviljats eller som kommer att beviljas på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet. Detta gäller emellertid endast i den mån inte annat anges i de följande övergångsbestämmelserna (2–20). I 4–7 §§ ges särskilda bestämmelser avseende rätten till och beräkningen av barnpension och omställningspension som har beviljats på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet. I 8 § ges sådana bestämmelser för särskild efterlevandepension för personer som vid ikraftträdandet uppbär sådan pension. I 9–18 ges på motsvarande sätt bestämmelser för beståndet änkepensioner. I 19 och 20 §§ ges bestämmelser om hur samordningsreglerna i 7 kap. 11–13 §§ EPL skall tillämpas för efterlevandepension och särskilt efterlevandestöd till barn som beviljats på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet.

En efterlevande som vid ikraftträdandet uppbär efterlevandepension på grund av ett dödsfall som inträffat före denna tidpunkt skall vid denna tidpunkt beviljas sådan pension med stöd av de föreslagna övergångsbestämmelserna i denna lag. Pensionen skall då beräknas per den 1 januari 2003 på grundval av det för år 2003 gällande prisbasbeloppet. För tid därefter skall den årliga inkomstgrundade efterlevandepensionen och änkepension följsamhetsindexeras enligt vad som föreskrivs i 1 kap. 10 § EPL. Detta innebär alltså att årlig inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension kommer att utvecklas på samma sätt oberoende av om förmånerna har beviljats på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet eller om de har nybeviljats på grund av dödsfall därefter. Garantipension till omställningspension, särskild efterlevandepension eller änkepension enligt 7, 8, 15 och 16 §§ skall på samma sätt vid ikraftträdandet beräknas på grundval av prisbasbeloppet år 2003 men skall även för tid därefter, på samma sätt som garantipension enligt 4 och 6 kap. EPL, räknas om i förhållande till förändringen i prisindex.

2 §

Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall enligt 7 kap. 1 § EPL betalas ut efter ansökan. En sådan ansökan skall vara skriftlig. Efterlevande som vid utgången av år 2002 uppbär efterlevandepension eller underhållsstöd på grund av ett dödsfall som inträffat före denna tidpunkt skall vid ikraftträdandet av EPL beviljas pension och efterlevandestöd med stöd av bestämmelserna i denna lag. Detta innebär i princip att en efterlevande som enligt nuvarande regler har rätt till efterlevandepension kommer att ha det även efter ikraftträdandet. Pensionen skall emellertid vid denna tidpunkt räknas om i enlighet med de nya bestämmelserna. En sådan omräkning av utgående efterlevandepensioner skall göras utan att den efterlevande ansöker om det. Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall alltså betalas ut utan ansökan om den

efterlevande vid utgången av år 2002 uppbär efterlevandepension enligt AFL eller underhållsstöd enligt lagen om underhållsstöd (p.g.a att ena föräldrarna är avliden) under förutsättning att rätt till pension eller efterlevandestöd föreligger även enligt EPL eller övergångsbestämmelserna i denna lag.

3 §

Bestämmelsen innebär att tid före den 1 januari 2003 som har tillgodoräknats en avliden som bosättningstid för folkpension enligt 5 kap. AFL och övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL i dessa reglers lydelse före den 1 januari 2003 skall tas i beaktande som försäkringstid för garantipension till omställningspension och änkepension.

Barnpension och efterlevandestöd till barn

4 §

I bestämmelsen regleras hur barnpension skall beräknas när det dödsfall som rätten till pension grundar sig på har inträffat före år 2003. Utgångspunkten är att rätten till barnpension även i dessa fall skall bedömas enligt de nya reglerna i EPL. Detta innebär att ett efterlevande barn som före år 2003 har beviljats barnpension enligt tidigare regler i AFL, eller som skall beviljas sådan pension på grund av ett dödsfall som har inträffat före år 2003, efter denna tidpunkt skall ha rätt till barnpension enligt vad som sägs i 2 kap. EPL. I den förevarande bestämmelsen ges särskilda regler om hur barnpension skall beräknas i dessa fall.

Barnpension kan enligt de nya reglerna vara enbart inkomstgrundad. Den skall beräknas på grundval av det underlag som anges i 5 kap. EPL, dvs. ett pensionsunderlag som till skillnad mot tilläggspensioneringen är beräknat från första kronans inkomster. Detta underlag skall emellertid inte ligga till grund för beräkningen av barnpension för barn som har beviljats tilläggspension i form av barnpension före ikraftträdandet av EPL eller som i övrigt beviljas sådan pension på grundval av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet. För dessa barn skall barnpensionen även efter ikraftträdandet beräknas som en tilläggspension. Denna skall beräknas på samma sätt som enligt hittillsvarande regler och skall alltså utges med i princip samma belopp som före ikraftträdandet av EPL. Detta uttrycks i andra stycket 1. Barnpension skall således beräknas på grundval av antingen den tilläggspension i form av hel förtidspension enligt 13 kap. 2 och 3 §§ AFL som den avlidne var berättigad till vid dödsfallet eller då skulle ha varit berättigad till eller, om den avlidne vid dödsfallet var berättigad till tilläggspension i form av ålderspension, på grundval av en beräknad ålderspension. Ålderspensionen skall emellertid inte beräknas på grundval av bestämmelserna i 12 kap. AFL utan skall i stället beräknas enligt vissa i paragrafen angivna bestämmelser i 6 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och vissa bestämmelser i lagen (1998:675) om införande av nämnda lag. Detta ger emellertid samma resultat som en beräkning enligt nuvarande regler i AFL och innebär att pensionen beräknas på grundval av medeltalet av de pensionspoäng som

har tillgodoräknats den avlidne eller, om sådan poäng har tillgodoräknats för mer än 15 år, medeltalet av de 15 högsta poängtalerna. Ålderspensionen beräknas som 60 % av produkten av detta medeltal och det för år 2003 gällande prisbasbeloppet. Pensionspoäng måste emellertid ha tillgodoräknats den avlidne för minst 30 år för att tilläggspension skall tillgodoräknat fullt ut på det nu redovisade underlaget. I annat fall reduceras tilläggspensionen i förhållande till det antal år som saknas upp till 30. Detta framgår genom hänvisningen till 6 kap. 3 § lagen om inkomstgrundad ålderspension. Det förhållandet att den avlidne gjort tidigt eller sent uttag av ålderspension skall emellertid, på samma sätt som i dag, inte påverka beräkningen av barnpensionens storlek. Detta framgår genom att någon hänvisning till 6 kap. 5 § lagen om inkomstgrundad ålderspension inte görs. Om den avlidne var född år 1927 eller tidigare gäller enligt 6 kap. 14–16 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension vissa särskilda regler för den reduktion som skall göras vid tillämpningen av bestämmelsen om andelsberäkning i 6 kap. 3 § samma lag. Härutöver kan denna andelsberäkning påverkas av att det för den avlidne på grund av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension för tid före år 1998. Särskilda bestämmelser gäller i detta avseende för en avliden som var född år 1923 eller tidigare och för vilken undantagande enligt 11 kap. 7 § AFL i bestämmelsens lydelse före den 1 januari 1982 gällt.

Barnpensionen skall, på samma sätt som gäller enligt hittillsvarande regler, utgöra 30 % av den sålunda beräknade förtidspensionen eller ålderspensionen. Om den avlidne efterlämnar fler pensionsberättigade barn än ett skall tillägg till denna procentsats göras med 20 för varje barn utöver det första. Det sammanlagda barnpensionsbeloppet delas sedan lika mellan barnen. Därtill gäller den begränsningen att de sammanlagda barnpensionerna beräknade enligt andra stycket 1 tillsammans med motsvarande övriga inkomstgrundade efterlevandepensioner inte får överstiga den beräknade förtidspensionen eller ålderspensionen. Det senare framgår av hänvisningen till 14 kap. 8 § AFL i dess lydelse före den 1 januari 2003. Vad som nu sagts gäller om inte annat följer av bestämmelserna i 5 §.

Tilläggspensionen är beräknad på enbart inkomster som överstiger ett prisbasbelopp. Inkomster därunder kompenseras i dag genom folkpensionen. Efterlevandepension skall emellertid efter ikraftträdandet av EPL inte kunna utges i form av folkpension. Detta skall gälla även beträffande efterlevandepension som har beviljats på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet av EPL. För att kompensera för inkomster understigande ett prisbasbelopp skall ett tillägg göras till den beräknade barnpensionen enligt andra stycket 1. Detta tillägg skall uppgå till 25 % av det för år 2003 gällande prisbasbeloppet och motsvarar således den ersättningsnivå som enligt nuvarande regler ges genom folkpensionen.

Barnpensionen beräknas som summan av sådan barnpensionen som avses i punkt 1 och det enligt punkten 2 angivna tillägget om 25 % av prisbasbeloppet. Den sålunda beräknade barnpensionen skall fr.o.m. årsskiftet 2003/2004 följsamhetsindexeras enligt samma principer som den årliga

inkomstgrundade efterlevandepensionen (jfr kommentaren till 1 kap. 10 § EPL).

Det tillägg som skall kompensera för det första prisbasbeloppets inkomster är att betrakta som en del av den inkomstrelaterade pensionen. En förutsättning för att ett tillägg skall tillgodoräknas är därför att den avlidne har tjänat in rätt till tilläggs pension. Eftersom tillägget är en del av den inkomstrelaterade pensionen skall det i princip utges i samma antal 30-delar som barnpensionen i övrigt. Tillägget motsvaras emellertid enligt nuvarande regler av folkpensionen, som utges i 40-delar efter bosättningsstid eller 30-delar efter antal år med pensionspoäng beroende på vilket som är mest förmånligt för den enskilde. Tillägget bör därför utges enligt samma regler även efter ikraftträdandet av de nya reglerna. Detta framgår av hänvisningarna i fjärde stycket till nu gällande bestämmelser i 5 kap. AFL. Detta innebär att 25-procentstillägget skall beräknas i förhållande till det antal år som den avlidne kan tillgodoräknas bosättningsstid om det leder till ett förmånligare resultat än om tillägget beräknas på i förhållande till antalet år med pensionspoäng.

Vidare innebär hänvisningen till 5 kap. 1 § AFL att ett tillägg beräknat på grundval av bosättningsstid (40-delsberäknat tillägg) utges enligt huvudregeln enbart så länge den efterlevande är bosatt i Sverige, medan ett 30-delsberäknat tillägg betalas ut även vid bosättning utomlands. Ett 40-delsberäknat 25-procentstillägg kommer härutöver, med hänsyn till EG-rätten och med hänsyn till konventionsåtaganden, att utbetalas i vissa fall även vid bosättning utomlands.

Enligt 5 kap. 11 § AFL i dess nuvarande lydelse skall folkpension i form av efterlevandepension beräknas på grundval av den bosättningsstid som legat till grund för beräkning av den folkpension i form av förtidspension som den avlidne uppbar vid dödsfallet om detta leder till ett förmånligare resultat än en beräkning på grundval av en bosättningsstid som kan tillgodoräknas den avlidne vid dödsfallet. Denna bestämmelse skall tillämpas även vid en 40-delsberäkning av 25-procentstillägget. Vidare innehåller bestämmelsen i punkten 3 i övergångsbestämmelserna till 1992 års ändringar i AFL vissa särbestämmelser om 40-delsberäkning för personer som uppbar folkpension vid ikraftträdandet av de nuvarande bestämmelserna om 40-delsberäkning av folkpensionsförmånerna. Dessa särbestämmelser skall, i den omfattning som följer av bestämmelsen i dess nuvarande lydelse, tillämpas även vid en 40-delsberäkning av 25-procentstillägget.

Barnpension skall inte kunna utges som folkpension efter ikraftträdandet av EPL. Detta skall gälla även för de barn som uppbar sådan pension på grund av dödsfall före ikraftträdandet. Dessa barn skall emellertid utöver barnpensionen vara berättigade till efterlevandestöd till barn enligt reglerna i 3 kap. EPL.

5 §

I denna paragraf ges särskilda bestämmelser om beräkning av barnpension för barn som vid utgången av år 2002 har rätt till sådan pension på grund av ett dödsfall som inträffat före den 1 januari 1990.

Barn som uppbär barnpension på grund av dödsfall som inträffade före den 1 januari 1990 uppbär barnpension enligt punkten 2 i 1988 års övergångsbestämmelser. Detta innebär att barnpension i form av tilläggs pension fortfarande utges enligt äldre bestämmelser och uppgår, om det samtidigt föreligger rätt till tilläggs pension i form av änkepension efter den avlidne, till 15 % av en beräknad förtidspension eller ålderspension och annars till 40 % av ett sådant underlag. Beräkningen av barnpension för dessa barn efter skall, enligt vad som sägs i denna paragraf, från och den januari 2003 göras enligt samma principer som anges i 5 §. Barnet skall alltså vara berättigat till barnpension och efterlevandestöd till barn. Barnpensionen skall, på samma sätt som barnpension enligt 5 §, beräknas på grundval av ett tilläggs pensionsunderlag. Barnpensionen skall emellertid för de barn som vid utgången av år 2002 uppbär tilläggs pension i form av barnpension med kompensationsgraden 40 % även efter ikraftträdandet av de nya reglerna utges med denna kompensationsgrad. I övrigt skall bestämmelserna i 4 § gälla.

Omställningspension och garantipension

6 §

I bestämmelsen regleras hur tilläggs pension i form av omställnings pension vartill rätt föreligger vid utgången av år 2002 skall behandlas efter denna tidpunkt. De nya reglerna om omställningspension skiljer sig från de nuvarande både såvitt avser den tid under vilken förmånen skall kunna utges som vad gäller beräkningen av den.

När det gäller rätten till omställningspension och hur länge en sådan förmån skall kunna utges skall dödsfallstidpunkten vara avgörande för vilka regler som skall tillämpas. Rätten till omställningspension som har beviljats på grund av ett dödsfall som inträffat före ikraftträdandet skall bedömas enligt äldre regler. Detta framgår av andra stycket och innebär alltså att omställningspension som har beviljats enligt hittillsvarande regler skall kunna utges under en tid om sex månader och inte under tio månader. Vidare skall förlängd omställningspension kunna utges så länge den efterlevande har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med ett barn som inte har fyllt tolv år. Möjligheten att uppbära förlängd omställningspension under en begränsad tid så länge det yngsta hemmarvarande barnet inte har fyllt 18 år skall alltså inte gälla i de fall dödsfallet inträffat före ikraftträdandet. Förlängd omställningspension kommer emellertid alltid att utges så länge barnet inte har fyllt tolv år.

Beräkningen av omställningspension regleras i 4 kap. 5 § EPL. Denna bestämmelse skall inte tillämpas vid beräkningen av omställningspension i de fall dödsfallet har inträffat före ikraftträdandet. I sådana fall skall den efterlevande även efter ikraftträdandet få inkomstgrundad omställningspension beräknad på samma sätt som enligt äldre regler i AFL. Detta framgår av tredje stycket 1. Omställningspensionen skall alltså beräknas enligt de hittillsvarande nivåerna, dvs. 20 %, om det samtidigt föreligger rätt till barnpension efter den avlidne och annars med 40 % av den avlidnes beräknade förtidspension eller ålderspension. Hur förtids-

pensionen respektive ålderspensionen skall beräknas framgår av 4 § andra stycket 1 och har kommenterats närmare i anslutning till den paragrafen.

Till den sålunda beräknade omställningspensionen, som är beräknad på inkomster som överstiger det för året gällande prisbasbeloppet, skall det, enligt vad som sägs i tredje stycket 2, läggas ett belopp om 90 % av det för år 2003 gällande prisbasbeloppet. Härigenom ges kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster i samma omfattning som enligt nuvarande regler ges genom folkpensionens huvudförmån. Summan av omställningspensionen enligt 1 och 90-procentstillägget enligt 2 utgör den omställningspension som skall utges efter ikraftträdandet. Denna pension skall, på samma sätt som gäller för barnpension enligt 4 §, årligen fr.o.m. årsskiftet 2003/2004 följsamhetsindexeras i enlighet med vad som föreskrivs i 1 kap. 10 § EPL.

90-procentstillägget skall, på samma sätt som 25-procentstillägget till övergångsvis barnpension (4 §), betraktas som en del av den inkomstrelaterade omställningspensionen och skall utges i samma omfattning som sådan omställningspensionen som avses i tredje stycket 1, dvs. i förhållande till det antal år med pensionspoäng som kan tillgodoräknas den avlidne (30-delsberäkning). Tillägget utgör emellertid även en ersättning för folkpensionens huvudförmån och skall därför enligt samma principer som redovisats beträffande 25-procentstillägget kunna 40-delsberäknas om detta leder till ett för den efterlevande fördelaktigare resultat. Detta framgår av femte stycket som är utformat på samma sätt som 4 § fjärde stycket. Bestämmelsen har kommenterats utförligt i anslutning till 4 §.

En förutsättning för att rätt till 90-procentstillägget skall föreligga är att den efterlevande vid utgången av år 2002 hade rätt till tilläggspension. Detta innebär alltså att den avlidne måste ha tillgodoräknats ATP-poäng i sådan omfattning att rätt till tilläggspension föreläggat, dvs. den avlidne måste ha kunnat tillgodoräknas ATP-poäng för minst tre år. När det väl konstaterats att rätt till tilläggspension och därmed till ett 90-procentstillägg föreligger kan detta tillägg 40-delsberäknas enligt förevarande bestämmelse om det leder till ett för den efterlevande fördelaktigare resultat.

På motsvarande sätt som gäller beträffande barnpension skall här en begränsning gälla på så sätt att omställningspension beräknad enligt tredje stycket 1 skall sättas ner om den tillsammans med barnpensioner beräknade enligt 4 § andra stycket 1 överstiger den beräknade förtidspensionen eller ålderspensionen.

7 §

I denna paragraf regleras beräkningen av garantipension till omställningspension för efterlevande när dödsfallet har inträffat före ikraftträdandet av EPL. Folkpension i form av omställningspension skall inte kunna utges efter ikraftträdandet. Detta skall gälla även i de situationer där folkpension i form av omställningspension har beviljats med stöd av hittillsvarande bestämmelser i AFL. Enligt vad som föreskrivs i första stycket skall, i stället för vad som sägs i 4 kap. 6–12 §§ EPL, gälla vad som föreskrivs i denna paragraf.

En förutsättning för beräkning av garantipension enligt denna paragraf är emellertid att villkoren i 8 kap. 4 och 5 §§ AFL i bestämmelsernas lydelse före ikraftträdandet av EPL är uppfyllda. Den efterlevande skall t.ex. för att rätt till garantipension till förlängd omställningspension skall föreligga ha vårdnaden om och stadigvarande sammanbo med ett barn under tolv år. Om sammanboendet upphör, upphör också rätten till garantipension enligt bestämmelsen i denna paragraf (och även rätten till omställningspension enligt 6 §). Garantipensionen är konstruerad som en utfyllnad till omställningspensionen upp till en basnivå som för år räknat motsvarar 2,15 gånger det prisbasbelopp som gäller det år då garantipensionen utbetalas. Storleken på garantipensionen skall således reduceras av omställningspension. Härmed avses såväl den ATP-baserade omställningspensionen enligt 6 § tredje stycket 1 som 90%-tillägget enligt samma paragraf tredje stycket 2. Även utländsk efterlevandepension som inte är av utfyllnadskaraktär skall reducera den utgående garantipensionen. I fjärde stycket anges vad som skall gälla för en efterlevande som inte har rätt till någon omställningspension alls eller för vilken denna inte överstiger 1,49 gånger prisbasbeloppet. I sådant fall kommer den totala efterlevandepensionen, oavsett om denna består av garantipension och omställningspension eller helt och hållet av antingen garantipension eller omställningspension, att vara 2,15 gånger prisbasbeloppet. Garantipensionen avräknas i dessa fall krona för krona mot omställningspension upp till 1,49 prisbasbelopp. Detta gäller dock enbart om den efterlevande har rätt till oavkortad pension.

I paragrafens femte stycke regleras vad som skall gälla om den efterlevande har rätt till omställningspension som överstiger 1,49 gånger prisbasbeloppet. Basnivån om 2,15 prisbasbelopp skall då, utöver den minskning som gjorts enligt fjärde stycket upp till 1,49 gånger prisbasbeloppet, minskas med 44 % av den omställningspension som överstiger 1,49 prisbasbelopp. Detta kan också uttryckas som att garantipensionen beräknas utifrån 0,66 (skillnaden mellan 2,15 prisbasbelopp och 1,49 prisbasbelopp) gånger prisbasbeloppet och minskas med 44 % av den omställningspension som överstiger 1,49 gånger prisbasbeloppet.

Storleken på garantipension till omställningspension skall enligt bestämmelserna i 4 kap. EPL vara beroende av den försäkringstid som kan tillgodoräknas den avlidne. Försäkringstid för garantipension motsvarar i princip bosättningstid inom folkpensioneringen. Folkpension kan emellertid beräknas även på grundval av det antal år med pensionspoäng som kan tillgodoräknas den avlidne om detta ger ett för den efterlevande förmånligare resultat. Garantipension till omställningspension som utges till efterlevande på grund av dödsfall före ikraftträdandet av EPL skall därför, på samma sätt som gäller för 90-procentstillägget, beräknas enligt de regler som gäller för beräkning av folkpension i form av omställningspension före ikraftträdandet, dvs. enligt en 30- eller 40-delsberäkning beroende på vilket som ger det förmånligaste resultatet. Detta framgår av bestämmelsen i sjätte stycket, som i denna del är utformad på samma sätt som beträffande 90-procentstillägget i 6 § och 25-procents-tillägget i 4 §. Här hänvisas till kommentarerna till dessa bestämmelser.

För garantipensionen skall dock enligt vad som följer av sjunde stycket gälla vissa särskilda regler för 40-dels respektive 30-dels beräkning. I de fall antalet år med pensionspoäng eller bosättningstid som kan tillgodoräknas den avlidne inte uppgår till 30 respektive 40 skall garantipensionen avkortas. För det fall garantipensionen skall 40-delsberäknas skall därvid basnivån och beloppen 1,49 respektive 0,66 gånger prisbasbeloppet avkortas med en procent för varje år som det antal år som kan tillgodoräknas den avlidne understiger 40. Om garantipensionen i stället skall 30-delsberäknas skall motsvarande avkortning ske med 1,8 procent per år som det antal år som ATP-poäng har tillgodoräknats den avlidne understiger 30. Den på detta sätt avkortade garantipensionen skall sedan reduceras med hänsyn till storleken på hela omställningspensionen.

Särskild efterlevandepension och garantipension

8 §

I denna paragraf ges bestämmelser om fortsatt rätt till särskild efterlevandepension och beräkningen av sådan pension för en efterlevande som vid utgången av år 2002 uppbär folkpension eller tilläggspension i form av särskild efterlevandepension.

Beräkningen av särskild efterlevandepension enligt denna paragraf skall göras enligt samma principer som gäller för beräkning av omställningspension enligt 6 och 7 §§. Således skall särskild efterlevandepension beräknas som omställningspension enligt 6 § tredje–femte styckena, dvs. som en tilläggspension jämte ett tillägg om 90 % av prisbasbeloppet. Till denna pension skall den efterlevande vara berättigad till en garantipension enligt vad som sägs i 7 § i tillämpliga delar.

För den som vid ikraftträdandet uppbär partiell särskild efterlevandepension skall dock enligt vad som framgår av andra stycket gälla vissa särskilda bestämmelser. Dessa innebär att den särskilda efterlevandepensionen skall utges med ett högre procenttal av hel pension än vad som motsvarar den tidigare utgivna andelen. Skälen till detta har närmare utvecklats i avsnitt 10.2.1. Som framgår av fjärde stycket skall 8 kap. 12 § AFL tillämpas även efter ikraftträdandet och vid den minskning som avses där skall med särskild efterlevandepension likställas särskild efterlevandepension (inklusive 90-procentstillägget) samt garantipension till sådan pension enligt bestämmelserna i denna paragraf.. Minskning skall i första hand göras av garantipensionen. Därefter skall minskning göras på den särskilda efterlevandepensionen, varvid den del som består av 90-procentstillägget skall minskas före minskning av övrig efterlevandepension. Vid minskningen skall, om den särskilda efterlevandepensionen utges med avkortat belopp, dvs. pensionen är 30-delsberäknad eller, såvitt avser 90-procentstillägget, 40-delsberäknat, endast en motsvarande andel av den andra förmånen minska pensionen. Motsvarande gäller om partiell särskild efterlevandepension utges.

9 §

I denna paragraf anges att samtliga efterlevande som vid utgången av år 2002 är berättigade till änkepension från folk- eller tilläggspensioneringen enligt hittillsvarande regler har rätt till änkepension och garantipension till sådan pension enligt de följande bestämmelserna i 10–18 §§. Denna hittillsvarande rätt till änkepension följer av de nuvarande övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring. Paragrafen har i huvudsak utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

En änka som beviljats änkepension på grund av dödsfall som inträffat före den 1 juli 1960 skall, om hon uppfyller förutsättningarna för rätt till garantipension till änkepension, uppbära sådan pension i stället för folkpension i form av änkepension som utges enligt nuvarande regler. Däremot kommer en sådan änka, i likhet med vad som är fallet enligt nuvarande regler, inte att uppbära tilläggspension i form av änkepension efter ikraftträdandet av de nu föreslagna reglerna. För dessa änkor gäller i tillämpliga delar de nya reglerna i EPL, bl.a. vad som där föreskrivs om samordning mellan efterlevandepension och yrkesskadelivränta.

10 §

I denna paragraf anges vad som fortsättningsvis skall gälla bl.a. beträffande beräkning av änkepension som beviljats på grund av ett dödsfall som inträffat före ikraftträdandet av det reformerade efterlevandepensionssystemet, dvs. före år 1990. Vilket år änkan är född är i detta sammanhang utan intresse. Samma beräkningsgrunder skall således tillämpas på samtliga dessa änkor oavsett födelseår. Samma beräkningsförutsättningar skall gälla även beträffande änkepension till änkor som är födda år 1929 eller tidigare och som beviljats änkepension under något av åren 1990–2002 eller som beviljas sådan pension efter de nya reglernas ikraftträdande (jfr 6 kap. 10 § EPL). *Lagrådet* har förordat att förutsättningarna för änkepension till dem som blivit änkor före utgången av år 1989 skall anges fullständigt i paragrafen. En precisering av förutsättningarna har därför gjorts.

Änkepension skall för dessa änkor beräknas dels som en viss andel av den avlidne mannens t.o.m. dödsfallet intjänade ATP-poäng. Om mannen har avlidit i förvärsaktiv ålder skall i förekommande fall även antagna ATP-poäng t.o.m. det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år beaktas under förutsättning att den avlidne mannen uppfyllt villkoren för antagandepoängberäkning i 13 kap. 2 § AFL. Som angetts i kommentaren till 6 kap. 5 § EPL skall någon antagandepoängberäkning, till skillnad från nuvarande regler, inte göras vid nybeviljande av änkepension endast på den grunden att den avlidne mannen vid dödsfallet hade en sjukpenninggrundande inkomst uppgående till lägst ett basbelopp. Detta framgår av att någon hänvisning i den nämnda paragrafen inte görs till 13 kap. 2 § första stycket tredje meningen AFL. I fråga om änkor som beviljats eller kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall före år 2003 skall en sådan begränsning beträffande villkoren för när en antagandepoängberäkning skall kunna komma till stånd dock inte göras. Därför har i 13 §

intagits en regel som möjliggör antagandepoängberäkning på grund av denna SGI-regel beträffande dessa änkor även efter ikraftträdandet.

Änkepension skall utgöra 40 % eller, om det efter den avlidne finns barn som är berättigat till barnpension efter honom, 35 % av den avlidnes beräknade egenpension från tilläggs pensioneringen. Därtill skall utges ett 90-procentstillägg motsvarande kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster. Något sådant tillägg skall emellertid inte utges till änkor som är födda år 1929 eller tidigare, eftersom dessa änkor vid ikraftträdandet har fyllt 65 år.

De änkor som omfattas av förevarande paragraf skall, om de utöver förutsättningarna för rätt till tilläggs pension i form av änkepension även uppfyllt förutsättningar enligt nuvarande regler för rätt till folkpension i form av änkepension, kunna uppbära ett 90-procentstillägg. Någon motsvarighet till den för garantipension till änkepension gällande likställighetsregeln i 6 kap. 15 § skall emellertid inte gälla för 90-procentstillägget. För rätt till detta tillägg skall, liksom för änkepension i övrigt, alltid krävas äktenskap.

Den del av änkepension som utgörs av ett 90-procentstillägg kan utges endast till änkor som vid ikraftträdandet ännu inte fyllt 65 år. Detsamma skall gälla för garantipensionen till änkepension. Till skillnad från nuvarande regler skall emellertid både garantipension och 90-procentstillägget kunna utges fram till dess änkan fyller 65 år oavsett om hon dessförinnan börjat uppbära egen inkomstgrundad ålderspension. Detta har sin förklaring i att garantipension till ålderspension inte kommer att utbetalas före det att den pensionsberättigade har fyllt 65 år oavsett om denne dessförinnan börjat uppbära inkomstgrundad ålderspension. För en närmare redogörelse i denna del hänvisas till kommentaren till 6 kap. 14 § EPL.

90-procentstillägget skall på samma sätt som föreslagits gälla för övrig änkepension som beviljas på grund av dödsfall efter utgången av år 2002 i vissa fall 15-delsberäknas utifrån änkans ålder. Detta följer av hänvisningen i förevarande paragraf till 6 kap. 7 § EPL. Dessa bestämmelser överensstämmer med nuvarande regler där en sådan 15-delsberäkning under vissa förutsättningar sker av folkpension i form av änkepension och därmed även av den del som avser att ge kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster. Av 17 § framgår att den del av änkepensionen som består av 90-procentstillägget skall avkortas i vissa fall, nämligen då den avlidne inte kunnat tillgodoräknas 40 års bosättningsstid (eller framtida bosättningsstid) eller 30 år med intjänade (eller antagna) ATP-poäng. Att också övrig änkepension skall avkortas utifrån den avlidnes antal år med intjänade eller antagna ATP-poäng framgår av den hänvisning som görs i 6 kap. 5 § EPL till 6 kap. 3 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

I *tredje stycket* i denna paragraf anges att änkor som fyllt 65 år skall vara berättigade endast till den del av änkepension som beräknas på den avlidne mannens ATP-poäng. Varken 90-procentstillägg eller garantipension till änkepension skall således, i likhet med vad som är fallet för folkpension enligt dagens regler, utges efter det att änkan uppnått denna ålder. Någon samordning av denna kvarvarande del av änkepension och änkans

egen inkomstgrundade ålderspension skall inte ske för den kategori änkor som avses i denna paragraf.

Änkepension får inte utges om den efterlevande kvinnan ingår äktenskap. Upplöses äktenskapet innan det har bestått i fem år skall emellertid änkepensionen börja betalas ut på nytt om förutsättningarna för sådan pension alltså är för handen. Detta framgår av *fjärde stycket* genom en hänvisning till 6 kap. 4 § EPL.

11 §

Förevarande paragraf reglerar tilläggs pension i form av änkepension som beviljats eller kommer att beviljas på grund av dödsfall under något av åren 1990–2002 till en änka som är född under något av åren 1930–1944. Paragrafen har formulerats om med beaktande av de synpunkter *Lagrådet* anfört. Även i dessa fall skall änkepensionen beräknas på grundval av den avlidne mannens intjänade och i förekommande fall antagna ATP-poäng jämte ett därtill kopplat 90-procentstillägg motsvarande kompensation för det första prisbasbeloppets inkomster. I nu angivna avseenden gäller samma regler som för de änkor som omfattas av 10 §.

En änka som avses i denna paragraf skall, på samma sätt som skall gälla för änkor som omfattas av 10 § men till skillnad från vad som är fallet i dag, kunna uppbära 90-procentstillägg till dess att hon fyller 65 år även om hon dessförinnan börjar uppbära inkomstgrundad ålderspension. Detsamma skall gälla för garantipension till änkepension, se 15 och 16 §§.

Till skillnad från vad som skall gälla beträffande de i 10 § angivna änkepensionerna skall den del av änkepension som enligt denna paragraf beräknats på den avlidne mannens ATP-poäng bli föremål för samordning med ankans egen inkomstgrundade ålderspension. Detta skall ske när änkan börjar uppbära sådan ålderspension, dock senast då hon fyller 65 år. Sålunda kan denna samordning komma i fråga redan före det att änkan har fyllt 65 år om hon dessförinnan har börjat uppbära ålderspension. Detta framgår av hänvisningen till 6 kap. 9 § EPL. Hur denna samordning skall gå till har redovisats i avsnitt 11.3.4 samt även i kommentarerna till 6 kap. 11 och 12 §§ EPL. Gör änkan ett tidigt uttag av sin inkomstgrundade ålderspension skall emellertid beräkningen av garantipensionen göras utifrån den änkepension som framräknats före det att samordningen mellan kvinnans ålderspension och den inkomstrelaterade änkepensionen enligt 6 kap. 11 och 12 §§ EPL sker. Detta framgår av 6 kap. 17 § EPL.

Liksom enligt nuvarande bestämmelser skall den omständigheten att änkan skjuter upp sitt ålderspensionsuttag inte påverka den samordning som skall ske. Således skall samordning ske av änkepensionen med den inkomstgrundade ålderspension som änkan skulle ha varit berättigad till om hon börjat uppbära sådan pension vid 65 års ålder. Samma princip skall gälla i de fall änkan gjort undantagande från försäkringen för tilläggs pension enligt 11 kap. 7 § AFL i dess lydelse före år 1982. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 12 § EPL.

På samma sätt som gäller enligt nuvarande bestämmelser skall dessa änkor komma i åtnjutande av den s.k. garantiregeln som garanterar änkan en viss angiven andel av den avlidne mannens och ankans egen inkomst-

grundade ålderspension (dvs. den som änkan faktiskt uppbär eller skulle ha uppburit om hon tagit ut ålderspension vid 65 års ålder). Denna andels storlek är beroende av änkans ålder. Även detta har redovisats i kommentaren till 6 kap. 11 § EPL.

Änkepension får inte utges om den efterlevande kvinnan ingår äktenskap. Upplöses äktenskapet innan det har bestått i fem år skall emellertid änkepensionen börja betalas ut på nytt om förutsättningarna för sådan pension alltså är för handen. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 4 § EPL.

12 §

Denna paragraf anger bl.a. vilka beräkningsbestämmelser som skall tillämpas på tilläggspension i form av änkepension som beviljats under något av åren 1990–2002 till en änka som är född år 1945 eller senare. Paragrafen har formulerats om med beaktande av de synpunkter som *Lagrådet* anfört. På samma sätt som enligt nuvarande regler och som även föreslagits för änkepension som beviljats på grund av dödsfall efter utgången av år 2002 skall en sådan änkepension beräknas på den avlidne mannens t.o.m. år 1989 intjänade ATP-poäng utan någon möjlighet till antagandepoängberäkning för det fall mannen avlidit i förvärvsaktiv ålder. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 6 § EPL. Utöver denna änkepension som baseras på den avlidne mannens pensionspoäng har dessa änkor, på samma sätt som de änkor som omfattas av 10 och 11 §§, rätt till ett 90-procentstillägg om de uppfyllt förutsättningarna härför. Även detta tillägg skall beräknas utifrån den avlidnes t.o.m. år 1989 intjänade antal år med ATP-poäng. Har den avlidne mannen vid denna tidpunkt färre än 30 år med sådana poäng skall en avkortning ske. Detta följer av andra stycket i 6 kap. 6 § EPL jämförd med 6 kap. 8 § EPL till vilken också hänvisas i förevarande paragraf. Var den avlidne mannen född år 1927 eller tidigare gäller andra bestämmelser för rätt till oavkortad tilläggspension i form av änkepension. Även detta framgår av 6 kap. 8 § EPL.

Av 6 kap. 6 § EPL framgår dessutom att tidiga respektive sena ålderspensionsuttag som den avlidne mannen kan ha gjort före år 1990 inte skall påverka det underlag på vilket änkepensionen skall beräknas.

På samma sätt som för änkor enligt 10 och 11 §§ skall en änka som avses i förevarande paragraf kunna uppbära 90-procentstillägg (och garantipension till änkepension) fram till dess att hon fyller 65 år oavsett om hon dessförinnan börjar uppbära inkomstgrundad ålderspension.

Av hänvisningen till 6 kap. 7 § EPL framgår att 90-procentstillägg skall 15-delsberäknas utifrån änkans ålder i vissa fall.

Av hänvisningen till 6 kap. 9–13 §§ framgår hur samordningen mellan änkans egen inkomstgrundade ålderspension och änkepensionen skall gå till. Som nämnts under kommentaren till 16 § skall en sådan samordning komma till stånd även före det att änkan fyllt 65 år under förutsättning att hon dessförinnan börjat uppbära egen inkomstgrundad ålderspension. På motsvarande sätt som gäller enligt nuvarande övergångsbestämmelser skall änkepensionen baserad på mannens t.o.m. år 1989 intjänade ATP-poäng minskas med den inkomstgrundade ålderspension som änkan upp-

bär. Är änkan född under något av åren 1945–1953 skall den ålderspension med vilken samordning med änkepension skall ske beräknas utifrån den förutsättningen att hon erhåller inkomstgrundad ålderspension beräknad helt och hållet enligt nuvarande bestämmelser om tilläggspension i form av ålderspension och inte utifrån den ålderspension som hon faktiskt uppstår från det reformerade ålderspensionssystemet. Någon kvotdelsberäkning som i det reformerade ålderspensionssystemet skall göras för pensionsberättigade tillhörande den s.k. mellangenerationen skall således inte göras vid den samordning som skall ske enligt 6 kap. 11 § första stycket EPL. Anledningen till denna konstruktion är att uppnå ett med änkepensionen överensstämmande jämförelseunderlag.

Är däremot änkan född år 1954 eller senare skall vid den samordning som skall ske enligt 6 kap. 13 § EPL den faktiska inkomstgrundade ålderspension som änkan uppstår läggas till grund för samordningen. Orsaken härtill är att det för denna kategori inte kommer att registreras några pensionspoäng för tilläggspension för tiden efter år 2002. Denna sålunda helt enligt reformerade ålderspensionsregler beräknade ålderspension omfattar inkomster från den första kronan till skillnad från det underlag på vilket änkans änkepension är beräknad. För att denna skillnad inte skall vara till nackdel för änkan skall det till den avlidne mannens ATP-poäng adderas en poäng, dock i ett visst antal 30-delar med hänsyn till den avlidne mannens t.o.m. år 1989 intjänade antal år med ATP-poäng. För en närmare redogörelse för hur denna beräkning skall gå till hänvisas till kommentaren till 6 kap. 13 § EPL och avsnitt 11.3.4.

Liksom enligt nuvarande bestämmelser skall den omständigheten att änkan skjuter upp sitt ålderspensionsuttag inte påverka den samordning som skall ske enligt 6 kap. 11 och 13 §§ EPL. Således skall samordning ske av änkepensionen med den inkomstgrundade ålderspension som änkan skulle ha varit berättigad till om hon börjat uppbära sådan pension vid 65 års ålder. Samma princip skall gälla i de fall änkan gjort undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt 11 kap. 7 § AFL i dess lydelse före år 1982. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 12 § EPL.

13 §

Denna paragraf anger att antagandepoängberäkning, i de fall då den avlidne mannen avlidit i förvärvsaktiv ålder, vid fastställandet av den avlidnes ATP-poäng skall komma till stånd även då den avlidne mannen vid tidpunkten för dödsfallet haft en sjukpenninggrundande inkomst uppgående till lägst ett prisbasbelopp. Som angetts under 10 § har det ansetts mindre lämpligt att beträffande de änkepensionärer som uppstår änkepension på grund av dödsfall före den 1 januari 2003 reducera beräkningsunderlaget för änkepension, i de fall då den avlidne enligt nuvarande bestämmelser har tillgodoräknats antagandepoäng på grund av SGI-regeln. Denna bestämmelse avser endast beräkning av änkepension till änkor som avses i 10 och 11 §§. Till änkor som är födda år 1945 eller senare och som blivit berättigade till änkepension på grund av ett dödsfall som inträffat något av åren 1990–2002 gäller alltså att underlaget på vilket änkepensionen beräknas skall utgöras av mannens t.o.m. år 1989

faktiskt intjänade ATP-poäng utan någon möjlighet till antagandepoängberäkning för de fall mannen avlidit i förvärvsaktiv ålder.

Prop. 1999/2000:91

14 §

Beräkningen av änkepension skall enligt vad som sägs i 10–12 §§ ske enligt bestämmelserna i bl.a. 6 kap. 5 § EPL. Beräkningen enligt sistnämnda paragraf är relaterad till prisbasbeloppet för dödsfallsåret, vilket är det prisbasbelopp som skall tillämpas vid beviljande av änkepension på grund av dödsfall efter ikraftträdandet av de nya reglerna i de fall dödsfallet inträffar i förvärvsaktiv ålder. När det gäller beräkning av pension vid utgången av år 2002 skall emellertid av naturliga skäl tillämpas det prisbasbelopp som gäller för år 2003. Detta gäller såväl vid beräkning av den del av änkepensionen som grundar sig på den avlidnes intjänade ATP-poäng som vid beräkning av 90-procentstillägget.

Det belopp som beräknas med stöd av bestämmelserna i 10–12 §§ skall därefter årligen följsamhetsindexeras enligt bestämmelserna i 1 kap. 10 § EPL.

15 §

I denna paragraf anges vad som efter ikraftträdandet skall ske bl.a. beträffande folkpension i form av änkepension som beviljats på grund av ett dödsfall som inträffat före år 1990 eller, såvitt gäller en änka som är född år 1944 eller tidigare, under något av åren 1990–2002. Denna bestämmelse tar sålunda sikte även på sådan änkepension som beviljats på grund av ett dödsfall som inträffat före den 1 juli 1960.

Folkpension i form av änkepension skall utmönstras och i stället ersättas av bl.a. en garantipension på motsvarande sätt som föreslagits för änkepensioner som beviljats på grund av dödsfall efter utgången av år 2002. Denna änkegarantipension är bl.a. att se som en kompensation för nuvarande regler om pensionstillskott och det särskilda grundavdraget för pensionärer.

En förutsättning för att änkan skall ha rätt till garantipension är att hon uppfyllt förutsättningarna för rätt härtill. Detta framgår genom en hänvisning till 6 kap. 14–16 §§ EPL. Garantipensionens storlek är beroende av den änkepension inklusive 90-procentstillägg som änkan uppbär. Även utländsk efterlevandepension som inte är av utfyllnadskaraktär skall beaktas vid beräkningen av garantipensionen. Beräkningen skall ske utifrån samma bestämmelser som reglerar sådan pension som kommer att kunna nybeviljas efter år 2002. För en närmare redogörelse för hur denna beräkning skall gå till hänvisas till kommentaren till 6 kap. 17 § EPL och 7 §. Änkor, som beviljats änkepension före den 1 juli 1960, har i dag inte rätt till tilläggspension i form av änkepension och kommer därför inte heller efter ikraftträdandet att ha rätt till inkomstrelaterad änkepension. Dessa änkor kommer därför att uppbära en oducerad änkegarantipension.

En änka, som har beviljats änkepension efter år 1989, kan emellertid samtidigt med garantipension till änkepension vara berättigad till omställningspension (eller särskild efterlevandepension) i stället för änkepension. Detta kan inträffa i de fall då den efterlevande kvinnan var

sammanboende med den avlidne mannen vid utgången av år 1989 och dödsfallet inträffat därefter. Uppfyllede kvinnan vid tidpunkten för dödsfallet villkoren för rätt till omställningspension (eller särskild efterlevandepension) kan hon vara berättigad till sådan inkomstgrundad efterlevandepension jämte garantipension till änkepension. Någon rätt till inkomstrelaterad änkepension föreligger emellertid inte, eftersom hon inte var gift med den avlidne vid utgången av år 1989. I dessa situationer skall omställningspension ligga till grund för beräkningen av änkegarantipensionen. Detta framgår av 6 kap. 17 § andra stycket EPL.

En änka enligt förevarande paragraf skall kunna uppbära garantipension till änkepension (och 90-procentstillägg) fram till dess att hon fyller 65 år oavsett om hon dessförinnan börjar uppbära inkomstgrundad ålderspension. Anledningen härtill har angetts i kommentarerna till 10 § och till 6 kap. 14 § EPL. I 6 kap. 17 § tredje stycket EPL anges att garantipensionen skall beräknas på grundval av den änkepension som framräknats före det att samordningen mellan kvinnans ålderspension och den inkomstrelaterade änkepensionen sker enligt 6 kap. 11 och 12 §§ EPL i de fall kvinnan gjort ett tidigt uttag av sin ålderspension.

Den sålunda framräknade garantipensionen till änkepension skall därefter i vissa fall 15-delsberäknas på samma sätt som 90-procentstillägget utifrån ankans ålder. Detta följer av hänvisningen i förevarande paragraf till 6 kap. 22 § EPL. Dessa bestämmelser överensstämmer med nuvarande regler där en sådan 15-delsberäkning under vissa förutsättningar sker av folkpension i form av änkepension. För en närmare redogörelse för hur denna 15-delsberäkning skall göras hänvisas till kommentaren till 6 kap. 22 § EPL.

Av 17 § framgår att garantipensionen skall avkortas i vissa fall, nämligen då den avlidne inte kunnat tillgodoräknas 40 års bosättningstid (eller framtida bosättningstid) eller 30 år med intjänade (eller antagna) ATP-poäng.

Garantipension till änkepension får inte utges om den efterlevande kvinnan efter dödsfallet ingår äktenskap eller stadigvarande sammanbor med en man med vilken hon har varit gift eller har eller har haft barn. Detta framgår av hänvisningen till 6 kap. 16 § EPL.

16 §

Även de änkor som avses i förevarande paragraf är, om de uppfyllt nuvarande förutsättningar för rätt till folkpension i form av änkepension, berättigade till garantipension till änkepension. Till skillnad från de fall som avser nybeviljande av änkepension efter ikraftträdandet kan således garantipension utges även till en änka som är född efter år 1944 om dödsfallet inträffat under något av åren 1990–2002 (eller före år 1990, se 15 §). Sådan garantipension beräknas bl.a. utifrån den änkepension (dvs. även 90-procentstillägget) som tillkommer änkan. Även efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning skall härvid påverka garantipensionens omfattning. På motsvarande sätt som angetts i kommentaren till 15 § (och till 6 kap. 17 § EPL) kan det även förekomma att garantipensionen beräknas på grundval av omställningspension i de fall där rätt till sådan

pension föreligger i stället för rätt till änkepension. Detta kan inträffa i de fall som nämnts i kommentaren till 15 §.

På samma sätt som skall gälla för änkor som avses i 15 § skall en änka enligt förevarande paragraf kunna uppbära garantipension till änkepension (och 90-procentstillägg) fram till dess att hon fyller 65 år oavsett om hon dessförinnan börjar uppbära inkomstgrundad ålderspension. Gör änkan ett sådant tidigt uttag av sin inkomstgrundade ålderspension skall beräkningen av garantipensionen göras utifrån den änkepension som framräknats före det att samordningen mellan kvinnans ålderspension och den inkomstrelaterade änkepensionen sker enligt 6 kap. 10–13 §§ EPL. Detta framgår av 6 kap. 17 § tredje stycket EPL.

I andra meningen föreskrivs under vilka förutsättningar som oavkortad garantipension till änkepension skall utges till änkor som är födda år 1945 eller senare. Liksom beträffande den del av änkepensionen som består av 90-procentstillägget skall förhållandena vid utgången av år 1989 vara avgörande för i vilken omfattning sådan garantipension skall utbetalas. Har den avlidne vid nyss nämnda tidpunkt inte kunnat tillgodoräknas minst 30 år med intjänade ATP-poäng, skall garantipensionens basnivå om 2,15 gånger prisbasbeloppet avkortas med 1,8 procent per år som antalet år med ATP-poäng som kan tillgodoräknas den avlidne understiger 30. Motsvarande avkortning skall göras för beloppen 1,49 respektive 0,66 gånger prisbasbeloppet. Någon ytterligare avkortning skall, till skillnad från hur nuvarande regler i 5 kap. AFL tillämpas, inte komma till stånd på grund av att den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet inte kunnat tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension. Avkortningen skall göras efter den 15-delsberäkning som skall ske enligt 6 kap. 22 § EPL.

Garantipension till änkepension får inte utges om den efterlevande kvinnan efter dödsfallet ingår äktenskap eller stadigvarande sammanbor med en man med vilken hon har varit gift eller har eller har haft barn. Detta framgår av hänvisningen till 6 kap. 16 § EPL.

17 §

Första stycket i denna paragraf innehåller bestämmelser om hur den del av änkepensionen som består av 90-procentstillägget och garantipensionen till änkepension skall avkortas i de fall då den avlidne mannen inte har uppfyllt kraven på viss längre tids anknytning till Sverige eller svensk förvärvsverksamhet. Bestämmelserna i denna paragraf tar endast sikte på sådan änkepension som har beviljats före år 1990 och änkepension beviljad under något av åren 1990–2002 till änkor som är födda år 1944 eller tidigare. Övriga fall regleras i 12 och 16 §§.

För rätt till oavkortad folkpension krävs enligt nuvarande regler i 5 kap. AFL, som trädde i kraft den 1 januari 1993, att den försäkrade eller den avlidne kunnat tillgodoräknas 40 års bosättning i Sverige eller 30 år med intjänade ATP-poäng. I annat fall utges folkpensionen med så stor andel som svarar mot förhållandet mellan antalet bosättningsår eller år med intjänade ATP-poäng och talet 40 respektive 30. I fråga om folkpension i form av efterlevandepension (samt även förtidspension) beaktas även framtida bosättningsstid samt antagna år med pensionspoäng under vissa

förutsättningar. För rätt till oavkortad tilläggs pension krävs att den försäkrade kan tillgodoräknas 30 år med intjänade (eller antagna) ATP-poäng.

Det 90-procentstillägg som skall kompensera för det första prisbasbeloppets inkomster är att betrakta som en del av den inkomstrelaterade änkepensionen. Av den anledningen borde detta tillägg utges i samma antal 30-delar som änkepensionen i övrigt. Tillägget motsvarar emellertid också nuvarande folkpension. Folkpension i form av bl.a. änkepension utges i dag i 40-delar efter den avlidnes bosättningstid eller i 30-delar efter antal år med pensionspoäng, beroende på vilken av dessa beräkningar som ger det för den efterlevande förmånligaste resultatet. Ett krav på 30 års ATP-poäng för oavkortat 90-procentstillägg skulle därför kunna innebära att änkor, som före ikraftträdandet fått sin folkpension 40-delsberäknad, efter utgången av år 2002 skulle kunna få sänkt pension. För de änkor som redan vid ingången av år 2003 uppbär änkepension eller kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall som inträffat före år 2003, bör regler inte införas som får en sådan konsekvens. Till dessa änkor skall detta tillägg därför utges enligt samma regler som i dag även efter ikraftträdandet av nya regler. 90-procentstillägget skall sålunda antingen 30- eller 40-delsberäknas enligt hittillsvarande regler i 5 kap. AFL. En grundläggande förutsättning för att detta 90-procentstillägg över huvud taget skall utges är att änkan vid utgången av år 2002 varit berättigad till tilläggs pension i form av änkepension. Detta innebär alltså att den avlidne mannen måste ha tillgodoräknats ATP-poäng i sådan omfattning att rätt till tilläggs pension föreläggat, dvs. den avlidne måste ha tillgodoräknats ATP-poäng för minst tre år. Även garantipension till änkepension skall 30- eller 40-delsberäknas. Här skall dock 30-delsberäkningen respektive 40-delsberäkningen, i likhet med vad som gäller för dem som får garantipension till omställningspension p.g.a. dödsfall före ikraftträdandet, ske enligt en annan beräkningsmodell än vad som följer av hittillsvarande bestämmelser i 5 kap. AFL. Vid 40-delsberäkning av garantipensionen skall således avkortning ske med en procent för varje år som det antal bosättningsår som kan tillgodoräknas den avlidne understiger 40 och vid 30-delsberäkning skall avkortning på motsvarande sätt ske med 1,8 procent per år. Efter avkortningen skall en reducering ske med hänsyn till storleken på hela den inkomstgrundade änkepensionen.

Genom den hänvisning som görs till punkterna 3 och 5 i övergångsbestämmelserna till 1992 års ändringar i AFL framgår att även de särskilda regler som där anges beträffande bl.a. änkor som erhållit änkepension på grund av ett dödsfall som inträffat före 30- och 40-delsbestämmelsernas ikraftträdande skall tillämpas också fortsättningsvis. Dessa särbestämmelser skall alltså alljämt tillämpas för beståndet beträffande både 90-procentstillägget och garantipensionen till änkepension.

I *tredje stycket* anges att avkortning enligt denna paragraf skall ske efter den 15-delsberäkning som skall ske enligt 6 kap. 7 och 22 §§ EPL på grund av hänvisning dit i 10, 11 och 15 §§.

18 §

Denna paragraf motsvarar punkt 10 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring och innebär att en änka åter kan uppbära inkomstrelaterad änkepension även om förutsättningar härför enligt 6 kap. 4 § andra meningen inte är uppfyllda, dvs. i fall då hon varit gift med en annan man i mer än fem år när detta senare äktenskap upplöses. En förutsättning för att regeln skall vara tillämplig är att kvinnan före år 1990 har beviljats tilläggspension i form av änkepension. Vidare krävs att denna änkepension före ikraftträdandet av de reformerade efterlevandepensionsreglerna den 1 januari 1990 har dragits in på den grunden att kvinnan ingått nytt äktenskap. Innebörden av denna regel är att kvinnan kan återfå den indragna änkepensionen efter den förste mannen, om det nya äktenskapet skulle upplösas efter att ha bestått i mer än fem år. Detta gäller dock enbart under förutsättning att den nye mannen var 60 år eller äldre vid äktenskapets ingående (varför kvinnan inte kan bli berättigad till inkomstrelaterad änkepension efter den mannen). Skulle det nya äktenskapet upplösas efter att ha bestått kortare tid än fem år följer redan av hänvisningen i 10–12 §§ till 6 kap. 4 § EPL att kvinnan återfår rätten till änkepension efter den förste mannen.

*Samordning med livränta***19 §**

Lagrådsremissens 20 § har på *Lagrådets* inrådan delats upp i två paragrafer, 19 och 20 §§. Paragraferna har formulerats i enlighet med Lagrådets förslag.

Beträffande den minskning av pensionen som enligt 7 kap. 11–13 §§ EPL skall ske, så skall minskning ske, i stället för tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedels basbelopp, med 45 % av varje livränta som överstiger en sjättedels basbelopp. Minskning skall, på samma sätt som gäller för efterlevandepension eller efterlevandestöd som har beviljats på grund av dödsfall efter ikraftträdandet, göras på i första hand på efterlevandestödet respektive på garantipensionen. Därefter skall enligt vad som anges i förevarande paragraf minskning beträffande barnpension göras på 25-procentstillägget enligt 4 § andra stycket 2 och beträffande omställningspension och särskild efterlevandepension på 90-procentstillägget enligt 6 § tredje stycket 2. Först därefter skall minskning göras på övrig pension, dvs. den del av pensionen som är beräknad på grundval av den avlidnes pensionspoäng för tilläggspension (4 § andra stycket 1 och 6 § tredje stycket 1). Beträffande änkepensionen är i 7 kap. 13 § EPL reglerat i vilken ordning de olika delarna av tilläggspensionen skall minskas.

20 §

I denna paragraf ges bestämmelser om hur samordningsreglerna i 7 kap. 11 och 12 §§ EPL skall tillämpas i de fall inkomstgrundad efterlevandepension har beräknats med stöd av bestämmelserna i 4, 6 och 8 §§. Bestämmelserna i 7 kap. 11 och 12 §§ som anger att avdrag på barnpension respektive omställningspension endast får göras om den avlidne kunnat

tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år vid den tidpunkt då skadan inträffade skall enligt vad som framgår av första meningen i denna paragraf endast gälla för barnpension respektive omställningspension beräknad enligt 4 § andra stycket 1 respektive 6 § tredje stycket 1. För övrig barnpension respektive omställningspension gäller således inte denna begränsning.

15.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Eftersom lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn ersätter de nuvarande bestämmelserna i 5 kap. 11 §, 8 kap., 10 kap. 4 §, 14 kap., 16 kap. 3, 7a, 10 och 11 §§ AFL föreskrivs här att dessa bestämmelser skall upphöra att gälla från och med ikraftträdandet av den nya lagen. Detsamma gäller punkterna 2–10, 13, 14 och 18–20 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i AFL samt punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL.

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring

För änkor som beviljats änkepension på grund av ett dödsfall som inträffat före den 1 juli 1960 gäller i dag särskilda bestämmelser beträffande bl.a. inkomstprövning av sådan pension. Av skäl som närmare redovisats i avsnitt 11.8 kommer emellertid dessa änkor att omfattas av samma bestämmelser, utom såvitt avser inkomstprövning, som övriga änkor med änkepension efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Detta innebär att det för dessa änkor efter år 2002 kommer att betalas ut en garantipension till änkepension i stället för den folkpension i form av änkepension som utges enligt hittillsvarande regler. Någon inkomstprövning av denna garantipension skall efter ikraftträdandet av de nya reglerna dock inte göras för änkor som beviljats änkepension före den 1 juli 1960. Reglerna i 7 kap. lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn om samordning mellan yrkesskadelivränta i form av efterlevandelivränta och änkepension skall dock gälla även för de nu berörda änkepensionerna. På motsvarande sätt som skall gälla för övriga efterlevandepensionsförmåner skall nu diskuterad änkepension beskattas som förvärvsinkomster, dvs. utan någon möjlighet till särskilt grundavdrag för pensionärer. Med hänsyn till härtill kan reglerna i 16, 17 och 32 §§ lagen angående införande av lagen om allmän försäkring nu upphävas.

5 kap. 2, 4, 6, 8 och 11 §§, 6 kap. 1 och 7 §§ samt 8 kap. 4 §

Det nuvarande efterlevandeskyddet inom arbetsskadeförsäkringen har i huvudsak samma syfte som efterlevandepensioneringen. Det är också uppbyggt enligt samma principer, och förutsättningarna för rätten till efterlevandepension har inom arbetsskadeförsäkringen i huvudsak utformats efter mönster från de som gäller inom den allmänna pensioneringen. Den nära anknytningen mellan de båda försäkringssystemens efterlevandeskydd har vidare kommit till uttryck genom reglerna om inbördes samordning dem emellan. Med hänsyn bl.a. härtill föreslås nu samma förändringar beträffande förutsättningarna för rätt till efterlevandelivränta och även livräntans tidsmässiga utsträckning som föreslagits beträffande motsvarande efterlevandepension. Detta innebär en viss skillnad i förhållande till idag vad beträffar omställningslivränta och särskild efterlevandelivränta. Eftersom pensionsformen särskild efterlevandepension inte fortsättningsvis kommer att kunna nybeviljas har också särskild efterlevandelivränta utmönstrats ur lagen (5 kap. 2 och 7–9 §§ samt 8 kap. 4 §). I övrigt innebär förslagen om en anpassad efterlevandepensionering inte någon förändring i dessa hänseenden som påverkar efterlevandelivräntor enligt lagen om arbetsskadeförsäkring. I punkt 4 i övergångsbestämmelserna finns emellertid en särskild bestämmelse om efterlevandelivränta till vuxna. För en närmare redogörelse av hur de föreslagna förändringarna skiljer sig från nuvarande bestämmelser hänvisas till avsnitt 12.2.2.

Övriga ändringar i 5 och 6 kap. är bl.a. en följd av att efterlevandepensioner fortsättningsvis kommer att regleras i lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och inte i lagen om allmän försäkring. Detta har föranlett en rad följdändringar i de hänvisningar som görs i lagen om arbetsskadeförsäkring till lagen om allmän försäkring. I den mån de bestämmelser till vilka hänvisningar i dag görs har flyttats över till lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har således nya hänvisningar varit påkallade. Efter rekommendation av *Lagrådet* har den hänvisning som gjorts i 6 kap. 7 § första stycket till 8 kap. 5 och 10 §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn tagits bort, då en sådan hänvisning inte bedöms fylla någon praktisk funktion

Övergångsbestämmelserna

De nya reglerna skall träda i kraft den 1 januari 2003. Liksom enligt nuvarande bestämmelser skall utgångspunkten för vilka bestämmelser om efterlevandelivränta som skall tillämpas vara när arbetsskadan uppstod oavsett när dödsfallet till följd av arbetsskadan inträffar. Har således arbetsskadan inträffat före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna skall även fortsättningsvis äldre bestämmelser tillämpas. Detta innebär bl.a. att övergångsbestämmelserna till lagen (1988:882) om ändring i lagen om arbetsskadeförsäkring har fortsatt tillämpning i fall som där avses.

Vad som nu sagts skall emellertid inte gälla i de fall den efterlevande är berättigad till omställningslivränta på grund av en arbetsskada som inträffat under något av åren 1990–2002 om den efterlevande samtidigt är berättigad till omställningspension på grund av ett dödsfall som inträffat till följd av arbetsskadan efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. I denna situation skall dödsfallstidpunkten vara avgörande för vilka bestämmelser som skall tillämpas beträffande efterlevandelivräntan. Detta innebär sålunda att de nya bestämmelserna i lagen om arbetsskadeförsäkring angående omställningslivränta skall tillämpas i dessa fall även om den s.k. visandedagen uppstått före år 2003. Är däremot den efterlevande samtidigt med efterlevandelivränta i form av omställningslivränta berättigad till änkepension enligt 6 kap. lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, skall alltså visandedagen för arbetsskadan vara avgörande för vilka bestämmelser som skall tillämpas beträffande livräntan. Detta innebär att en efterlevande kvinna som är född år 1945 eller senare och som är berättigad till änkepension enligt 6 kap. lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn på grund av ett dödsfall som inträffat efter ikraftträdandet till följd av en arbetsskada som uppstått under något av åren 1990–2002, men som enligt 1 kap. 6 § sistnämnda lag faktiskt uppbär omställningspension, ändå skall få sin livränta enligt de bestämmelser som gällde vid visandedagen och inte vid tidpunkten för dödsfallet. För att också de vuxna efterlevande som uppbär efterlevandelivränta vid årsskiftet 2002/2003 skall kompenseras för de ändrade skattereglerna (slopande av SGA) och inte få ett sämre nettoutfall vid samordningen av pensionen och livräntan införs i punkt 4 en särskild övergångsregel. Denna innebär att det belopp som efter samordning med efterlevandepensionen betalas ut i livränta för december 2002 i princip skall utges oförändrad för januari 2003. För en närmare redogörelse för dessa bestämmelser hänvisas till avsnitt 12.2.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Efterlevandepension – En anpassning till det reformerade ålderspensionssystemet (SOU 1998:120)

Efter remiss har yttrande över betänkandet Efterlevandepension (SOU 1998:120) angetts av Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Stockholms län, Domstolsverket, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassaförbundet, Stockholms läns allmänna försäkringskassa, Statskontoret, Statistiska Centralbyrån, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Statens löne- och pensionsverk, ILO-kommittén, Jämställdhetsombudsmannen, Ungdomsstyrelsen, Handikappförbundens samarbetsorgan, Pensionärernas riksorganisation, Sveriges Pensionärsförbund, Landstingsförbundet, Sveriges försäkringsförbund, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges Pensionärerers Riksförbund och Riksförbundet PensionärsGemenskap.

Yttrande över betänkandet har dessutom kommit in från Ensamståendes intresseorganisation, Riksförbundet för änkor, änkemän och föräldralösa barn, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund, Moderatkvinnorna, Centerkvinnorna, SPI Vellinge, Privattjänstemannakartellen (PTK) och Integrationsverket.

2.1 Förslag till lag om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om efterlevandepension i form av barnpension, omställningspension och änkepension samt garantipension till omställningspension och änkepension. Dessutom finns bestämmelser om efterlevandestöd till barn.

2 § I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som är försäkrad enligt denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden m.m.

3 § Barnpension utges enligt bestämmelser i 2 kap. till barn vars ena eller båda föräldrar har avlidit.

Omställningspension utges enligt bestämmelser i 4 kap. till en man eller kvinna vars make har avlidit. En efterlevande kvinna kan ha rätt till änkepension enligt bestämmelserna i 6 kap., i stället för eller utöver omställningspension.

4 § Barnpension och omställningspension enligt denna lag utges som inkomstgrundad efterlevandepension. Denna beräknas på grundval av ett efterlevandepensionsunderlag enligt bestämmelser i 5 kap.

Som tillägg till eller ersättning för barnpension och omställningspension kan det under vissa förutsättningar utges efterlevandestöd till barn och garantipension enligt bestämmelser i 3 och 4 kap.

5 § Änkepension enligt denna lag utges i form av tilläggspension och beräknas på grundval av det underlag som anges i 6 kap.

Som tillägg till eller ersättning för änkepension kan det under vissa förutsättningar utges garantipension enligt bestämmelser i samma kapitel.

6 § En änka, som är född år 1944 eller tidigare och som uppfyller förutsättningarna för rätt till änkepension och garantipension till sådan pension enligt 6 kap. 1–3 och 14–16 §§, har inte rätt till efterlevandepension enligt 4 kap. En änka som avses i 6 kap. 15 § har dock, om förutsättningarna för det är uppfyllda, rätt till omställningspension enligt 4 kap.

I fråga om rätt till efterlevandepension för en änka som är född år 1945 eller senare gäller, förutom bestämmelserna om omställningspension och garantipension till sådan pension i 4 kap., även bestämmelserna i 6 kap. enligt vad som där särskilt anges.

Är en änka som avses i andra stycket för samma månad berättigad till änkepension och omställningspension, utges endast omställningspensionen och garantipension till sådan pension. Om änkepensionen är större utges den dock i den utsträckning den överstiger omställningspensionen och garantipensionen till sådan pension. Minskning skall i första hand göras på garantipension till änkepension och därefter på sådan tilläggspension som avses i 6 kap. 5 § första stycket 2.

7 § Garantipension till omställningspension eller änkepension är beroende av den avlidnes försäkringstid.

Den efterlevande maken har rätt till garantipension endast om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas för den avlidne.

8 § Inkomstgrundad efterlevandepension och tilläggspension i form av änkepension enligt denna lag samt kostnaderna för administrationen av sådana pensioner skall finansieras genom efterlevandepensionsavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter. Garantipension till omställningspension och änkepension samt efterlevandestöd till barn skall finansieras med allmänna skattemedel. Även kostnader för administrationen av garantipension och efterlevandestöd till barn skall finansieras med allmänna skattemedel.

9 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring årligen fastställda prisbasbeloppet och med inkomstbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension årligen fastställda inkomstbasbeloppet.

10 § Inkomstgrundad efterlevandepension och tilläggspension i form av änkepension skall vid ingången av varje kalenderår räknas om i enlighet med bestämmelserna i 5 kap. 14 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

2 kap. Barnpension

1 § Efterlevandepension i form av barnpension utges till barn vars ena eller båda föräldrar har avlidit.

Har någon med socialnämndens medgivande tagit emot ett utländskt barn i sitt hem här i landet för vård och fostran i adoptionssyfte, skall vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel barnet anses som barn till denne.

2 § Ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till barnpension.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395), har barnet rätt till barnpension även för studietiden, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. En förutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studierna när det fyller 18 år eller återupptar dem innan det fyller 19 år.

Med tid för studier enligt andra stycket skall likställas tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

3 § Barnpension för ett barn som inte har fyllt tolv år utgör för år räknat 35 procent av det efterlevandepensionsunderlag som anges i 5 kap. Är flera barn berättigade till barnpension efter föräldern, skall det nämnda procenttalet ökas med 25 procent för varje barn utöver det första. Det sammanlagda barnpensionsbeloppet skall därefter fördelas lika mellan barnen. Från och med månaden efter den då det yngsta barnet fyller tolv år skall de nämnda procenttalen bytas ut mot talen 30 respektive 20.

Om barnets båda föräldrar har avlidit utgör barnpensionen alltid 35 procent av det i första stycket nämnda underlaget. Är i sådant fall flera barn berättigade till barnpension efter en förälder skall det nämnda procenttalet ökas med 25 procent för varje barn utöver det första. Det sammanlagda barnpensionsbeloppet skall därefter fördelas lika mellan barnen.

4 § Om flera barnpensioner skall utges efter en avliden och dessa pensioner beräknade enligt 3 § sammantagna skulle överstiga det efterlevandepensionsunderlag som anges i 5 kap., skall pensionerna sättas ned proportionellt så att de tillsammans motsvarar detta underlag.

Om det efter en avliden skall utges, förutom barnpensioner, även omställningspension eller tilläggspension i form av änkepension skall de sammanlagda barnpensionerna utges med högst 80 procent av efterlevandepensionsunderlaget. Om barnpensionerna överstiger denna nivå skall de sättas ned proportionellt så att de tillsammans motsvarar 80 procent av efterlevandepensionsunderlaget.

3 kap. Efterlevandestöd till barn

1 § Ett barn som är bosatt i Sverige och som uppfyller villkoren för rätt till barnpension enligt 2 kap. 1 och 2 §§, har rätt till efterlevandestöd till barn enligt vad som föreskrivs i 2–4 §§.

2 § Efterlevandestöd till barn skall för år räknat motsvarar 40 procent av prisbasbeloppet.

Om barnets båda föräldrar har avlidit, utges efterlevandestöd till barn enligt första stycket efter vardera föräldern.

3 § Ett efterlevande barn som har barnpension enligt 2 kap. efter den avlidne föräldern har rätt till efterlevandestöd till barn endast i den utsträckning barnpensionen inte uppgår till det belopp som följer av 2 § första stycket.

Till barn vars båda föräldrar har avlidit utges efterlevandestöd endast i den utsträckning barnet har barnpension enligt 2 kap. efter föräldrarna

som sammanlagt inte uppgår till det belopp som följer av 2 § andra stycket.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Med barnpension enligt 2 kap. likställs livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, efter samordning enligt 6 kap. 1 § samma lag, och sådan efterlevandepension och efterlevandelivränta som barnet har rätt till enligt utländsk lagstiftning. Det gäller dock inte utländsk efterlevandepension som är att likställa med efterlevandestöd till barn enligt denna lag.

4 § Om ett barn för samma månad har rätt till såväl efterlevandestöd till barn som folkpension i form av förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, utges endast den till beloppet största av förmånerna.

4 kap. Omställningspension och garantipension

Omställningspension

1 § En efterlevande make, som inte har uppnått 65 års ålder och som stadigvarande sammanbodde med sin make vid dennes död, har rätt till tilläggspension om den efterlevande

1. vid dödsfallet stadigvarande sammanbodde med barn under 18 år, som stod under vårdnad av makarna eller en av dem, eller

2. oavbrutet hade sammanbott med maken under en tid av minst fem år fram till dödsfallet.

Med efterlevande make likställs den som, utan att vara gift, stadigvarande sammanbor med en icke gift man eller kvinna vid dennes död och som tidigare varit gift med eller har eller har haft eller då väntar barn med denne.

2 § Rätt till omställningspension enligt 1 § avser en tid av tio månader från tidpunkten för dödsfallet.

3 § Rätt till omställningspension har vidare en efterlevande som haft rätt till omställningspension enligt 2 §, för tid efter det att denna rätt upphört, om den efterlevande har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 18 år, som vid dödsfallet stadigvarande vistades i makarnas hem (*förlängd omställningspension*).

Rätten till förlängd omställningspension enligt första stycket avser en tid av tolv månader. En sådan efterlevande har dock alltid rätt till förlängd omställningspension till dess det yngsta barnet fyller tolv år.

4 § Rätten till förlängd omställningspension upphör om den efterlevande ingår äktenskap. Detsamma gäller om den efterlevande stadigvarande sammanbor med någon som han eller hon har varit gift med eller har eller har haft barn med.

5 § Omställningspension utgör för år räknat 55 procent av det efterlevandepensionsunderlag som anges i 5 kap.

6 § En efterlevande make som är bosatt i Sverige och som uppfyller villkoren för rätt till omställningspension och villkoret i 1 kap. 7 § andra stycket har rätt till garantipension till omställningspension.

7 § Beräkningen av garantipension till omställningspension skall grunda sig på den omställningspension som den efterlevande har rätt till. Med omställningspension avses även sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension enligt denna lag.

8 § Garantipension till omställningspension skall, om inte annat anges i 12 §, för år räknat motsvara 2,13 gånger prisbasbeloppet (basnivån). Om den efterlevande har rätt till omställningspension skall basnivån minskas med beloppet för den pensionen.

9 § Garantipension till omställningspension skall beräknas med hänsyn till den försäkringstid som kan tillgodoräknas för den avlidne till och med året före dödsfallet. Som försäkringstid skall sådan tid räknas som utgör försäkringstid för garantipension enligt 2 kap. 1–4 §§ och 5 § första stycket lagen (1998:702) om garantipension.

Vid beräkning av sådan försäkringstid som avses i 2 kap. 3 § lagen om garantipension skall som försäkringstid för garantipension till omställningspension även bosättningstid i hemlandet tillgodoräknas för den avlidne från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon fyllde 24 år.

10 § Som försäkringstid för garantipension till omställningspension skall även tillgodoräknas tid från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (framtida försäkringstid).

Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas försäkringstid med minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före dödsfallet, skall som framtida försäkringstid tillgodoräknas så stor andel av tiden från och med året för dödsfallet till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år som motsvarar förhållandet mellan den försäkringstid som kan tillgodoräknas från och med det år då den avlidne fyllde 16 år till och med året före dödsfallet och fyra femtedelar av hela sistnämnda tidsperiod.

Vid beräkningen skall försäkringstiden sättas ned till närmaste antal hela månader.

11 § Den sammanlagda försäkringstiden för garantipension skall sättas ned till närmaste hela antal år.

12 § Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension skall garantipensionens basnivå avkortas till så stor andel av 2,13 gånger prisbasbeloppet som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka försäkringstid kan tillgodoräknas och talet 40.

13 § Är någon för samma månad berättigad till omställningspension efter flera avlidna, utges endast pensionen jämte garantipension efter den sist avlidne eller, om pensionsbeloppen är olika höga, det högsta beloppet.

5 kap. Underlag för beräkning av inkomstgrundad efterlevandepension

Efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1938 eller senare

1 § Till grund för beräkning av efterlevandepension efter avlidna födda år 1938 eller senare skall läggas den avlidnes pensionsbehållning för inkomstpension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension beräknad enligt 2 och 3 §§ (*faktisk pensionsbehållning*) samt, under de förutsättningar som anges i 4 §, även ett belopp som motsvarar summan av de årliga pensionsrätter som enligt bestämmelserna i 5 § kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (*antagen pensionsbehållning*).

2 § Faktisk pensionsbehållning är summan av de pensionsrätter för inkomstpension, beräknade enligt 4 kap. 2–4 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, som kan tillgodoräknas för den avlidne till och med den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade sedan dessa pensionsrätter räknats om enligt 5 kap. 4, 6, 7 och 9 §§ samma lag. Pensionsrätterna skall beräknas som om det för den avlidne tillgodoräknats endast pensionsrätt för inkomstpension och som om denna pensionsrätt hade utgjort 18,5 procent av pensionsunderlaget.

3 § Vid beräkning av den faktiska pensionsbehållningen skall hänsyn tas till pensionsbehållning som avser pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring enligt 3 kap. 8 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn enligt 3 kap. 10 § och pensionsgrundande belopp för studier enligt 3 kap. 24 § samma lag endast om den avlidne till och med den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade, eller på grund av beräkning enligt andra stycket, kan tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet. Med pensionsgrundande inkomst skall likställas pensionsgrundande belopp för förtidspension enligt 3 kap. 4 § lagen om inkomstgrundad ålderspension.

Vid bedömningen av om villkoret i första stycket är uppfyllt skall hänsyn även tas till sådana år efter dödsfallet för vilka antagen pensionsbehållning enligt 4 § skall beräknas.

4 § Om dödsfallet har inträffat före det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år och pensionsrätt för inkomstpension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension har fastställts för den avlidne för minst tre

av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet, skall en antagen pensionsbehållning beräknas enligt 5 och 6 §§.

Hänsyn skall tas till pensionsrätt som avser pensionsgrundande belopp för pliktjämsgöring enligt 3 kap. 8 § lagen om inkomstgrundad ålderspension, pensionsgrundande belopp för föräldrar till små barn enligt 3 kap. 10 § och pensionsgrundande belopp för studier enligt 3 kap. 24 § samma lag endast om det för den avlidne till och med den 31 december året före det år då dödsfallet inträffade kan tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp för förtidspension som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet.

5 § Antagen pensionsbehållning utgör ett belopp som svarar mot summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år. Pensionsrätten för vart och ett av dessa år skall beräknas på ett pensionsunderlag som svarar mot medeltalet av de pensionsunderlag enligt 4 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension som kan tillgodoräknas den avlidne för vart och ett av de fem åren närmast före det år då dödsfallet inträffade. När medeltalet beräknas skall det bortses från de två år för vilka pensionsunderlaget är högst respektive lägst.

6 § Vid beräkning av den antagna pensionsbehållningen skall pensionsrätter enligt 5 § beräknas som om all pensionsrätt vore pensionsrätt för inkomstpension och som om denna pensionsrätt hade utgjort 18,5 procent av pensionsunderlaget.

Om inkomstindexet enligt 1 kap. 5 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension för något eller några av de fem år närmast före dödsfallet som avses i 5 § avviker från inkomstindexet för dödsfallsåret, skall pensionsunderlaget för det eller de åren räknas om med hänsyn till förändringen av inkomstindexet för dödsfallsåret före beräkningen av det i 5 § nämnda medeltalet.

7 § Om dödsfallet inträffat efter det år då den avlidne fyllde 65 år skall till grund för beräkning av efterlevandepension läggas den avlidnes pensionsbehållning, beräknad enligt 2 och 3 §§, som tjänats in till och med det år då den avlidne fyllde 64 år. Denna pensionsbehållning skall räknas om med förändringar av inkomstindexet fram till ingången av det år då den avlidne fyllde 65 år och skall från och med årsskiftet därefter räknas om i enlighet med 5 kap. 14 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension till ingången av det år då dödsfallet inträffade.

8 § Om den avlidne har tagit ut inkomstpension före den månad då han eller hon fyllt eller skulle ha fyllt 65 år, skall den avlidnes pensionsbehållning, beräknad som om något uttag av inkomstpension inte hade gjorts, läggas till grund för beräkningen av faktisk pensionsbehållning.

9 § Underlaget för beräkning av årlig efterlevandepension (*efterlevandepensionsunderlaget*) skall beräknas genom att summan av faktisk pensionsbehållning och antagen pensionsbehållning divideras med ett delningstal.

Som delningstal skall det delningstal tillämpas som enligt 5 kap. 12 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension gäller för beräkning av inkomstpension för försäkrade som i januari det år dödsfallet inträffade fyllde 65 år.

Efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1937 eller tidigare

10 § Efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1937 eller tidigare skall utgöra 60 procent av produkten av det prisbasbelopp som gällde det år som den avlidne fyllde 65 år och medeltalet av de pensionspoäng för tilläggspension som enligt 15 § lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension tillgodoräknats för den avlidne efter det att denna medelpoäng ökats med talet ett. Om pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år, beaktas vid beräkningen av medeltalet enbart de 15 år för vilka de högsta poängtal tillgodoräknats. Härvid tillämpas 22 § lagen om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension. Från och med årsskiftet efter det att den avlidne fyllde 65 år skall efterlevandepensionsunderlaget räknas om enligt 5 kap. 14 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension till ingången av det år dödsfallet inträffade.

För den som är född år 1935 eller tidigare skall vad som i första stycket sägs om det år då den avlidne fyllde 65 år i stället avse år 2001.

11 § Om den avlidne har tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension för färre än 30 år, skall vid beräkningen enligt 10 § hänsyn tas endast till så stor del av den där angivna produkten som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats och talet 30.

Om den avlidne var född år 1927 eller tidigare skall vid beräkning enligt första stycket även 6 kap. 14–16 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 19–21 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension tillämpas.

6 kap. Änkepension och garantipension

Rätt till tilläggspension i form av änkepension

1 § Om en avliden vid sin död hade rätt till tilläggspension i form av förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller till inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller om han, om det fall som avses i 13 kap. 1 § förstnämnda lag varit för handen vid tidpunkten för dödsfallet, hade varit berättigad till förtidspension, har hans efterlevande maka rätt till tilläggspension i form av änkepension enligt vad som sägs i 2–4 §§.

En änka har rätt till tilläggspension i form av änkepension endast om det för den avlidne kan tillgodoräknas pensionspoäng för tilläggspension för minst tre år.

2 § En änka som vid utgången av år 1989 samt även vid tidpunkten för dödsfallet var gift med den avlidne har rätt till tilläggspension i form av änkepension, om inte annat sägs i andra stycket, om

1. äktenskapet vid tidpunkten för dödsfallet hade varat minst fem år och ingåtts senast den dag då den avlidne fyllde 60 år, eller

2. den avlidne efterlämnar barn som också är barn till änkan.

En änka som är född år 1945 eller senare har rätt till tilläggspension i form av änkepension endast om villkoren enligt första stycket var uppfyllda vid utgången av år 1989 och detta förhållande inte ändrats fram till tidpunkten för dödsfallet.

3 § För rätt till tilläggspension i form av änkepension enligt 5 § första stycket 2 krävs, utöver vad som anges i 1 och 2 §§, att förutsättningarna i 14 § är uppfyllda. För en änka som är född år 1945 eller senare krävs dessutom att villkoren enligt 14 § första stycket var uppfyllda vid utgången av år 1989 och att detta förhållande inte ändrats fram till tidpunkten för dödsfallet.

4 § Tilläggspension i form av änkepension skall dras in om änkan ingår äktenskap. Upplöses äktenskapet inom fem år, skall pensionen börja betalas ut på nytt.

Beräkning av tilläggspension i form av änkepension till kvinnor som inte har fyllt 65 år

5 § Tilläggspension i form av änkepension till en änka som är född år 1944 eller tidigare utgör, för tid före den månad änkan fyller 65 år, om inte annat följer av 7–13 §§, för år räknat summan av

1. 40 procent eller, om det efter den avlidne finns barn som har rätt till barnpension efter honom enligt 2 kap., 35 procent

– av hel förtidspension beräknad enligt 13 kap. 2 § första stycket första och andra meningarna och andra stycket samt 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring som den avlidne var berättigad till eller skulle ha varit berättigad till om rätt till sådan pension hade inträtt vid tidpunkten för dödsfallet eller,

– av inkomstgrundad ålderspension beräknad enligt 6 kap. 2 § 1, 3, 4, 12 och 14–16 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 19–22 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension, om den avlidne uppbar sådan pension eller hade fyllt 65 år och var berättigad till sådan pension, och

2. 90 procent av det för dödsfallsåret gällande prisbasbeloppet.

Om den avlidne mannen var född år 1954 eller senare beräknas tilläggspensionen enligt första stycket 1 som om mannen fått hel förtidspension vid ingången av år 2003. Därvid skall 13 kap. 2 § första stycket

första och andra meningarna och andra stycket samt 3 § lagen om allmän försäkring tillämpas.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

6 § Tilläggs pension i form av änkepension till en änka som är född år 1945 eller senare utgör, för tid före den månad änkan fyller 65 år, ett belopp som motsvarar vad som skulle ha utgetts till kvinnan om mannen hade avlidit vid utgången av år 1989. Vid beräkningen av sådan änkepension tillämpas, om mannen vid den angivna tidpunkten inte var berättigad till ålderspension enligt 12 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring i det kapitlets dåvarande lydelse, 5 § första stycket. Beloppet enligt 5 § första stycket 1 skall dock alltid beräknas på grundval av den förtidspension som skulle ha utgetts till mannen om denne blivit berättigad till hel sådan pension vid utgången av år 1989 och pensionen då hade beräknats med tillämpning av 13 kap. 3 § lagen om allmän försäkring. Om mannen vid utgången av år 1989 var berättigad till tilläggs pension i form av ålderspension, skall beloppet enligt 5 § första stycket 1 beräknas med tillämpning av 12 kap. 2 § första och andra styckena lagen om allmän försäkring i deras lydelse vid utgången av år 1989.

Vid beräkningen enligt 8 § skall inte första stycket andra meningen i nämnda paragraf tillämpas och skall hänsyn endast tas till det antal år med pensionspoäng som tillgodoräknats för den avlidne mannen till och med år 1989.

7 § Om en änka har rätt till tilläggs pension i form av änkepension enligt 5 § första stycket 2 med tillämpning av 14 § första stycket 2 och hon inte hade fyllt 50 år vid mannens död eller vid den tidpunkt som avses i 14 § andra stycket, skall beloppet enligt 5 § första stycket 2 minskas. Minskningen skall ske med en femtondel för varje år som det antal år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid den tidpunkt som avses i 14 § andra stycket understiger 50.

8 § Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas pensionspoäng för tilläggs pension för minst 30 år, skall vid beräkningen enligt 5 § första stycket 2 hänsyn tas endast till så stor del av beloppet där som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka pensionspoäng tillgodräknas honom och talet 30. Vid denna beräkning skall 13 kap. 2 § första stycket första och andra meningarna och andra stycket samt 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring tillämpas.

Vid tillämpning av första stycket skall 6 kap. 14–16 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 19–21 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension gälla.

Avkortning enligt denna paragraf skall ske efter sådan minskning som avses i 7 §.

9 § För en änka som har börjat uppbära ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension före det att hon fyllt 65 år skall även 11–13 §§ gälla. Vad som där sägs om tilläggs pension skall dock endast gälla sådan tilläggs pension som avses i 5 § första stycket 1.

10 § Tilläggs pension i form av änkepension skall från och med den månad en änka fyller 65 år beräknas med tillämpning av

1. 5 § första stycket 1, om änkan är född år 1929 eller tidigare,
2. 5 § första stycket 1, 11 och 12 §§, om änkan är född under något av åren 1930–1944, eller
3. 6 § första stycket och 11–13 §§, dock utan sådant belopp som avses i 5 § första stycket 2, om änkan är född år 1945 eller senare.

11 § Om en änka, som är född under något av åren 1930–1953, har rätt till tilläggs pension i form av änkepension och för samma månad får inkomstgrundad ålderspension enligt 6 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, skall tilläggs pension i form av änkepension utan sådant belopp som avses i 5 § första stycket 2 och efter samordning enligt 1 kap. 6 § tredje stycket utges endast i den mån den överstiger ålderspensionen. Vid beräkning av änkans inkomstgrundade ålderspension skall 6 kap. 2 § 1, 3 och 4 §§, 5 § första stycket, 12 § och 14–16 §§ nämnda lag tillämpas.

En änka som avses i första stycket och som är född under något av åren 1930–1944 har dock, oavsett vad som anges i första stycket, rätt till tilläggs pension i form av änkepension med sådant belopp att denna, tillsammans med änkans inkomstgrundade ålderspension, motsvarar en viss andel av summan av kvinnans inkomstgrundade ålderspension beräknad enligt första stycket och den tilläggs pension för den avlidne mannen som avses i 5 § första stycket 1. Denna andel utgör 60 procent om kvinnan är född år 1930, 58 procent om kvinnan är född år 1931, 56 procent om kvinnan är född år 1932, 54 procent om kvinnan är född år 1933, 52 procent om kvinnan är född år 1934 och 50 procent om kvinnan är född under något av åren 1935–1944. Tilläggs pension i form av änkepension får emellertid inte med stöd av denna regel betalas ut med högre belopp än vad som följer av 5 § första stycket 1.

12 § Vid tillämpning av 11 § skall, om änkan tar ut inkomstgrundad ålderspension som avses i nämnda paragraf vid en senare tidpunkt än från och med den månad då hon fyllt 65 år, hänsyn tas till den inkomstgrundade ålderspension, beräknad enligt 11 § första stycket, som skulle ha betalats ut om hon haft rätt till pensionen från och med den månaden. Vidare skall, om änkan gjort undantagande från försäkringen för tilläggs pension, hänsyn tas till den tilläggs pension i form av ålderspension som skulle ha betalats ut om undantagande inte skett. Motsvarande skall gälla om pensionspoäng på grund av underlåten avgiftsbetalning inte har tillgodoräknats eller har minskats.

13 § Om en änka som är född år 1954 eller senare har rätt till tilläggs pension i form av änkepension och för samma månad får inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, utges änkepensionen endast i den mån den överstiger ålderspensionen. Härvid tillämpas 12 §.

Vid beräkning enligt första stycket skall ett tillägg om en pensionspoäng enligt 4 kap. 8 § lagen om inkomstgrundad ålderspension göras till det underlag som beräkningen av tilläggspensionen i form av änkepension skall grunda sig på innan samordning sker med kvinnans inkomstgrundade ålderspension. På detta tillägg tillämpas 6 och 8 §§.

Rätt till garantipension till änkepension

14 § En änka som är född år 1944 eller tidigare har rätt till garantipension enligt 17–23 §§ för tid före den månad då hon fyller 65 år, om hon vid utgången av år 1989 och även vid tidpunkten för dödsfallet var gift med den avlidne samt vid sistnämnda tidpunkt

1. hade vårdnaden om och stadigvarande sammanbodde med barn under 16 år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan, eller

2. hade fyllt 36 år och varit gift med den avlidne i minst fem år.

Upphör rätten till änkepension på grund av att villkoren i första stycket 1 inte längre är uppfyllda, skall det vid bedömningen av rätten till pension enligt 2 anses dels som om mannen avlidit då rätten till pension enligt 1 upphörde, dels att äktenskapet varat till nämnda tidpunkt.

15 § Med en änka likställs i fråga om rätt till garantipension en kvinna som, utan att vara gift, stadigvarande sammanbor med en icke gift man vid dennes död och som tidigare varit gift med honom eller har eller har haft barn med honom.

Den tid under vilken kvinnan oavbrutet sammanbott med mannen fram till dennes död skall vid tillämpningen av 14 § första stycket 2 likställas med tid i ett äktenskap.

16 § En änka har inte rätt till garantipension efter en man som hon inte lever tillsammans med vid dennes död, om kvinnan efter det sammanlevnaden med mannen upphörde, stadigvarande sammanbor med en annan man med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

Rätten till garantipension upphör om den pensionsberättigade gifter sig eller stadigvarande sammanbor med en man som hon varit gift eller har eller har haft barn med. Upplöses äktenskapet innan det bestått i fem år eller upphör samboendet inom samma tid, skall garantipensionen börja betalas ut på nytt, om förutsättningarna i övrigt för rätt till sådan pension fortfarande är uppfyllda.

Beräkning av garantipension till änkepension

17 § Beräkningen av garantipensionen skall grunda sig på den tilläggspension i form av änkepension som änkan har rätt till. Med tilläggspension i form av änkepension avses även sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension enligt denna lag.

Har en änka som är berättigad till garantipension till änkepension rätt till omställningspension men däremot inte till tilläggspension i form av

änkepension, skall omställningspensionen ligga till grund för beräkning av garantipensionen till änkepension.

Om en änka för tid före den månad då hon fyller 65 år uppbär ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension som skall samordnas med tilläggspension i form av änkepension enligt 11 och 12 §§, skall garantipensionen beräknas med hänsyn till änkepensionen före samordning av pensionerna.

18 § Garantipension till änkepension skall, om inte annat anges i 22 och 23 §§, för år räknat motsvara 2,13 gånger prisbasbeloppet (basnivån). Om en änka har rätt till tilläggspension i form av änkepension eller omställningspension skall basnivån minskas med beloppet för den pensionen.

19 § Garantipension till änkepension skall beräknas med hänsyn till den försäkringstid som kan tillgodoräknas för den avlidne till och med året före dödsfallet. Som försäkringstid skall sådan tid räknas som utgör försäkringstid för garantipension enligt 2 kap. 1–4 §§, 5 § första stycket lagen (1998:702) om garantipension.

Vid beräkning av sådan försäkringstid som avses i 2 kap. 3 § lagen om garantipension skall som försäkringstid för garantipension till änkepension även bosättningstid i hemlandet tillgodoräknas för den avlidne från och med det år då han fyllde 16 år till och med det år då han fyllde 24 år.

20 § Som försäkringstid för garantipension till änkepension skall även tillgodoräknas tid från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (framtida försäkringstid).

Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas försäkringstid med minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då han fyllde 16 år till och med året före dödsfallet, skall som framtida försäkringstid tillgodoräknas så stor andel av tiden från och med året för dödsfallet till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år som motsvarar förhållandet mellan den försäkringstid som kan tillgodoräknas från och med det år då den avlidne fyllde 16 år till och med året före dödsfallet och fyra femtedelar av hela sistnämnda tidsperiod.

Vid beräkningen skall försäkringstiden sättas ned till närmaste antal hela månader.

21 § Den sammanlagda försäkringstiden för garantipension skall sättas ned till närmaste hela antal år.

22 § Utges garantipension med tillämpning av 14 § första stycket 2 och hade den pensionsberättigade inte fyllt 50 år vid mannens död eller vid den tidpunkt som avses i 14 § andra stycket, skall garantipensionens basnivå minskas. Minskningen skall ske med en femtondel för varje år som det antal år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid nämnda tidpunkt understiger 50.

23 § Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension skall garantipensionens basnivå avkortas till så stor

andel av 2,13 gånger prisbasbeloppet som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka försäkringstid kan tillgodoräknas och talet 40.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Avkortning enligt denna paragraf skall ske efter sådan minskning som avses i 22 §.

7 kap. Utbetalning av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, m.m.

Ansökan om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, m.m.

1 § Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn enligt denna lag betalas ut efter ansökan. Sådan ansökan skall göras skriftligen hos den allmänna försäkringskassan.

2 § Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn utges från och med den månad då dödsfallet inträffat eller, om den avlidne vid sin död uppbar ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, från och med månaden efter den då dödsfallet inträffade.

Inträder rätten till efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn vid annan tidpunkt än som avses i första stycket, skall förmånen betalas ut från och med den månad då rätten har inträtt.

Efterlevandepension får inte betalas ut för längre tid tillbaka än tre månader eller, i fråga om barnpension eller efterlevandestöd till barn, två år före ansökningsmånaden.

3 § Vid utbetalning av efterlevandepension för tid före ansökningsmånaden skall det belopp minskas som först förfaller till betalning om det för samma tid tidigare har betalats ut efterlevandepension till annan eller andra efterlevande. Minskningen skall ske med det belopp som överstiger vad som skulle ha utgetts om beslutet om den förstnämnda efterlevandepensionen förelegat vid utbetalningen av den eller de andra efterlevandepensionerna.

4 § Uttag av efterlevandepension enligt denna lag får återkallas genom skriftlig anmälan till den allmänna försäkringskassan. Sådan anmälan skall ha kommit in till den allmänna försäkringskassan senast månaden före den månad som ändringen avser.

5 § Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn utges till och med den månad då rätten till förmånen upphör. Omställningspension, tilläggs-pension i form av änkepension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samt garantipension till omställningspension och änkepension utges dock längst till och med månaden före den då den efterlevande fyller 65 år.

Ändring av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall gälla från och med månaden efter den månad när anledningen till ändringen uppkommit.

6 § Har någon försvunnit under resa eller under andra omständigheter och kan det antas att han eller hon har avlidit, har efterlevande till honom eller henne rätt till efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn enligt denna lag. Som villkor för utbetalning av pension eller efterlevandestöd får det dock krävas en förklaring på heder och samvete av den efterlevande att denne inte vet om den försvunna personen är i livet. I fråga om en omyndig får sådan förklaring krävas från hans eller hennes förmyndare. Förklaring kan också krävas av en god man eller förvaltare som har förordnats enligt föräldrabalken. Visar det sig senare att den försvunna personen lever, skall pension och efterlevandestöd inte fortsätta att utges.

7 § Den som genom brottslig gärning uppsåtligen har berövat någon annan livet eller medverkat till brottet enligt 23 kap. 4 eller 5 § brottsbalken har inte rätt till efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn efter den avlidne.

Efterlevandepension och efterlevandestöd får dras in eller skäligen sättas ned, om den efterlevande på annat sätt än vad som sägs i första stycket har vållat dödsfallet genom en handling för vilken ansvar ådömts honom eller henne genom dom som vunnit laga kraft.

Utbetalning av pension och efterlevandestöd till barn

8 § Pension och efterlevandestöd till barn enligt denna lag skall betalas ut månadsvis. Årspension och efterlevandestöd som beräknas komma att uppgå till högst 2 400 kr skall dock, om det inte finns särskilda skäl, betalas ut i efterskott en eller två gånger per år. Efter överenskommelse med den efterlevande får utbetalning även i annat fall ske en eller två gånger per år.

Vid beräkning av efterlevandepension och efterlevandestöd skall den totala årliga ersättningen avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

Vid samtidig utbetalning av garantipension eller efterlevandestöd och inkomstgrundad efterlevandepension eller tilläggspension i form av änkepension skall avrundning enligt andra stycket ske på garantipensionen eller efterlevandestödet.

9 § Om en person som är berättigad till efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn enligt denna lag i väsentlig omfattning har fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620) utan villkor om återbetalning, får retroaktivt beviljad sådan pension eller efterlevandestöd betalas ut till socialnämnden till den del ersättningen motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den pensionsberättigades och dennes familjs försörjning för den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

10 § Efterlevandepensionen och efterlevandestödet till barn skall minskas enligt vad som sägs i 11–13 §§ för en efterlevande som har rätt till livränta på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1916:235) om försäkring för olycksfall i arbete, lagen (1929:131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller som enligt annan lag eller särskild författning eller enligt regeringens förordnande har rätt till annan livränta, som bestäms av eller betalas ut av Riksförsäkringsverket. Motsvarande skall gälla i fall då livränta utges enligt utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring. Minskning skall däremot inte ske på grund av livränta som utges enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller annan livränta som bestäms med tillämpning av nämnda lag. Har livränta eller del av livränta eller livränta för viss tid bytts ut mot ett engångsbelopp, skall det vid beräkning enligt 12–14 §§ anses som om livränta utges eller som om den livränta som utges har höjts med ett belopp som svarar mot engångsbeloppet enligt de försäkringstekniska grunder som tillämpas vid utbytet.

11 § Vid beräkning enligt 10 § skall summan av barnpension och efterlevandestöd till barn minskas med tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet och som barnet för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Minskningen skall i första hand göras på efterlevandestödet. Avdrag på barnpension får dock göras endast om den avlidne kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år när skadan inträffade.

Barnpension skall dock aldrig, på grund av bestämmelserna i denna paragraf, tillsammans med efterlevandestöd understiga en fjärdedel av det belopp som anges i 3 kap. 2 §.

12 § Vid beräkning enligt 10 § skall summan av omställningspension och garantipension till sådan pension minskas med tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet och som den pensionsberättigade för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Minskningen skall i första hand göras på garantipensionen. Avdrag på omställningspension får dock göras endast om den avlidne kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år när skadan inträffade.

13 § Vid beräkning enligt 10 § skall summan av tilläggspension i form av änkepension och garantipension till sådan pension minskas med tre fjärdedelar av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet och som den pensionsberättigade för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Minskningen skall i första hand göras på garantipensionen och därefter på tilläggspension i form av änkepension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2. Avdrag på tilläggspension i form av änkepension enligt 6 kap. 5 § första stycket 1 får dock göras endast om den avlidne kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år när skadan inträffade.

Tilläggspension i form av änkepension skall dock aldrig, på grund av bestämmelserna i denna paragraf, tillsammans med utgiven garantipen-

sion till sådan pension för månad räknat understiga nio procent av prisbasbeloppet.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

14 § Om en pensionsberättigad som avses i 4 eller 6 kap. sedan minst trettio dagar i följd är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad skall, från och med den trettioförsta dagen, garantipension enligt denna lag utges med högst ett belopp som innebär att garantipensionen tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension enligt denna lag uppgår till för månad räknat 4,5 procent av prisbasbeloppet. Såsom intagen räknas även den som olovligen avvikit från anstalt eller vistas utom anstalt med anledning av permission. Skall garantipensionen dras in för del av en kalendermånad, beräknas garantipensionen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste krontal.

Om ett barn sedan minst trettio dagar i följd vårdats på anstalt på statens bekostnad eller annars fått kost och bostad, får efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. inte utges. Sådan förmån får dock utges för tid då barnet är inackorderat vid sameskola. Skall efterlevandestödet dras in för del av en kalendermånad, beräknas efterlevandestödet för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste krontal.

I fråga om en elev i specialskola får efterlevandestöd utges utan hinder av bestämmelserna i andra stycket för tid då eleven vistas utom skolan. För sådan tid skall 16 § andra stycket lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag tillämpas på motsvarande sätt.

8 kap. Övriga bestämmelser

Beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

1 § Ett beslut i ett ärende enligt denna lag skall fattas av den allmänna försäkringskassa som enligt 5 kap. socialförsäkringslagen (1999:799) skall avgöra ett ärende som gäller den efterlevande.

2 § För ett beslut om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn gäller i tillämpliga delar 13 kap. 5 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension om beslut genom automatiserad behandling samt ändring och omprövning av sådana beslut.

Ändring, omprövning och överklagande av beslut

3 § Ett beslut om efterlevandepension skall ändras om det föranleds av en ändring som gjorts beträffande den pensionsbehållning eller den pensionspoäng enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension som legat till grund för beräkningen av efterlevandepensionen.

Ett beslut om garantipension eller efterlevandestöd till barn enligt denna lag skall ändras om storleken av garantipensionen eller efterlevandestödet påverkas av en ändring som gjorts beträffande den inkomstgrundade efterlevandepension eller tilläggspension i form av änkepension som legat till grund för beräkning av garantipensionen eller efterlevandestödet.

4 § För omprövning och överklagande av ett beslut om efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser om pension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension:

– 13 kap. 9 § första stycket samt 11–13, 15 och 16 §§ om omprövning, och

– 13 kap. 17 och 18 §§, 19 § andra och tredje styckena, 20 och 21 §§, 22 § andra och tredje styckena samt 23 § om överklagande.

Bestämmelsen i 13 kap. 13 § andra stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension skall gälla även i fall då den avlidne har lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet.

Åtgärder på grund av felaktig utbetalning av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

5 § Den allmänna försäkringskassan skall besluta om återbetalning av efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, om den efterlevande eller den avlidne genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har orsakat att pensionen eller efterlevandestödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Detsamma gäller om efterlevandepension eller efterlevandestöd i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som uppburit förmånen har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Har efterlevandepension betalats ut enligt denna lag och minskas där efter pensionsrätt eller pensionspoäng enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension på grund av bristande eller underlåten avgiftsbetalning, skall försäkringskassan besluta om återbetalning av för mycket utbetald pension.

Den som uppburit för mycket efterlevandepension eller efterlevandestöd till barn enligt denna lag är skyldig att betala tillbaka sådan pension eller sådant efterlevandestöd endast om beslut om återbetalning meddelats enligt första eller andra stycket. Om det finns särskilda skäl, får försäkringskassan helt eller delvis efterge kravet på återbetalning.

6 § Har allmän försäkringskassa enligt 5 § beslutat om återbetalning av inkomstgrundad efterlevandepension eller tilläggspension i form av änkepension och beviljas till följd av beslutet om sänkt sådan pension garantipension enligt 4 kap. 6 § eller 6 kap. 14 § eller efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. 1 § retroaktivt för samma tid, skall avdrag för den återkrävda pensionen göras på den retroaktivt beviljade förmånen.

Om allmän försäkringskassa enligt 5 § beslutat om återbetalning av garantipension till omställningspension eller till änkepension eller efterlevandestöd till barn skall avdrag för den återkrävda garantipensionen eller det återkrävda efterlevandestödet göras på retroaktivt beviljad inkomstgrundad efterlevandepension eller tilläggspension i form av änkepension som avser samma tid som garantipensionen eller efterlevandestödet.

7 § Avdrag på pension och efterlevandestöd till barn enligt denna lag får göras med skäligt belopp om den efterlevande enligt beslut av en allmän försäkringskassa är återbetalningsskyldig för en ersättning som har utgetts på grund av denna lag eller annan författning.

8 § Om en ersättning enligt denna lag eller en annan författning har betalats ut efter beslut av en allmän försäkringskassa och beviljas senare pension eller efterlevandestöd retroaktivt enligt denna lag för samma tid som för den tidigare utbetalade ersättningen, skall avdrag göras på den retroaktiva ersättningen. Detta belopp skall motsvara det belopp som överstiger vad som skulle ha betalats ut för perioden om beslut om båda ersättningarna hade fattats samtidigt.

Uppgiftsskyldighet m.m.

9 § Den som har rätt till ersättning enligt denna lag är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen.

Om den efterlevande är omyndig eller har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har förmyndaren eller, om det kan anses ingå i uppdraget, gode mannen eller förvaltaren motsvarande skyldighet enligt första stycket att lämna uppgifterna.

10 § För efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension tillämpas:

- 15 kap 1 § om Riksförsäkringsverkets skyldigheter,
- 15 kap. 3 § första stycket första meningen och andra stycket om underrättelse till en enskild,
- 15 kap. 11 och 13 §§ samt 14 § andra stycket om anmälan och uppgiftsskyldighet,
- 15 kap. 15 § om undantag från sekretess,
- 15 kap. 16 § om utmätning, pantsättning och överlåtelse,
- 15 kap. 17 § om preskription.

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (2000:000) om införande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

2.2 Förslag till lag om införande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ikraftträdande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och övergångsbestämmelser med anledning därav.

2 § Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Detsamma gäller lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Bestämmelserna i lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn gäller också, om inte annat följer av 3–20 §§, i fall då rätten till efterlevandepension grundas på dödsfall som inträffat före ikraftträdandet.

3 § Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall betalas ut utan ansökan fr.o.m. januari 2003 till den som vid utgången av år 2002 uppbär efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller underhållsstöd enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd, under förutsättning att rätt till förmånen föreligger enligt förstnämnda lag eller denna lag.

4 § Med försäkringstid för garantipension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall för tid före den 1 januari 2003 avses bosättningstid enligt 5 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring i kapitlets lydelse före den 1 januari 2003.

5 § I fråga om barnpension på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet skall, i stället för vad som föreskrivs i 2 kap. 3 och 4 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, gälla följande.

Barnpension skall utges i form av tilläggspension som beräknas som summan av

1. 30 procent av hel förtidspension, beräknad enligt 13 kap. 2 och 3 §§ lagen om allmän försäkring i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003, som den avlidne var berättigad till när han eller hon avled eller skulle ha varit berättigad till om rätt till sådan pension hade inträtt vid tidpunkten för dödsfallet eller, 30 procent av inkomstgrundad ålderspension, beräknad enligt 6 kap. 2 § 1 samt 3 och 14–16 §§ lagen om inkomstgrundad ålderspension och 19–22 §§ lagen (1998:675) om införande av lagen om inkomstgrundad ålderspension, om den avlidne vid dödsfallet var berättigad till sådan pension, och

2. 25 procent av det för år 2003 gällande prisbasbeloppet.

Är flera barn berättigade till barnpension efter den försäkrade, skall det i andra stycket 1 nämnda procenttalet ökas med 20 för varje barn utöver det första. Detta belopp skall därefter delas lika mellan barnen. Vid beräkning av beloppet enligt andra stycket 1 skall bestämmelserna i 14 kap.

8 § lagen om allmän försäkring i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003 ha fortsatt tillämpning.

Vid beräkning av beloppet enligt andra stycket 2 skall bestämmelserna i 5 kap. 1, 3–7 och 11 §§ lagen om allmän försäkring och punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen om allmän försäkring, i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003, tillämpas.

6 § I fråga om efterlevande barn som vid utgången av år 2002 uppbär tilläggspension i form av barnpension enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring på grund av dödsfall som inträffat före den 1 januari 1990 skall bestämmelserna i 5 § gälla med det undantaget att talet 30 i 5 § andra stycket 1 skall bytas ut mot talet 40 om barnpension i form av tilläggspension vid ikraftträdandet utges med denna andel till ett barn.

7 § I fråga om omställningspension på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet skall, i stället för vad som föreskrivs i 4 kap. 1–3 och 5 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, gälla följande.

I fråga om rätten till omställningspension skall 14 kap. 4 § första stycket lagen om allmän försäkring i dess lydelse före den 1 januari 2003 ha fortsatt tillämpning.

Omställningspension skall utges i form av tilläggspension och beräknas som summan av

1. 40 procent eller, om det efter den avlidne finns barn som har rätt till barnpension enligt 5 § efter honom eller henne, 20 procent av den förtidspension eller ålderspension som anges i 5 § andra stycket 1, och
2. 90 procent av det för år 2003 gällande prisbasbeloppet.

Vid beräkning av beloppet enligt tredje stycket 2 skall bestämmelserna i 5 kap. 1, 3–7 och 11 §§ lagen om allmän försäkring samt punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen om allmän försäkring, i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003, tillämpas.

Vid beräkning av beloppet enligt tredje stycket 1 skall bestämmelserna i 14 kap. 8 § lagen om allmän försäkring, i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003 ha fortsatt tillämpning.

8 § I fråga om garantipension till omställningspension på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet skall, i stället för vad som sägs i 4 kap. 6–12 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, gälla följande.

Den efterlevande skall, om villkoren i 8 kap. 4 och 5 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003 är uppfyllda, ha rätt till garantipension beräknad enligt tredje–sjunde styckena.

Till grund för beräkning av garantipension skall ligga den tilläggspension i form av omställningspension som den efterlevande har rätt till. Med tilläggspension i form av omställningspension avses även efter-

levandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

För en efterlevande som helt saknar rätt till tilläggspension i form av omställningspension eller vars tilläggspension i form av omställningspension inte överstiger 1,49 gånger prisbasbeloppet skall den årliga garantipensionen motsvara 2,15 gånger prisbasbeloppet (basnivån) minskat med ett belopp som motsvarar den nämnda tilläggspensionen.

För en efterlevande, som har rätt till tilläggspension i form av omställningspension som överstiger 1,49 gånger prisbasbeloppet, skall den årliga garantipensionen motsvara skillnaden mellan 0,66 gånger prisbasbeloppet och 44 procent av den del av tilläggspensionen som överstiger 1,49 gånger prisbasbeloppet.

Vid beräkning av garantipension enligt tredje–femte styckena skall, om inte annat följer av sjunde stycket, bestämmelserna i 5 kap. 1, 3–7 och 11 §§ lagen om allmän försäkring och punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen om allmän försäkring, i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003, tillämpas.

För en avliden för vilken det inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension skall, garantipensionens basnivå, 2,15 gånger prisbasbeloppet, minskas med en procent för varje år som, det antal år för vilka försäkringstid kan tillgodoräknas den avlidne understiger talet 40. Motsvarande avkortning skall göras av beloppen 1,49 respektive 0,66 gånger prisbasbeloppet. Motsvarande skall gälla även fall då garantipensionen beräknas enligt 5 kap. 1 § första stycket a lagen om allmän försäkring med den ändringen att minskningen i stället skall göras med 1,8 procent för varje år som det antal år för vilka pensionspoäng kan tillgodoräknas den avlidne understiger talet 30.

9 § En efterlevande som vid utgången av år 2002 uppbär eller hade rätt till folkpension eller tilläggspension i form av särskild efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och som alltjämt uppfyller förutsättningarna i 8 kap. 6–10 §§ och 14 kap. 5 § samma lag i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003 har rätt till särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension enligt bestämmelserna i denna paragraf.

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension skall pensionen beräknas och utges enligt följande:

med 85 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft tre fjärdedelar av hel särskild efterlevandepension,

med 65 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft halv särskild efterlevandepension,

med 28 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft en fjärdedel av hel särskild efterlevandepension.

Vid beräkningen av särskild efterlevandepension skall gälla vad som föreskrivs i 7 § tredje–femte styckena. Den efterlevande skall vidare ha rätt till garantipension som beräknas enligt bestämmelserna i 8 § tredje–sjunde styckena. Därvid skall vad som där sägs om tilläggspension i form

av omställningspension avse tilläggspension i form av särskild efterlevandepension.

Bestämmelserna i 8 kap. 12 § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 skall gälla även efter utgången av år 2002. Därvid skall med särskild efterlevandepension likställas tilläggspension i form av särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension beräknad enligt andra och tredje styckena. Minskning skall göras i första hand på garantipension och därefter på beloppet enligt 7 § tredje stycket 2 före minskning av annan tilläggspension.

Om den efterlevande har ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension utges inte särskild efterlevandepension.

För efterlevande som avses i denna paragraf skall gälla vad som föreskrivs om särskild efterlevandepension i 16 kap. 1 § tredje och femte styckena samt 2, 3, 7 a, 8 och 9 §§, 18 kap. 17 § och 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003.

10 § En efterlevande som vid utgången av år 2002 har rätt till folkpension eller tilläggspension i form av änkepension enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring har rätt till änkepension och garantipension till sådan pension enligt bestämmelserna i lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och enligt vad som föreskrivs i 11–19 §§. Detsamma skall gälla om rätten till sådan änkepension uppkommer först efter ikraftträdandet men grundar sig på dödsfall som inträffat dessförinnan.

11 § Har rätt till tilläggspension i form av änkepension uppkommit på grund av ett dödsfall som inträffat före år 1990 skall, oavsett när änkan är född, änkepensionen för tid efter år 2002, om annat inte sägs i andra stycket, *utges* med tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt beräknas enligt 6 kap. 5 § första stycket samt 7 § nämnda lag. Detsamma skall gälla för änkor som är födda år 1929 eller tidigare och vars rätt till tilläggspension i form av änkepension uppkommit på grund av dödsfall som inträffat under något av åren 1990–2002.

För en änka som avses i första stycket och som har fyllt 65 år beräknas tilläggspension i form av änkepension med tillämpning av endast 6 kap. 5 § första stycket 1 lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

12 § Har rätt till tilläggspension i form av änkepension uppkommit för en änka som är född under något av åren 1930–1944 på grund av ett dödsfall som inträffat under något av åren 1990–2002 skall änkepensionen för tid efter år 2002 utges med tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt beräknas enligt 6 kap. 5 § första stycket samt 7 och 9–12 §§ nämnda lag.

13 § Har rätt till tilläggspension i form av änkepension uppkommit för en änka som är född år 1945 eller senare på grund av ett dödsfall som inträffat under något av åren 1990–2002 skall änkepensionen för tid efter år 2002 utges med tillämpning av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket och 6 kap. 3 och 4 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt beräknas enligt 6 kap. 6–13 §§ nämnda lag.

14 § För änkor som avses i 11 och 12 §§ skall tilläggspension i form av änkepension enligt 6 kap. 5 § första stycket 1 lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn beräknas med tillämpning även av 13 kap. 2 § första stycket tredje meningen lagen (1962:381) om allmän försäkring.

15 § I fall som avses i 11–13 §§ skall beräkningen ske på grundval av prisbasbeloppet för år 2003 i stället för prisbasbeloppet för dödsfallsåret.

16 § Har rätt till folkpension i form av änkepension uppkommit på grund av ett dödsfall som inträffat före år 1990 eller, såvitt gäller en änka som är född år 1944 eller tidigare, på grund av ett dödsfall som inträffat under något av åren 1990–2002, skall änkan för tid efter år 2002 ha rätt till garantipension till änkepension under de förutsättningar och i den utsträckning som följer av bestämmelserna i 6 kap. 14–17 och 22 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt 8 § fjärde och femte styckena denna lag.

17 § Har rätt till folkpension i form av änkepension uppkommit för en änka som är född år 1945 eller senare på grund av ett dödsfall som inträffat under något av åren 1990–2002, skall änkan för tid efter år 2002 ha rätt till garantipension till änkepension under de förutsättningar och i den utsträckning som följer av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket, 6 kap. 14–17 och 22 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt 8 § fjärde och femte styckena denna lag. För en änka som avses i denna paragraf utges garantipensionen i förhållande till det antal år för vilka den avlidne maken vid utgången av år 1989 tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension. För en avliden som inte kan tillgodoräknas 30 år med intjänade pensionspoäng, skall garantipensionens basnivå, 2,15 gånger prisbasbeloppet, minskas med 1,8 procent för varje år som, det antal år för vilka pensionspoäng kan tillgodoräknas den avlidne understiger talet 30. Motsvarande avkortning skall göras av beloppen 1,49 respektive 0,66 gånger prisbasbeloppet. Avkortning enligt denna punkt skall ske efter sådan minskning som avses i 6 kap. 22 § lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

18 § Vid beräkning av tilläggspension i form av änkepension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn samt av garantipension enligt 8 § denna lag till en änka som avses i någon av paragraferna 11, 12 och 16 skall, om inte annat följer av andra stycket, bestämmelserna i 5 kap. 1, 3–7 och 11 §§

lagen (1962:381) om allmän försäkring samt punkterna 3 och 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i lagen om allmän försäkring, i dessa bestämmelsers lydelse före den 1 januari 2003, tillämpas.

För en avliden för vilken det inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension skall garantipensionens basnivå, 2,15 gånger prisbasbeloppet minskas med en procent för varje år som, det antal år för vilka försäkringstid kan tillgodoräknas den avlidne understiger talet 40. Motsvarande avkortning skall göras av beloppen 1,49 respektive 0,66 gånger prisbasbeloppet. Motsvarande skall gälla även fall då garantipensionen beräknas enligt 5 kap. 1 § första stycket a lagen om allmän försäkring, i detta lagrumms lydelse före den 1 januari 2003, med den ändringen att minskningen i stället skall göras med 1,8 procent för varje år som det antal år för vilka pensionspoäng kan tillgodoräknas för den avlidne understiger talet 30.

Avkortning enligt denna paragraf skall ske efter sådan minskning som avses i 6 kap. 7 och 22 §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

19 § Om en änka som avses i 11 § har beviljats tilläggspension i form av änkepension före den 1 januari 1990 och denna dragits in före denna tidpunkt till följd av att hon ingått äktenskap, skall vid tillämpningen av 6 kap. 4 § lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn gälla att änkepensionen skall börja betalas ut på nytt även i fall då det nya äktenskapet upplöses efter att ha bestått i fem år eller mer, dock under förutsättning att detta äktenskap ingåtts efter den dag då mannen fyllde 60 år.

20 § Vid tillämpning av 7 kap. 11 eller 12 § lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall den begränsning för när avdrag får ske, i fall som avses i 5, 7 och 9 §§ denna lag, endast gälla pension beräknad enligt 5 § andra stycket 1 och 7 § tredje stycket 1. För efterlevandepension och efterlevandestöd till barn som beviljats på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet skall minskning enligt 7 kap. 11–13 §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, i stället för med som där sägs, göras med 45 procent av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet. Minskningen skall göras på det belopp som anges i 5 § andra stycket 2 respektive 7 § tredje stycket 2 före minskning av annan tilläggspension.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 5 kap. 11 §, 8 kap., 10 kap. 4 §, 14 kap., 16 kap. 3, 7 a, 10 och 11 §§, punkterna 2–10, 13–14 och 18–20 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i nämnda lag samt punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag skall upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 3, 5 och 7 §§, 5 kap. 1, 3–5 och 7 §§, 10 kap. 2 §, 16 kap. 1, 2, 4, 5, 8 och 9 §§, 17 kap. 2 §, 18 kap. 17 §, 19 kap. 1 § och 20 kap. 2 och 3 §§ skall ha följande lydelse,

dels att punkt 1 i övergångsbestämmelserna till lagen (1979:127) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse,

dels att punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §²

En försäkrad, som uppbär hel förtidspension *eller hel särskild efterlevandepension* enligt denna lag eller uppburit sådan pension under månaden närmast före den då han börjat uppbära hel ålderspension, har inte rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad då den försäkrade fyllt 70 år eller dessförinnan börjat uppbära

En försäkrad, som uppbär hel förtidspension enligt denna lag eller *har* uppburit sådan pension under månaden närmast före den då han *eller hon har* börjat uppbära hel ålderspension, har inte rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad då den försäkrade fyllt 70 år eller dessförinnan *har* börjat uppbära hel ålderspension

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

Senaste lydelse av
5 kap. 11 § 1992:1277
8 kap. 1 § 1988:881
8 kap. 2 § 1999:1397
8 kap. 3 § 1988:881
8 kap. 4 § 1996:1587
8 kap. 5 § 1988:881
8 kap. 6 § 1992:1702
8 kap. 7 § 1992:1702
8 kap. 8 § 1988:881
8 kap. 9 § 1992:1277
8 kap. 10 § 1988:881
8 kap. 11 § 1996:1587
8 kap. 12 § 1999:1397
10 kap. 4 § 1988:881
14 kap. 1 § 1988:881
14 kap. 2 § 1988:881

14 kap. 3 § 1997:1040
14 kap. 4 § 1988:881
14 kap. 5 § 1988:881
14 kap. 6 § 1988:881
14 kap. 7 § 1992:1277
14 kap. 8 § 1988:881
16 kap. 3 § 1988:881
16 kap. 7 a § 1988:881
16 kap. 10 § 1988:1327
16 kap. 11 § 1988:881
punkt 2 1996:1587
punkt 5 1996:1587
punkt 6 1996:1587
punkt 8 1998:677
punkt 18 1997:1312
punkt 19 1996:1587
punkt 20 1996:1587.

² Senaste lydelse 1988:881.

hel ålderspension enligt denna lag får sjukpenning *utgå* för högst 180 dagar.

enligt denna lag får sjukpenning *utges* för högst 180 dagar.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

5 §³

Den allmänna försäkringskassan skall besluta om en försäkrads tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och fastställa sjukpenninggrundande inkomst. För en försäkrad som inte är bosatt i Sverige gäller detta så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när förtidspension *eller särskild efterlevandepension* enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga *eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,*

b) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga.

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden,

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade, samt

e) när ett beslut om vilandeförklaring av förtidspension enligt 16 kap. 16 eller 17 § upphör.

Ändring som avses i första stycket skall gälla från och med den dag då anledningen till ändringen uppkommit. Den sjukpenninggrundande inkomst som ändrats enligt första stycket a får dock läggas till grund för ersättning tidigast från och med första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen.

Under tid som anges under 1–6 får, om inte första stycket b, c eller d är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförinnan om försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka hon eller han uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), bidrag enligt förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander eller särskilt utbildningsbidrag,

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller genomgår arbetsmarknadsutbildning som beslutats av en arbetsmarknadsmyndighet,

³ Senaste lydelse 1999:1397.

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § föräldraledighetslagen (1995:584) och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård,

6. fullgör tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 3 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågasvarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning skall försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppstår studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första- och tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket a skall ej omfatta ändring av den försäkrades inkomstförhållanden på grund av sådant förvärvsarbete som avses i 16 kap. 15 §.

7 §⁴

Sjukpenning utges vid sjukdom som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Vid bedömningen av om sjukdom föreligger skall bortses från arbetsmarknadsmässiga, ekonomiska, sociala och liknande förhållanden. Med sjukdom jämställs ett tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, som orsakats av sjukdom för vilken sjukpenning utgetts och som fortfarande kvarstår efter det att sjukdomen upphört.

Saknar den försäkrade arbetsförmåga utges hel sjukpenning. Om arbetsförmågan inte saknas helt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels sjukpenning. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad

⁴ Senaste lydelse 1996:1542.

men med minst hälften utges halv sjukpenning. I annat fall utges en fjärdedels sjukpenning.

Vid bedömningen av om arbetsförmågan är fullständigt nedsatt skall, om den försäkrade kan antas kunna återgå till sitt vanliga arbete, särskilt beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen är ur stånd att utföra sitt vanliga eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder den anställde. Om den försäkrade på grund av sjukdomen behöver avstå från förvärvsarbete under minst en fjärdedel av sin normala arbetstid en viss dag, skall hans arbetsförmåga anses nedsatt i minst motsvarande mån den dagen.

Om den försäkrade inte kan antas kunna återgå till sitt vanliga arbete eller till annat arbete hos arbetsgivaren, skall vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning särskilt beaktas om den försäkrade kan försörja sig genom sådant arbete efter åtgärd som avses i 7 b § eller 22 kap.

Om det efter prövning enligt fjärde stycket bedöms att den försäkrade inte kan återgå till arbete hos arbetsgivaren eller försörja sig själv genom annat förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, skall vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning särskilt beaktas om den försäkrade efter åtgärd som avses i 7 b § eller 22 kap. kan försörja sig själv genom sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Om det finns särskilda skäl för det får vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning beaktas den försäkrades ålder samt den försäkrades bosättningsförhållanden, utbildning, tidigare verksamhet och andra liknande omständigheter. Bedömningen av arbetsförmågans nedsättning enligt fjärde och femte styckena skall göras i förhållande till högst ett heltidsarbete.

Vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning för tid under vilken han annars skulle ha uppburit föräldrapenning, skall arbetsförmågan anses nedsatt endast i den utsträckning som den försäkrades förmåga att vårda barnet är nedsatt på grund av sjukdomen.

Om den försäkrade uppbär förtidspension *eller särskild efterlevandepension* enligt denna lag, skall vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av *förmågan eller möjligheten att bereda sig inkomst genom arbete* som ligger till grund för utgående pension.

Om den försäkrade uppbär förtidspension enligt denna lag, skall vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av *arbetsförmågan* som ligger till grund för utgående pension.

5 kap. 1 §⁵

⁵ Senaste lydelse 1999:800.

En försäkrad har rätt till folkpension i form av förtidspension, *efterlevandepension* och handikappersättning som utgör tillägg till pension

En försäkrad har rätt till folkpension i form av förtidspension och handikappersättning som utgör tillägg till pension

a) enligt 3 och 4 §§ i förhållande till det antal år för vilka tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension, eller

b) enligt 5–7 och 9–11 §§ i förhållande till det antal år som tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige.

b) enligt 5–7 och 9–10 §§ i förhållande till det antal år som tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige.

En försäkrad har rätt till folkpension i form av ålderspension enligt 3 § i förhållande till det antal år för vilka tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension.

3 §⁶

Folkpension enligt 1 § första stycket a eller andra stycket beräknas i förhållande till det antal år för vilka den pensionsberättigade *eller, när fråga är om efterlevandepension, den avlidne* vid tilläggspensionens beräkning tillgodoräknats pensionspoäng.

Folkpension enligt 1 § första stycket a eller andra stycket beräknas i förhållande till det antal år för vilka den pensionsberättigade vid tilläggspensionens beräkning tillgodoräknats pensionspoäng.

Har pensionspoäng tillgodoräknats för minst 30 år, utges folkpension med oavkortat belopp. I annat fall utges folkpension med så stor andel därav som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka pensionspoäng tillgodoräknats och talet 30.

Om rätt till tilläggspension inte föreligger krävs att antalet år för vilka pensionspoäng tillgodoräknats uppgår till minst tre.

4 §⁷

Med år för vilket har tillgodoräknats pensionspoäng likställs vid beräkning av förtidspension *och efterlevandepension*

Med år för vilket har tillgodoräknats pensionspoäng likställs vid beräkning av förtidspension

1. år, för vilket pensionspoäng inte har tillgodoräknats till följd av bestämmelserna i 11 kap. 6 § första stycket, i detta lagrumms lydelse före den 1 januari 1999, eller 4 kap. 8 § andra stycket lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension om tillgodoräknande av pensionspoäng vid

⁶ Senaste lydelse 1998:704.

⁷ Senaste lydelse 1998:704.

bristande eller underlåten avgiftsbetalning eller bestämmelserna i 11 kap. 7 § denna lag, i detta lagrumms lydelse före den 1 januari 1982,

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

2. år före år 1960, för vilket beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst,

3. såvitt gäller svensk medborgare, år före år 1960 eller, såvitt gäller utländsk medborgare, år före år 1974, för vilket erlagts sjömansskatt, samt

4. såvitt gäller person som uppburit ersättning som avses i 2 kap. 12 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, år före år 1963, för vilket skulle ha beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst om skattskyldighet hade förelegat för ersättningen.

5 §⁸

Folkpension enligt 1 § första stycket b beräknas på grundval av den sammanlagda tid varunder den pensionsberättigade *eller, såvitt gäller efterlevandepension, den avlidne* kan tillgodoräknas bosättnings tid i Sverige.

Folkpension enligt 1 § första stycket b beräknas på grundval av den sammanlagda tid varunder den pensionsberättigade kan tillgodoräknas bosättnings tid i Sverige.

För rätt till folkpension krävs att bosättnings tid i Sverige kan tillgodoräknas för minst tre år.

Vid beräkning av bosättnings tid bortses från tid före det år då den pensionsberättigade *eller, såvitt gäller efterlevandepension, den avlidne* uppnått 16 års ålder och tid efter det år då han fyllt eller skulle *ha fyllt* 64 år.

Vid beräkning av bosättnings tid bortses från tid före det år då den pensionsberättigade uppnått 16 års ålder och tid efter det år då han *eller hon* fyllt eller skulle *fylla* 64 år.

Om bosättnings tid kan tillgodoräknas för minst 40 år, utges folkpension med oavkortat belopp. I annat fall utges folkpension med så stor andel därav som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka bosättnings tid kan tillgodoräknas och talet 40.

Bosättnings tiden sätts ned till närmaste hela antal år.

7 §⁹

Om den försäkrade har beviljats uppehållstillstånd i Sverige med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall som bosättnings tid även tillgodoräknas tid då han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det år då den försäkrade fyllde

Om den försäkrade har beviljats uppehållstillstånd i Sverige med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall som bosättnings tid även tillgodoräknas tid då han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det år då den försäkrade fyllde

⁸ Senaste lydelse 1992:1277.

⁹ Senaste lydelse 1998:704.

16 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den försäkrade har varit bosatt i Sverige från den första ankomsten till landet till och med det år då han eller hon fyllde 64 år och hela tidsrymden från det att den försäkrade första gången kom till landet till och med det år då han eller hon fyllde 64 år. I fråga om förtidspension *eller efterlevandepension* skall i stället för året då den försäkrade skulle fylla 64 år som utgångspunkt tas året före pensionsfallet. Vid beräkningen enligt detta stycke bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige, har rätt till pension från hemlandet.

16 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den försäkrade har varit bosatt i Sverige från den första ankomsten till landet till och med det år då han eller hon fyllde 64 år och hela tidsrymden från det att den försäkrade första gången kom till landet till och med det år då han eller hon fyllde 64 år. I fråga om förtidspension skall i stället för året då den försäkrade skulle fylla 64 år som utgångspunkt tas året före pensionsfallet. Vid beräkningen enligt detta stycke bortses från tid för vilken den försäkrade, vid bosättning i Sverige, har rätt till pension från hemlandet.

Med tid för bosättning i hemlandet likställs tid då den försäkrade före den första ankomsten till Sverige befunnit sig i annat land där han eller hon beretts en tillfällig fristad.

Vad som i första stycket sägs om den som beviljats uppehållstillstånd med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall gälla även en försäkrad som

a) annars beviljats uppehållstillstånd på grund av att han eller hon ansetts som flykting enligt konventionen d. 28 juli 1951 angående flyktingars rättsliga ställning, eller

b) beviljats uppehållstillstånd med stöd av 3 kap. 1 § 2 eller 3 utlänningslagen i paragrafens lydelse före den 1 januari 1997 eller enligt motsvarande äldre bestämmelser.

10 kap.

2 §¹⁰

Därest pensionsberättigad under hel månad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen i anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, må av hans å månaden belöpande folkpension ej utgå högre belopp än regeringen bestämmer.

Allmän försäkringskassa må medgiva nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av den pensionsberättigade, rätt att helt eller delvis uppbära sådan del av folkpension, som enligt vad i första stycket sägs icke skall utgivas.

¹⁰ Senaste lydelse 1988:881. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

Om ett barn under en hel månad på statens bekostnad erhåller vård på anstalt eller annars kost och bostad, får barnpension inte utges för den månaden. Sådan förmån får dock utges för tid då barnet är inackorderat vid sameskola.

I fråga om elev i specialskola *må* pensionsförmån *utgå* utan hinder av bestämmelserna i första *och tredje styckena* för tid då eleven vistas utom skolan. För sådan tid *äga* bestämmelserna om vårdbidrag i 9 kap. 5 § *tredje stycket* motsvarande tillämpning

I fråga om elev i specialskola *får* pensionsförmån *utges* utan hinder av bestämmelserna i första *stycket* för tid då eleven vistas utom skolan. För sådan tid *har* bestämmelserna om vårdbidrag i 16 § *andra stycket lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag* motsvarande tillämpning.

16 kap.

1 §¹¹

Den som önskar pension skall göra ansökan hos allmän försäkringskassa i enlighet med vad regeringen förordnar. I fall som närmare anges av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Riksförsäkringsverket, skall försäkringskassan dock utan ansökan besluta om hel ålderspension till en pensionsberättigad från och med den månad han fyller 65 år, om han inte skriftligen begärt annat.

Uppbär en försäkrad sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård eller rehabiliteringspenning enligt denna lag, får försäkringskassan tillerkänna honom förtidspension utan hinder av att han inte gjort ansökan därom. Detsamma skall gälla då en försäkrad uppbär sjukpenning, ersättning för sjukhusvård eller livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande.

Uppbär en försäkrad sjukbidrag eller har handikappersättning eller vårdbidrag tillerkänts honom för begränsad tid, får den tid för vilken förmånen skall *utgå* förlängas utan att ansökan har gjorts. *Motsvarande gäller i fråga om särskild efterlevandepension som tillerkänts en efterlevande för begränsad tid.*

Uppbär en försäkrad sjukbidrag eller har handikappersättning eller vårdbidrag tillerkänts honom för begränsad tid, får den tid för vilken förmånen skall *utges* förlängas utan att ansökan har gjorts.

¹¹ Senaste lydelse 1999:800.

I den mån regeringen så förordnar må allmän försäkringskassa tillerkänna den pensionsberättigade pension enligt denna lag utan hinder av att han icke gjort ansökan därom.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

För kostnader för läkarundersökning och läkarutlåtande vid ansökan om förtidspension, handikappersättning, vårdbidrag *eller särskild efterlevandepension* skall ersättning lämnas i enlighet med vad regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Riksförsäkringsverket föreskriver.

För kostnader för läkarundersökning och läkarutlåtande vid ansökan om förtidspension, handikappersättning *eller* vårdbidrag skall ersättning lämnas i enlighet med vad regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Riksförsäkringsverket föreskriver.

2 §¹²

Som villkor för rätt till förtidspension eller handikappersättning får föreskrivas att den försäkrade skall under högst 30 dagar vara intagen på visst sjukhus, vistas på vårdinrättning för försäkringsmedicinsk utredning eller underkasta sig undersökning av viss läkare. Motsvarande gäller i fråga om rätt till vårdbidrag *och, såvitt gäller efterlevande, särskild efterlevandepension*. För kostnader som uppstår med anledning av en sådan föreskrift skall ersättning lämnas i enlighet med vad regeringen förordnar.

Som villkor för rätt till förtidspension eller handikappersättning får föreskrivas att den försäkrade skall under högst 30 dagar vara intagen på visst sjukhus, vistas på vårdinrättning för försäkringsmedicinsk utredning eller underkasta sig undersökning av viss läkare. Motsvarande gäller i fråga om rätt till vårdbidrag. För kostnader som uppstår med anledning av en sådan föreskrift skall ersättning lämnas i enlighet med vad regeringen förordnar.

I fråga om rätt till förtidspension gäller även vissa bestämmelser om utredning i 7 kap. 3 b §.

4 §¹³

Pension skall betalas ut månadsvis. Om årspensionen uppgår till högst 2 400 kronor skall dock, om det inte finns särskilda skäl, utbetalning ske i efterskott en eller två gånger per år. Efter överenskommelse med den pensionsberättigade får utbetalning även i annat fall ske en eller två gånger per år.

Vid beräkning av pensionsbelopp för månad skall den årspension, från vilken beräkningen utgår, avrundas till närmaste hela

Vid beräkning av pensionsbelopp för månad skall den årspension, från vilken beräkningen utgår, avrundas till närmaste hela

¹² Senaste lydelse 1999:377.

¹³ Senaste lydelse 1997:1312.

krontal, som är jämnt delbart med tolv. Är årspensionsbeloppet lägre än tolv kronor, bortfaller pensionen för den månad som beräkningen avser. Vid tillämpning av vad nu sagts *skola* samtliga den pensionsberättigade tillkommande pensionsförmåner anses som en pension. Avrundning skall i första hand göras *å* folkpension enligt 6, 7 eller 8 kap.

krontal, som är jämnt delbart med tolv. Är årspensionsbeloppet lägre än tolv kronor, bortfaller pensionen för den månad som beräkningen avser. Vid tillämpning av vad nu sagts *skall* samtliga den pensionsberättigade tillkommande pensionsförmåner *enligt denna lag* anses som en pension. Avrundning skall i första hand göras *på* folkpension enligt 6 eller 7 kap.

5 §¹⁴

Ålderspension utges från och med den månad varunder den försäkrade fyller 65 år eller, om han eller hon önskar att pensionen skall börja utges tidigare eller senare, från och med den månad som anges i pensionsansökningen.

Förtidspension, handikappersättning och vårdbidrag utgår från och med den månad då rätt till förmånen inträtt. I fall som avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den då beslutet om pension meddelats.

Efterlevandepension utges från och med den månad då den försäkrade avlidit eller, om han eller hon vid sin död uppbar ålderspension eller förtidspension, från och med månaden näst efter den då dödsfallet inträffat.

Inträder rätt till ålderspension eller efterlevandepension vid annan tidpunkt än som åsyftas i första och tredje styckena, skall pensionen betalas ut för tid från och med den månad då rätten inträtt.

Annan pension än ålderspension får inte betalas ut för längre tid tillbaka än tre månader eller, i fråga om *barnpension* eller handikappersättning, två år före ansökningsmånaden. Ålderspension får betalas ut tidigast för månaden närmast efter ansökningsmånaden. Har den försäkrade uppburit förtidspension eller särskild efter-

Inträder rätt till ålderspension vid annan tidpunkt än som åsyftas i första stycket, skall pensionen betalas ut för tid från och med den månad då rätten inträtt.

Annan pension än ålderspension får inte betalas ut för längre tid tillbaka än tre månader eller, i fråga om handikappersättning två år före ansökningsmånaden. Ålderspension får betalas ut tidigast för månaden närmast efter ansökningsmånaden. Har den försäkrade uppburit förtidspension *enligt denna lag* omedelbart före

¹⁴ Senaste lydelse 1998:677. Ändringen innebär bl.a. att tredje och sjätte styckena upphävs.

levandepension omedelbart före 65 års ålder får dock ålderspension betalas ut för högst tre månader före ansökningsmånaden.

Det belopp som först förfaller till betalning efter beslut om barnpension enligt 14 kap. 2 § skall minskas med vad som utbetalats i omställningspension enligt 14 kap. 4 § eller särskild efterlevandepension enligt 14 kap. 5 § för den tid som barnpensionsbeloppet avser utöver vad som skulle ha utgetts om beslutet om barnpension förelagat vid utbetalningen av omställningspensionen eller den särskilda efterlevandepensionen.

65 års ålder får dock ålderspension betalas ut för högst tre månader före ansökningsmånaden.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

8 §¹⁵

Den som uppbär förtidspension enligt 7 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § är skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till allmän försäkringskassa om han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning än tidigare, fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15–17 §§ eller om hans eller hennes arbetsförmåga väsentligt förbättras utan att han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15–17 §§. Motsvarande skall gälla den som uppbär *efterlevandepension* eller förmån enligt 9 kap., om förhållandena ändras så att rätten till *pensionen* eller förmånen påverkas. Är den försäkrade omyndig, åvilar anmälningsskyldigheten förmyndaren. Om den försäkrade har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har denne motsvarande skyldighet att göra anmälan, om det kan anses ingå i uppdraget.

Den som uppbär förtidspension enligt 7 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § är skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till allmän försäkringskassa om han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning än tidigare, fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15–17 §§ eller om hans eller hennes arbetsförmåga väsentligt förbättras utan att han eller hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15–17 §§. Motsvarande skall gälla den som uppbär förmån enligt 9 kap. om förhållandena ändras så att rätten till förmånen påverkas. Är den försäkrade omyndig, åvilar anmälningsskyldigheten förmyndaren. Om den försäkrade har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har denne motsvarande skyldighet att göra anmälan, om det kan anses ingå i uppdraget.

¹⁵ Senaste lydelse 1999:1363.

Underlåts anmälan som avses i första stycket utan giltigt skäl, får pensionen eller förmånen dras in för viss tid eller tills vidare.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

9 §¹⁶

Pensionsförmån *utgår*, om inte något annat är särskilt föreskrivet, till och med den månad då den pensionsberättigade avlidit eller rätten till förmånen annars upphört. Vårdbidrag *utgår* till och med månaden före den då barnet fyller 16 år. *Omställningspension och särskild efterlevandepension utgår längst till och med månaden före den då den efterlevande fyller 65 år.*

Pensionsförmån *utges*, om inte något annat är särskilt föreskrivet, till och med den månad då den pensionsberättigade avlidit eller rätten till förmånen annars *har* upphört. Vårdbidrag *utges* till och med månaden före den då barnet fyller 16 år.

17 kap.

2 §¹⁷

Äger pensionsberättigad rätt till livränta på grund av obligatorisk försäkring jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger han jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt regeringens förordnande rätt till livränta, som bestämmes av eller utbetalas från Riksförsäkringsverket, minskas honom eljest tillkommande pension enligt vad nedan stadgas. Motsvarande skall äga tillämpning i fall då livränta utgår enligt utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring. Medför skada, för vilken livränta börjat utgivas, återigen sjukdom som berättigar till sjukpenning, skall det anses som om livränta utginge under sjukdomstiden. Har livränta eller del därav eller livränta för viss tid utbytt mot ett engångsbelopp, skall anses som om livränta utginge eller den utgående livräntan vore förhöjd med belopp som enligt de vid utbytet tillämpade försäkringstekniska grunderna svarar mot engångsbeloppet.

Folkpension och tilläggspension i form av förtidspension eller ålderspension minskas med tre fjärdedelar av den pensionsberättigade för samma tid tillkommande livränta såsom skadad; dock må avdrag å annan förtidspension än hel sådan ske endast om skadan inträffat före den tidpunkt från vilken pensionen utgår och avdrag å tilläggspension göras endast om den pensionsberättigade ägt tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år vid den tidpunkt då skadan inträffat.

Folkpension i form av ålderspension *eller efterlevandepension samt tilläggspension i form av efterlevandepension* minskas med tre fjärdedelar av den livränta som

Folkpension i form av ålderspension minskas med tre fjärdedelar av den livränta som den pensionsberättigade för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Avdrag

¹⁶ Senaste lydelse 1988:881.

¹⁷ Senaste lydelse 1988:881.

den pensionsberättigade för samma tid har rätt till såsom efterlevande. Avdrag på tilläggspension får dock göras endast om den avlidne kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år vid den tidpunkt då skadan inträffat.

Minskning enligt denna paragraf skall i första hand göras på tilläggspension. Utan hinder av vad som föreskrivs i paragrafen skall folkpension alltid utgå, i form av förtidspension *eller barnpension* med minst en fjärdedel och i form av ålderspension med minst tre fjärdedelar av det belopp som annars skulle ha utgått.

på tilläggspension får dock göras endast om den avlidne kunnat tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år vid den tidpunkt då skadan inträffat.

Minskning enligt denna paragraf skall i första hand göras på tilläggspension. Utan hinder av vad som föreskrivs i paragrafen skall folkpension alltid utgå, i form av förtidspension med minst en fjärdedel och i form av ålderspension med minst tre fjärdedelar av det belopp som annars skulle ha utgått.

I fråga om samordning av pension med livränta som utgår enligt eller eljest bestämmes med tillämpning av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring föreskrives i 4 kap. 4 § och 6 kap. 1 § sagda lag.

18 kap. **17 §¹⁸**

En socialförsäkringsnämnd skall avgöra ärenden om rätt till

1. förtidspension,	1. förtidspension,
2. <i>särskild efterlevandepension</i> ,	2. handikappersättning,
3. handikappersättning,	3. vårdbidrag,
4. vårdbidrag,	

dock inte såvitt avser förutsättningarna för rätt till pension enligt 5 kap.

Socialförsäkringsnämnden skall även avgöra ärenden om vilandeförklaring av förtidspension enligt 16 kap. när det samtidigt med pensionen utgetts sådan livränta som samordnats med pensionen enligt 6 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Socialförsäkringsnämnden skall dessutom avgöra ärenden om rätt till förmåner enligt vad som föreskrivs i andra författningar.

Om ett ärende som avgjorts av en socialförsäkringsnämnd överklagas, skall nämnden företräda den allmänna försäkringskassan om försäkringskassan skall föra det allmännas talan i målet. Nämnden får bemyndiga en tjänsteman vid försäkringskassan att företräda nämnden vid domstol.

¹⁸ Senaste lydelse 1999:1363.

19 kap.

1 §¹⁹

Om avgifter för finansiering av sjukförsäkringen m.m., föräldraförsäkringen och *efterlevandepensioner* föreskrivs i lagen (1981:691) om socialavgifter.

Om avgifter för finansiering av sjukförsäkringen m.m. och föräldraförsäkringen föreskrivs i lagen (1981:691) om socialavgifter.

20 kap.

2 §²⁰

Vid tillämpningen av denna lag skall, om inte annat sägs i lagen, vårdår som tillgodoräknats enligt 11 kap. 6 a §, i detta lagrumms lydelse före den 1 januari 1999, eller 4 kap. 12 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension likställas med år för vilka pensionspoäng tillgodoräknats.

Med förälder skall vid tillämpningen av bestämmelserna i 9 kap. 4 § likställas den, med vilken förälder är eller varit gift eller har eller har haft barn, om de stadigvarande sammanbor.

Med förälder skall vid tillämpningen av bestämmelserna i 9 kap. 4 § också likställas den som med socialnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i syfte att adoptera det.

Har någon med socialnämndens medgivande tagit emot ett utländskt barn i sitt hem här i landet för vård och fostran i adoptions-syfte, skall vid tillämpning av bestämmelserna i 8 och 14 kap. om rätt till barnpension barnet anses som barn till denne. I sådana fall anses barnet bosatt i Sverige, om den blivande adoptivföräldern var bosatt här i landet vid den tidpunkt då han eller hon avled.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 2 a § andra stycket skall den som lämnat uppgift om innehav av en F-skattsedel i en anbudshandling, en faktura eller någon därmed jämförlig handling, som även innehåller uppgifter om utbetalarens och betalningsmottagarens namn och adress eller andra för identifiering godtagbara uppgifter samt uppgift om betalningsmottagarens personnummer, samordningsnummer eller organisationsnummer anses ha en sådan skattsedel. Uppgiften om innehav av en F-skattsedel gäller även som sådant skriftligt åberopande av F-skattsedeln som avses i 3 kap. 2 a § tredje stycket. Det som nu sagts gäller dock inte om den som betalar ut ersättningen känner till att uppgiften om innehav av en F-skattsedel är oriktig. Bestämmelser om påföljd för den som lämnar oriktig uppgift finns i skattebrottslagen (1971:69).

¹⁹ Senaste lydelse 1998:677.

²⁰ Senaste lydelse 1999:1051. Ändringen innebär att fjärde stycket upphävs.

Ersättning enligt denna lag får dras in eller sättas ned, om den som är berättigad till ersättningen

a) ådragit sig sjukdomen eller skadan vid uppsåtligt brott som han har dömts för genom dom som har vunnit laga kraft;

b) vägrar att genomgå undersökning av läkare eller att följa läkares föreskrifter;

c) underlåter att ge in sådant läkarintyg, läkarutlåtande, försäkran eller särskild försäkran som skall ges in till försäkringskassan enligt 3 kap. 8 §;

d) medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar en försäkrad utan giltig anledning att genomgå sådan behandling, utredning eller rehabilitering som avses i 3 kap. 7 b och 8 a §§, 7 kap. 3 b § eller 22 kap. 4, 5 och 7 §§ får sjukpenning eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd. *Motsvarande skall gälla i fråga om särskild efterlevandepension, om den efterlevande utan giltig anledning vägrar att följa ett villkor som uppställts med stöd av 16 kap. 3 §.*

Vägrar en försäkrad utan giltig anledning att genomgå sådan behandling, utredning eller rehabilitering som avses i 3 kap. 7 b och 8 a §§, 7 kap. 3 b § eller 22 kap. 4, 5 och 7 §§ får sjukpenning eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

Om någon som är berättigad till ersättning enligt denna lag i annat fall underlåter att lämna uppgifter i enlighet med vad som anges i 8 § eller vägrar att ta emot besök som anges där, får ersättningen dras in eller sättas ned om omständigheterna motiverar det.

1.²² Svensk medborgare som är född år 1929 eller tidigare eller som är född senare men den 1 juli 1979 uppbar folkpension i form av ålderspension, förtidspension *eller änkepension* samt uppbar sådan pension också vid utgången av år 1992, har, om han varit mantalskriven i Sverige för det år varunder han fyllt sextiotvå år och för de fem åren närmast dessförinnan,

1. Svensk medborgare som är född år 1929 eller tidigare eller som är född senare men den 1 juli 1979 uppbar folkpension i form av ålderspension *eller* förtidspension samt uppbar sådan pension också vid utgången av år 1992, har, om han *eller hon* varit mantalsskriven i Sverige för det år varunder han *eller hon* fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan, rätt att

²¹ Senaste lydelse 1997:275.

²² Senaste lydelse 1994:746.

rätt att vid bosättning utomlands uppbära folkpension med samma belopp som skulle ha utgått vid bosättning i Sverige.

vid bosättning utomlands uppbära folkpension med samma belopp som skulle ha utgått vid bosättning i Sverige.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Vid tillämpningen av mantalsskrivningskravet i föregående stycke likställs år efter år 1991 då den försäkrade varit folkbokförd i Sverige den 1 november året innan med år då han varit mantalsskriven här.

3.²³ Folkpension i form av ålderspension, förtidspension *eller efterlevandepension* som utges för december 1992 och vartill rätt föreligger vid ikraftträdandet skall utan hinder av 5 kap. 5 § i dess nya lydelse anses grundad på en bosättningstid om 40 år. Detsamma skall gälla folkpension i form av ålderspension som utges till den som senast i december 1992 fyllde 65 år och som då var berättigad till ålderspension *och i fråga om efterlevandepension för det fall att dödsfallet har inträffat i december 1992 men efterlevandepension utges först för januari 1993 på grund av att den avlidne vid dödsfallet uppbar ålderspension eller förtidspension*. Vad nu sagts gäller dock inte i fråga om sådan folkpension som utges med reducerat belopp till följd av 5 kap. 2 § i dess äldre lydelse eller på grund av motsvarande bestämmelse i en sådan överenskommelse som avses i 20 kap. 15 § *första stycket*.

Vad som sägs i första stycket om efterlevandepension gäller också folkpension i form av änkepension, som utges med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I fall då folkpension i form av förtidspension utges för december 1992 och det efter ikraftträdandet sker en ändring av den andel enligt 7 kap. 2 §

3. Folkpension i form av ålderspension *eller förtidspension* som utges för december 1992 och vartill rätt föreligger vid ikraftträdandet skall utan hinder av 5 kap. 5 § i dess nya lydelse anses grundad på en bosättningstid om 40 år. Detsamma skall gälla folkpension i form av ålderspension som utges till den som senast i december 1992 fyllde 65 år och som då var berättigad till ålderspension. Vad nu sagts gäller dock inte i fråga om sådan folkpension som utges med reducerat belopp till följd av 5 kap. 2 § i dess äldre lydelse eller på grund av motsvarande bestämmelse i en sådan överenskommelse som avses i 20 kap. 15 §.

²³ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

varmed förtidspension utges, skall bestämmelserna i första stycket gälla också i fråga om den förtidspension som utges efter ändringen.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser om efterlevandepension skall fortfarande tillämpas såvitt gäller sådan pension som avser tid före ikraftträdandet.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:382)
angående införande av lagen om allmän försäkring

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 16, 17 och 32 §§ lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring¹ skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser skall fortsätta att gälla i fråga om änkepension som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av
16 § 1996:1588
32 § 1999:801.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1969:205) om pensionstillskott dels att 2 b och 5 §§¹ skall upphöra att gälla, dels att 1, 2 c, 3 och 4 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Till folkpension i form av förtidspension, *omställningspension eller särskild efterlevandepension* utges pensionstillskott enligt denna lag. *Sådant tillskott utges också till folkpension i form av änkepension, som uppbärs med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.*

Till folkpension i form av förtidspension utges pensionstillskott enligt denna lag.

I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som omfattas av denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och handläggning av ärenden, m.m.

2 c §³

Pensionstillskottet till ålderspension, *omställningspension, särskild efterlevandepension, änkepension* eller förtidspension som enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring utges med viss andel av oavkortad sådan pension utgör motsvarande andel av det pensionstillskott som anges i 2, 2 a eller 2 b §.

Pensionstillskottet till ålderspension eller förtidspension som enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring utges med viss andel av oavkortad sådan pension utgör motsvarande andel av det pensionstillskott som anges i 2 eller 2 a §.

3 §⁴

Den som utöver folkpension har tilläggspension i form av ålderspension, *änkepension, omställningspension, särskild efterlevandepension* eller förtidspension har

Den som utöver folkpension har tilläggspension i form av ålderspension eller förtidspension *eller har omställningspension eller tilläggspension i form av änkepen-*

¹ Senaste lydelse av

2 b § 1998:548

5 § 1996:1589.

² Senaste lydelse 1999:807.

³ Senaste lydelse 1996:1589.

⁴ Senaste lydelse 1997:795.

rätt till pensionstillskott endast i den mån tilläggspensionen inte uppgår till det belopp som följer av 2, 2 a, 2 b eller 2 c §.

Om pensionstillskott till ålderspension, *omställningspension*, *särskild efterlevandepension*, *änkepension* eller förtidspension utges med viss andel av oavkortat sådant tillskott till följd av 2 c §, skall avräkning enligt första stycket göras på ett oavkortat pensionstillskott och andelsberäkning enligt 2 c § göras på det belopp som framkommer efter denna avräkning.

Vid tillämpning av 3 § skall, då pensionspoäng enligt 4 kap. 8 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension på grund av underlåten eller bristande avgiftsbetalning inte tillgodoräknats den försäkrade till fullo, hänsyn tas till den tilläggspension, som skulle ha utgetts om full avgift betalats. Därvid skall inte beaktas sådan tilläggspension i form av änkepension, *omställningspension* eller *särskild efterlevandepension* som skulle ha utgetts om full avgift betalats.

sion enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har rätt till pensionstillskott endast i den mån tilläggspensionen och *omställningspensionen* inte uppgår till det belopp som följer av 2, 2 a eller 2 c §.

Om pensionstillskott till ålderspension eller förtidspension utges med viss andel av oavkortat sådant tillskott till följd av 2 c §, skall avräkning enligt första stycket göras på ett oavkortat pensionstillskott och andelsberäkning enligt 2 c § göras på det belopp som framkommer efter denna avräkning.

4 §⁵

Vid tillämpning av 3 § skall, då pensionspoäng enligt 4 kap. 8 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension på grund av underlåten eller bristande avgiftsbetalning inte tillgodoräknats den försäkrade till fullo, hänsyn tas till den tilläggspension, som skulle ha utgetts om full avgift betalats. Därvid skall inte beaktas sådan tilläggspension i form av änkepension eller *omställningspension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn* som skulle ha utgetts om full avgift betalats.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande såvitt avser pensionstillskott för tid före ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 3 och 4 §§ skall gälla också i fråga om tilläggspension i form av *omställningspension* eller *särskild efterlevandepension* som med stöd av 7 eller 9 § lagen (2000:000) om införande av lagen

⁵ Senaste lydelse 1998:690.

(2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn utges för tid efter ikraftträdandet.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹

dels att 5 kap. 7 och 9 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 5 kap. 2, 4, 6, 8 och 11 §§, 6 kap. 1 och 7 §§ samt 8 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Om en försäkrad har avlidit till följd av arbetsskada, har hans efterlevande rätt till livränta enligt detta kapitel.

Livränta utges i form av barnlivränta till den försäkrades efterlevande barn och i form av omställningslivränta *och särskild efterlevandelivränta* till den försäkrades efterlevande make.

Med efterlevande make likställs i fråga om rätt till omställningslivränta *och särskild efterlevandelivränta* den som, utan att vara gift, stadigvarande sammanbodde med en icke gift försäkrad vid dennes död och som tidigare har varit gift med eller har eller har haft eller då väntade barn med den försäkrade.

Livränta utges i form av barnlivränta till den försäkrades efterlevande barn och i form av omställningslivränta till den försäkrades efterlevande make.

Med efterlevande make likställs i fråga om rätt till omställningslivränta den som, utan att vara gift, stadigvarande sammanbodde med en icke gift försäkrad vid dennes död och som tidigare har varit gift med eller har eller har haft eller då väntade barn med den försäkrade.

4 §

Barn till en avliden försäkrad har rätt till livränta för tid till och med den månad då barnet fyller 18 år eller, under de förutsättningar som anges i 8 kap. 2 § *andra och tredje styckena lagen (1962:381) om allmän försäkring*, längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år.

Barn till en avliden försäkrad har rätt till livränta för tid till och med den månad då barnet fyller 18 år eller, under de förutsättningar som anges i 2 kap. 2 § *andra–fjärde styckena lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*, längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år.

¹ Lagen omtryckt 1993:357.

Bestämmelserna i 20 kap. 2 § fjärde stycket lagen om allmän försäkring tillämpas även i fråga om rätt till livränta enligt denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 kap. 1 § andra stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn tillämpas även i fråga om rätt till livränta enligt denna paragraf.

6 §

Rätt till omställningslivränta har efterlevande make under de närmare förutsättningar och för den tid som anges i fråga om omställningspension i 8 kap. 4 och 5 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Rätt till omställningslivränta har efterlevande make under de närmare förutsättningar och för den tid som anges i fråga om omställningspension i 4 kap. 1–4 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

8 §

Omställningslivränta liksom hel särskild efterlevandelivränta utges med belopp, som när den försäkrade även efterlämnar barn som har rätt till livränta efter honom enligt denna lag, för år räknat motsvarar 20 och i annat fall 45 procent av det ersättningsunderlag som anges i 3 §.

Omställningslivränta utges med belopp, som när den försäkrade även efterlämnar barn som har rätt till livränta efter honom enligt denna lag, för år räknat motsvarar 20 och i annat fall 45 procent av det ersättningsunderlag som anges i 3 §.

11 §

Överstiger livräntorna till de efterlevande efter en försäkrad sammantagna det ersättningsunderlag som anges i 3 §, sätts livräntorna ned proportionellt så att de tillsammans motsvarar detta underlag.

Bestämmelserna i 16 kap. 1 § första, tredje och femte styckena, 5 § femte och sjunde styckena samt 8 och 9 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring tillämpas även i fråga om livränta enligt detta kapitel.

Bestämmelserna i 7 kap. 1 §, 2 § tredje stycket, 3 och 5 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn tillämpas även i fråga om livränta enligt detta kapitel.

6 kap. 1 §²

Är någon som har rätt till livränta enligt 4 eller 5 kap. samtidigt berättigad till folkpension eller tilläggspension i form av förtidspension eller efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän

Är någon som har rätt till livränta enligt 4 eller 5 kap. samtidigt berättigad till folkpension eller tilläggspension i form av förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller efter-

² Senaste lydelse 1998:678.

försäkring med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan, *utgår* livräntan endast i den mån den överstiger pensionen.

levandepension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan, *utges* livräntan endast i den mån den överstiger pensionen.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Har delpension utgått till någon som tillerkänns livränta enligt 4 kap. och avser livräntan samma inkomstförlust som delpensionen, får livränta för förfluten tid utges endast i den mån den överstiger den delpension som utgått för samma tid.

Första stycket gäller även i fråga om pension som enligt utländskt system för social trygghet utgår med anledning av arbetsskadan.

Om bestämmelserna om beräkning av pensionspoäng vid underlåten eller bristande avgiftsbetalning i 11 kap. 6 § första stycket lagen om allmän försäkring, i detta lagrumms lydelse före den 1 januari 1999, eller 4 kap. 8 § andra stycket lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension har tillämpats för år efter det då arbetsskadan har inträffat, skall vid tillämpning av denna paragraf hänsyn tas till den tilläggspension som skulle ha utgivits om full avgift hade erlagts.

7 §

Bestämmelserna i 3 kap. 17 §, 10 kap. 4 § första stycket, 16 kap. 11 § och 20 kap. 3–7 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om förmåner som sammanträffar, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmättningsförbud och rätt till skadestånd har motsvarande tillämpning i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Bestämmelserna i 3 kap. 17 § och 20 kap. 3–7 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring samt 4 kap. 13 §, 7 kap. 7 § och 8 kap. 5 och 10 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn om förmåner som sammanträffar, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription och utmättningsförbud har motsvarande tillämpning i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Vad som sägs i 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring tillämpas även i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen

8 kap.

4 §³

Ärende angående livränta till den försäkrade, i annat ärende uppkommen fråga huruvida den försäkrade har ådragit sig arbets-

Ärende angående livränta till den försäkrade *och* i annat ärende uppkommen fråga huruvida den försäkrade har ådragit sig arbets-

³ Senaste lydelse 1998:90.

skada till följd av annat än olycksfall *och ärende angående särskild efterlevandelivränta* skall i försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd. Regeringen får dock meddela föreskrifter om behörighet för tjänsteman hos försäkringskassan att avgöra ärenden som är av enkel beskaffenhet och inte angår livränta till den försäkrade *eller särskild efterlevandelivränta*.

skada till följd av annat än olycksfall skall i försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd. Regeringen får dock meddela föreskrifter om behörighet för tjänsteman hos försäkringskassan att avgöra ärenden som är av enkel beskaffenhet och inte angår livränta till den försäkrade.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för livränta som grundas på dödsfall före den 1 januari 2003.

2. I fall då rätt till livränta grundas på en arbetsskada som har inträffat före ikraftträdandet gäller också, om annat inte sägs i punkterna 3 och 4, fortfarande äldre bestämmelser om sådan livränta.

3. De nya bestämmelserna om omställningslivränta i 5 kap. 6 § gäller även om arbetsskadan har inträffat under något av åren 1990–2002 under förutsättning att den efterlevande till följd av dödsfallet inte samtidigt har rätt till änkepension enligt 6 kap. lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

4. Vid tillämpning av de nya bestämmelserna i 6 kap. 1 § skall efterlevandelivränta till en efterlevande make, som vid utgången av år 2002 hade rätt till sådan livränta, betalas ut med lägst det belopp som den efterlevande vid tillämpning av de äldre bestämmelserna i samma paragraf hade rätt till i december 2002. Detta belopp skall anknytas till prisbasbeloppet och räknas om vid förändring av detta. Skall livräntan omprövas av annan anledning skall dock de nya reglerna tillämpas.

2.7 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen
(1980:100)

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.
7 §²

Sekretess gäller hos allmän försäkringskassa, Premiepensionsmyndigheten, Riksförsäkringsverket och domstol i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring, allmän *ålderspension*, arbets-skadeförsäkring eller handikappersättning och vårdbidrag eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, eller om läkarvårdsersättning eller ersättning för sjukgymnastik, för uppgift om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Samma sekretess gäller hos annan myndighet på vilken det ankommer att handlägga ärende enligt lagstiftning som nu har nämnts. I fråga om myndighet som anges i 8 § gäller dock bestämmelserna där.

Sekretess gäller hos allmän försäkringskassa, Premiepensionsmyndigheten, Riksförsäkringsverket och domstol i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring, allmän *pension*, arbets-skadeförsäkring eller handikappersättning och vårdbidrag eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, eller om läkarvårdsersättning eller ersättning för sjukgymnastik, för uppgift om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Samma sekretess gäller hos annan myndighet på vilken det ankommer att handlägga ärende enligt lagstiftning som nu har nämnts. I fråga om myndighet som anges i 8 § gäller dock bestämmelserna där.

Sekretess enligt första stycket gäller också i förhållande till en vård- eller behandlingsbehövande själv i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

Sekretess gäller hos myndighet som avses i första stycket för anmälan eller annan utsaga av enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild enligt

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild enligt

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1998:709.

vad som föreskrivs i lagstiftningen om allmän försäkring, lagstiftningen om allmän *ålderspension*, lagstiftningen om handikappersättning och vårdbidrag och lagstiftningen om sjuklön.

vad som föreskrivs i lagstiftningen om allmän försäkring, lagstiftningen om allmän *pension*, lagstiftningen om handikappersättning och vårdbidrag och lagstiftningen om sjuklön.

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år eller, i fall som avses i tredje stycket, i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 § lagen (1981:691) om socialavgifter¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

**4 kap.
2 §²**

Efterlevandepensionsavgifter förs till staten för finansiering av *folkpension i form av efterlevandepension enligt 8 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring och tilläggspension i form av efterlevandepension enligt 14 kap. samma lag, änkepension enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring* samt kostnader för förvaltning av *efterlevandepension och änkepension.*

Efterlevandepensionsavgifter förs till staten för finansiering av *inkomstgrundad efterlevandepension och tilläggspension i form av änkepension enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn* samt kostnader för *administration av sådana pensioner.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

¹ Lagen omtryckt 1989:633.

² Senaste lydelse 1998:679.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 och 4 §§ lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Ett barn har rätt till underhållsstöd, om föräldrarna inte bor tillsammans *eller den ena föräldern är avliden*. Det krävs dessutom att barnet varaktigt bor och är folkbokfört hos en av föräldrarna (boföräldern) samt att boföräldern bor här i landet och, om barnet är underårigt, är vårdnadshavare för barnet.

Ett barn har rätt till underhållsstöd om föräldrarna inte bor tillsammans. Det krävs dessutom att barnet varaktigt bor och är folkbokfört hos en av föräldrarna (boföräldern) samt att boföräldern bor här i landet och, om barnet är underårigt, är vårdnadshavare för barnet.

Ett barn har också rätt till underhållsstöd, om det varaktigt bor och är folkbokfört hos en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som bor här i landet eller hos någon eller några som bor här i landet och som var särskilt förordnade vårdnadshavare för barnet, när det fyllde 18 år. Vad som i lagen sägs om boförälder gäller då den eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Bestämmelserna i 4 § 1 och 5 § tillämpas inte i dessa fall.

4 §

Ett barn har inte rätt till underhållsstöd, om

1. barnets mor är boförälder och hon uppenbarligen utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till åtgärder för att få faderskapet till barnet fastställt,

2. det finns anledning anta att, om det finns en bidragsskyldig förälder, denne i rätt ordning betalar underhåll som inte är lägre än det belopp som enligt denna lag skulle betalas ut i underhållsstöd till barnet,

3. det är uppenbart att den bidragsskyldige föräldern på något annat sätt ser till att barnet får motsvarande underhåll,

4. boföräldern trots föreläggande enligt 31 § första stycket utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till de åtgärder som begärs, eller

5. barnet har rätt till barnpension efter en bidragsskyldig förälder på grund av 8 kap. 2 § eller 14 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

5. barnet har rätt till barnpension *eller efterlevandestöd till barn* efter en bidragsskyldig förälder på grund av *bestämmelserna i 2 eller 3 kap. lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

¹ Senaste lydelse 1999:822.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2002 och tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 december 2002.

2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om underhållsstöd för tid före den 1 januari 2003.

3. Vad som föreskrivs i 5 § 5 skall också gälla barnpension som utges med stöd av 5 § lagen (2000:000) om införande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om
inkomstgrundad ålderspension

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

2 §

Ålderspension skall utges från och med den månad som anges i ansökan, dock tidigast från och med månaden efter det att ansökan kom in till den allmänna försäkringskassan.

Har den pensionsberättigade uppburit förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring omedelbart före 65 års ålder får inkomst- och tilläggspension beviljas för högst tre månader före ansökningsmånaden, dock tidigast från och med den månad då den pensionsberättigade fyllde 65 år.

Har den pensionsberättigade uppburit förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller särskild efterlevandepension enligt 9 § lagen (2000:000) om införande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn omedelbart före 65 års ålder får inkomst- och tilläggspension beviljas för högst tre månader före ansökningsmånaden, dock tidigast från och med den månad då den pensionsberättigade fyllde 65 år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.11 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen
(1999:799)

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i övergångsbestämmelserna till socialförsäkringslagen (1999:799) skall införas en ny punkt, 6, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6. En änka som vid utgången av år 2000 uppbär folkpension i form av änkepension vid bosättning utomlands med stöd av bestämmelsen i punkt 1 i övergångsbestämmelserna till lagen (1979:127) om ändring i lagen om allmän försäkring skall ha rätt till utbetalning av sådan pension även efter ikraftträdandet.

2.12 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen
(1999:799)

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1, 2, 4, 5 och 8 §§, 4 kap. 2 och 7 §§ och punkten 6 i övergångsbestämmelserna till socialförsäkringslagen (1999:799) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för följande förmåner som anges i lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. ersättning för sjukvård m.m. enligt 2 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna,

2. föräldrapenning på garantinivå,

3. folkpension i form av förtidspension *och efterlevandepension* beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige, samt

3. folkpension i form av förtidspension beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige, samt

4. rehabilitering och särskilt bidrag enligt 22 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna.

2 §

Den som är bosatt i Sverige omfattas även av

1. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

2. lagen (1969:205) om pensionstillskott,

3. lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,

4. lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,

5. lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn,

6. lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,

7. lagen (1993:389) om assistansersättning,

8. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

9. lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer,

10. lagen (1996:1030) om underhållsstöd,

11. lagen (1998:702) om garantipension, *och*

12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag.

11. lagen (1998:702) om garantipension,

12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag, *och*

13. lagen (2000:000) om efterlevandepension *och efterlevandestöd till barn i fråga om*

– *garantipension till omställ-*

*ningspension och änkepension,
– efterlevandestöd till barn, och
– tilläggspension enligt 6 kap.
5 § första stycket 2 samma lag,
tilläggspension enligt 5 § andra
stycket 2 och 7 § tredje stycket 2
lagen (2000:000) om införande av
lagen om efterlevandepension
och efterlevandestöd till barn
beräknad i förhållande till det an-
tal år som har tillgodoräknats som
bosättningsstid i Sverige.*

4 §

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för följande förmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring:

1. sjukpenning och havandeskapspenning,
2. föräldrapenning över garantinivå och tillfällig föräldrapenning,
3. tilläggspension i form av förtidspension *och efterlevandepension,*
4. folkpension i form av förtidspension *och efterlevandepension* beräknad i förhållande till det antal år för vilka tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension, samt
3. tilläggspension i form av förtidspension,
4. folkpension i form av förtidspension beräknad i förhållande till det antal år för vilka tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension, samt
5. rehabilitering och rehabiliteringsersättning enligt 22 kap. i fråga om förmåner som beslutas av de allmänna försäkringskassorna.

5 §

Den som arbetar i Sverige omfattas även av

1. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
2. lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående-vård, *och*
3. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.
2. lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående-vård,
3. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, *samt*
4. *lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om inkomstgrundad efterlevandepension och tilläggspension i form av änkepension med undantag av sådan tilläggspension som avses i 2 § 13.*

8 §

Försäkringen för pensioner eller skadeersättningar som avses i 4 § 3 och 4 samt 5 § 1 och 3 skall gälla när rätten till en förmån enligt de lagar som anges där kan härledas från ett arbete i Sverige. Detsamma gäller försäkringen för föräldrapenning över garantinivå enligt 4 § 2.

Försäkringen för pensioner eller skadeersättningar som avses i 4 § 3 och 4 samt 5 § 1, 3 och 4 skall gälla när rätten till en förmån enligt de lagar som anges där kan härledas från ett arbete i Sverige. Detsamma gäller försäkringen för föräldrapenning över garantinivå enligt 4 § 2.

Försäkringen för pensioner enligt första stycket skall också gälla i det fall rätten till förmånen kan härledas från sådan ersättning som anges i 12 och 13 §§.

4 kap.

2 §

Förmåner får utges om utlandsvistelsen kan antas vara längst sex månader.

När det gäller ersättning för sjukvård m.m. enligt 3 kap. 1 § 1 tillämpas särskilda bestämmelser om vård som ges utomlands.

Pensionsförmåner enligt 3 kap. 1 § 3 samt 2 § 2, 6 och 11 utges så länge den försäkrades bosättning i Sverige består enligt 2 kap.

Pensionsförmåner enligt 3 kap. 1 § 3 samt 2 § 2, 6, 11 *och 13* utges så länge den försäkrades bosättning i Sverige består enligt 2 kap.

7 §

För utbetalning av en förmån utomlands får krävas bevis om att rätten till förmånen består.

Beträffande efterlevandeförmåner skall vad som sägs i detta kapitel om försäkrad gälla den försäkrades efterlevande.

6.¹ En änka som vid utgången av år 2000 uppbär folkpension i form av änkepension vid bosättning utomlands med stöd av bestämmelsen i punkt 1 i övergångsbestämmelserna till lagen (1979:127) om ändring i lagen om allmän försäkring skall ha rätt till utbetalning av sådan pension även efter ikraftträdandet.

Sådan folkpension som avses i första stycket skall från och med den 1 januari 2003 i stället avse

¹ Senaste lydelse 2000:000.

*tilläggs pension i form av änkepen-
sion enligt 6 kap. 5 § första stycket
2 lagen (2000:000) om efterlevan-
depension och efterlevandestöd till
barn samt garantipension till
änkepension enligt samma lag.*

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.13 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229)

Prop. 1999/2000:91
Bilaga 2

Häriigenom föreskrivs att 11 kap. 40 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

40 §

Barnpension enligt *lagen (1962:381) om allmän försäkring* skall bara tas upp till den del pensionen för varje månad överstiger en tolfedel av 40 procent av prisbasbeloppet eller, vid pension efter båda föräldrarna, 80 procent av prisbasbeloppet. Detta gäller också efterlevandelivränta enligt annan författning till den del livräntan enligt 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring medfört minskning av en sådan del av barnpensionen som inte skall tas upp.

Barnpension och efterlevandestöd till barn enligt lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall bara tas upp till den del pensionen och efterlevandestödet för varje månad tillsammans överstiger en tolfedel av 40 procent av prisbasbeloppet eller, vid pension och efterlevandestöd efter båda föräldrarna, 80 procent av prisbasbeloppet. Detta gäller också efterlevandelivränta enligt annan författning till den del livräntan enligt 3 kap. 3 § eller 7 kap. 10 och 11 §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn medfört minskning av en sådan del av barnpensionen eller efterlevandestödet som inte skall tas upp.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och tillämpas första gången vid 2004 års taxering.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2000-02-24

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 3 februari 2000 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
2. lag om införande av lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring,
5. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
7. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
8. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
9. lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
10. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
11. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
12. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799) och
13. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Elisabeth Lane och kanslirådet Marianne Jenryd.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Lagrådet har i tidigare yttranden i anledning av reformeringen av den allmänna pensioneringen påtalat att förslag lagts fram som i betydande delar haft karaktär av temporära lösningar i avvaktan på resultaten av fortsatt utredningsarbete. I sakernas nuvarande tillstånd är det nödvändigt att fortsätta på den inslagna vägen med partiella reformer. Lagrådet kan därvid inte finna annat än att det är väl motiverat att behandla efterlevandepensioneringen för sig och att de föreliggande delförslagen har fått en lämplig avgränsning i förhållande till reformarbetet i övrigt.

Lagrådet har vidare i sina tidigare yttranden påpekat att lagen om allmän försäkring blivit alltmer urholkad – och därmed också oöverskådlig – genom att väsentliga delar av lagen brutits ut till annan lagstiftning. Denna utveckling accentueras genom föreliggande lagförslag som bl.a. innebär att två hela kapitel i lagen föreslås bli upphävda. Samtidigt förekommer i de föreliggande lagförslagen ett stort antal hänvisningar till olika lagrum i lagen om allmän försäkring, dessvärre dessutom till lydelse av dessa som gällt vid olika tidpunkter. Lagrådet har tidigare erinrat om behovet av en genomgripande översyn och omarbetning av bestämmelserna i lagen om allmän försäkring, kanske inom ramen för en ut-

byggd socialförsäkringslag. De föreliggande förslagen gör sådana tankegångar än mer aktuella.

Åtskilliga bestämmelser i förslagen till lag om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och till lagen om införande av nämnda lag – särskilt de som rör änkepensionerna, vilka i gällande och här överförd lydelse i huvudsak inte är lagrådsgranskade – hör till de mest komplicerade föreskrifterna i lagstiftningen om allmän pensionering för att inte säga i svensk lagstiftning över huvud taget. Om det för den med systemet något så när förtrogne är möjligt att med utgångspunkt i en given situation reda ut vilken pensionsrätt en enskild pensionär har – för den enskilde torde i allmänhet detta vara omöjligt – kan starkt betvivlas att mer än ett fåtal personer kan ha en fullständig överblick av systemet. Med de erfarenheter som vunnits av den hittillsvarande utbyggnaden av datorsystemen inom den allmänna pensioneringen kan också befaras att anpassningen av Riksförsäkringsverkets datorer till de nya reglerna inte hinns med till den föreslagna ikraftträdandetidpunkten, som det dock av andra skäl är angeläget att hålla. Som exempel på nyheter som kan medföra övergångsproblem må nämnas att underhållsstöd som utgår vid ikraftträdandet skall omvandlas till efterlevandestöd till barn, utan att det behövs någon ansökan av den berättigade.

Den komplexitet som vidlåder systemet synes emellertid främst vara att tillskriva regeringens strävan – förutom att trygga stabiliteten i systemet genom att uppnå bredast möjliga politiska enighet – att dels undvika sådana ändringar som skulle medföra försämringar för de pensionsberättigade jämfört med vad som nu gäller, dels så långt det låter sig göra anpassa reglerna till det nya pensionssystemet. Från de synpunkter Lagrådet har att beakta – särskilt rättssäkerhetens krav och kravet på konsekvens i rättsordningen – finns intet att erinra mot de båda sålunda uppställda målen. De brister i fråga om överskådlighet med vilka förslagen är behäftade får därför accepteras.

Mot bakgrund av den antydda komplexiteten är det inte möjligt att inom den tidrymd som står till buds för en lagrådsgranskning säkerställa att rådande rättsläge – när så skolat ske – till alla delar på ett korrekt sätt getts motsvarighet i de föreliggande förslagen. Något sådant skulle ha krävt ett dubblerat utredningsarbete från Lagrådets sida. Såvitt Lagrådet kunnat överblicka, har emellertid transformeringen av rättsreglerna skett på ett noggrant och insiktsfullt sätt och Lagrådet kan inte finna annat än att förslagen är så utformade att lagarna kan antas tillgodose angivna syften.

På grund av det anförda kommer Lagrådets fortsatta yttrande att i huvudsak avse mer detaljbetonade frågor.

1 kap. 5 §

I första stycket föreskrivs att änkepension enligt lagen utges i form av tilläggspension och beräknas på grundval av det underlag som anges i 6 kap. Trots detta klagörande används i lagen mera sällan enbart termen änkepension. I stället förekommer på ett stort antal ställen uttrycket "tilläggspension i form av änkepension", se t.ex. 1 kap. 8 och 10 §§, 2 kap. 4 §, 6 kap. 1–7, 10, 11, 17 och 18 §§, 7 kap. 5 § och 8 kap. 6 §. I det äldre pensionssystemet enligt lagen om allmän försäkring gjordes en

grundläggande uppdelning i folkpension och tilläggspension, vilka reglerades i olika avdelningar i lagen. Det fanns då oftast anledning att i enskilda paragrafer poängtera enligt vilken huvudform en pensionsförmån utgavs. I den nya lagen finns knappast skäl att betona detta, allra helst inte mot bakgrund av den förklaring som finns i paragrafens första stycke. Lagrådet föreslår därför att uttrycket "tilläggspension i form av änkepension" byts ut mot termen änkepension i de paragrafer där uttrycket förekommer.

1 kap. 6 §

Tredje stycket sista meningen bör på grund av det förut anförda ges följande lydelse: "Minskning skall i första hand göras på garantipension till änkepension och därefter på sådan del av änkepensionen som avses i 6 kap. 5 § första stycket 2."

1 kap. 7 §

Regeln i andra stycket är inte en sådan allmän bestämmelse som hör hemma i det inledande kapitlet. I regeln uppställs en väsentlig förutsättning för rätt till garantipension, nämligen att en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas för den avlidne. Övriga förutsättningar har samlats i de kapitel där respektive förmån behandlas, dvs. omställningspensionen i 4 kap. och änkepensionen i 6 kap. I 4 kap. 6 § finns en erinran om regeln i 1 kap. 7 § andra stycket, medan någon motsvarande hänvisning inte finns i 6 kap. Regeln bör flyttas till de kapitel där övriga förutsättningar finns, se nedan under 4 kap. 6 § och 6 kap. 14 §. Andra stycket bör således utgå.

3 kap. 1 §

Efterlevandestöd till barn har i princip samma konstruktion som underhållsstödet enligt lagen om underhållsstöd. Båda stödformerna är avsedda att garantera att barnet får ett ekonomiskt stöd upp till ett visst belopp. Förslaget om införandet av ett efterlevandestöd innefattar också den följdändringen att ett barn inte längre skall ha rätt till underhållsstöd därför att den ena föräldern är avliden (3 § lagen om underhållsstöd).

Regeringen har intagit den hållningen att underhållsstödet, liksom dess föregångare bidragsförskottet, inte faller inom tillämpningsområdet för förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Åsikten torde ha sitt ursprung i uttalanden i betänkandet "Social trygghet och EES", SOU 1993:115 s. 200 f. Denna uppfattning är dock inte odiskutabel. Den omständigheten att underhållsstödet, liksom tidigare bidragsförskottet, är en garantiförmån av ett socialrättsligt slag kan göra stödet till en familjeförmån enligt artikel 1 u i) förordningen (EEG) nr 1408/71. I andra länder är underhållsstödet (bidragsförskottet) oftast ett verkligt förskott på det underhåll som en underhållsskyldig egentligen skulle ha utgett. Någon familjeförmån därutöver brukar då inte ingå i stödet.

Av lagrådsremissen framgår att regeringen betraktar det föreslagna efterlevandestödet till barn såsom en förmån som faller inom tillämp-

ningsområdet för förordningen (EEG) nr 1408/71. Detta skulle medföra att detta slags stöd genom överflyttningen från en lag till en annan skulle komma att omfattas av den nämnda förordningen. Huruvida stödet genom denna åtgärd blir en pensionsförmån enligt artikel 1 t) förordningen förefaller dock inte självklart. Oavsett hur det förhåller sig härmed har Lagrådet inte något att invända emot att efterlevandestödet till barn räknas som en förmån enligt förordningen, vilket torde ligga väl i linje med dess egenskap av en garantiförmån.

Fastän efterlevandestödet till barn, enligt lagrådsremissen, faller inom tillämpningsområdet för förordningen (EEG) nr 1408/71, är avsikten att förordningen inte skall bli tillämplig på stödet. Som ett slags beredskap härför innehåller den föreslagna paragrafen förutsättningen att barnet skall vara bosatt i Sverige. Regeringen avser att i förhandlingar inom EU begära att stödet med tillämpning av artikel 10a skall upptagas i bilaga II a med den följd att det skulle bli undantaget från exportskyldighet.

Lagrådet vill påpeka att förutsättningen för att stödet skall förtecknas i bilagan bland annat är att det skall utges i stället för eller som tillägg till annan förmån. Frågan är om efterlevandestödet kan anses vara ett tillägg till annan förmån, främst då barnpensionen. Efterlevandestödet är i så måtto en självständig förmån att det i lagen skall föreskrivas att stödet för år räknat skall motsvara 40 procent av prisbeloppet. Vad i övrigt gäller stödets storlek skall inte bara barnpension utan också vissa andra ersättningar enligt 3 § tredje stycket minska det belopp som skall utges i efterlevandestöd. Vidare finns i 4 § en regel om samordning mellan sådant stöd och förtidspension. Det är också att märka att om barnet över huvud taget inte uppbär någon barnpension "hela" förmånen i princip kommer att bestå av efterlevandestöd.

Med det anförda har Lagrådet velat framhålla att det kan föreligga viss tveksamhet om huruvida stödet uppfyller kraven för att förtecknas på den ifrågavarande bilagan till förordningen.

4 kap. 6 §

Som ovan framhållits, bör det villkor som finns i regeln i 1 kap. 7 § andra stycket ingå som en uttrycklig förutsättning i denna paragraf. Lagrådet föreslår därför att paragrafen ges följande lydelse: "En efterlevande make som är bosatt i Sverige och som uppfyller villkoren för rätt till omställningspension har rätt till garantipension till omställningspension, om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas för den avlidne."

4 kap. 7 och 8 §§

I 7 § första stycket anges att beräkningen av garantipension till omställningspension skall grunda sig på den omställningspension som den efterlevande har rätt till. Denna föreskrift synes visserligen inte tillföra regleringen något, eftersom beräkningen sker på grund av olika, av omställningspensionen oberoende faktorer som anges i det följande. Endast i fråga om avräkningen mot omställningspensionen har bestämmelsen någon innebörd men även denna fråga regleras i det följande. Egentligen borde första meningen i 7 § få utgå och andra meningen sammanföras med 8 § som en ny tredje mening i denna. Emellertid används samma

konstruktion i 6 kap. 17 och 18 §§, där den motsvarar konstruktionen i 3 kap. 3 § lagen om garantipension. Skäl kan därför finnas att avstå från ändring i den föreslagna konstruktionen.

Lagrådet förordar att i 8 § klart anges att minskningen enligt 8 § skall göras på det med tillämpning av 12 § avkortade beloppet. I 8 § bör därför införas en ny tredje mening av förslagsvis följande lydelse: "Sådan minskning görs efter det att basnivån avkortats med tillämpning av 12 §."

6 kap. 2 §

Tekniken vid överföringen av nuvarande regelsystem om änkepension till den föreslagna lagen bygger främst på att de föreskrifter som före år 1990 gällde om änkepensioneringen har arbetats samman med de övergångsbestämmelser som reglerade den fortsatta tillämpningen av dessa föreskrifter. Detta har lett till att förutsättningarna för änkepension knyts till två olika tidpunkter, dels tidpunkten för dödsfallet, dels utgången av år 1989, då den reformerade familjepensioneringen trädde i kraft. Resultatet av denna sammanställning av olika bestämmelser är visserligen komplicerat. Tekniken framstår emellertid som nödvändig, om inte lagtexten skall bli alltför vidlyftig, och resultatet har i allmänhet blivit acceptabelt. På vissa punkter har lagtexten emellertid blivit alltför komprimerad och är svår att tillgodogöra sig.

Så är fallet med förevarande paragraf. I andra stycket, som gäller för änkor födda år 1945 eller senare, anges att de i första stycket föreskrivna villkoren skall vara uppfyllda vid utgången av år 1989 och att detta förhållande inte får ha ändrats fram till tidpunkten för dödsfallet. Den avlidne kan emellertid "efterlämna" barn endast vid dödsfallet. Det kan inte heller krävas att båda de angivna villkoren skall vara "uppfyllda" vid båda tidpunkterna, eftersom villkoren är alternativa och kan kombineras på olika sätt. För bättre förståelse krävs att paragrafen löses upp. Lagrådet förordar följande lydelse:

"En änka som är född år 1944 eller tidigare och som vid utgången av år 1989 samt även vid tidpunkten för dödsfallet var gift med den avlidne har rätt till änkepension om antingen äktenskapet vid tidpunkten för dödsfallet hade varat minst fem år och ingåtts senast den dag då den avlidne fyllde 60 år eller den avlidne efterlämnar barn som också är barn till änkan.

En änka som är född år 1945 eller senare har rätt till änkepension om hon har varit gift med den avlidne från utgången av år 1989 till dödsfallet samt dessutom

1. vid utgången av år 1989 antingen äktenskapet hade varat minst fem år och ingåtts senast den dag då mannen fyllde 60 år eller manen hade barn som också var barn till kvinnan, och

2. något av de i 1 angivna villkoren var uppfyllt även vid dödsfallet och vid varje tidpunkt mellan utgången av år 1989 och dödsfallet."

Detta innebär i fråga om de yngre änkor bl.a. att om makarna vid utgången av år 1989 var nygifta men makarna hade ett gemensamt barn som senare dör så har änkan rätt till pension, ifall äktenskapet vid barnets död varat fem år (och ingåtts senast då mannen fyllde 60) samt därefter bestått fram till dödsfallet.

6 kap. 3 §

I bestämmelsen hänvisas i fråga om vissa villkor för den del av änkepensionen enligt 6 kap. 5 § första stycket som ersätter änkepensionen inom folkpensioneringen (90-procentsdelen) till förutsättningarna för garanti-pension till änkepension enligt 6 kap. 14 §. Hänvisningen till en betydligt senare paragraf än den som reglerar den pensionsform som nu är i fråga framstår som förvirrande. Dessutom behandlar 14 § över huvud taget inte änkor födda 1945 och senare, vilka däremot omfattas av förevarande paragraf. Lagrådet förordar att villkoren för 90-procentsdelen regleras redan här. Lagrådet föreslår därför att förevarande paragraf ges följande lydelse:

"För rätt till sådan del av änkepension som avses i 5 § första stycket 2 krävs, utöver vad som anges i 1 och 2 §§, att förutsättningarna enligt andra och tredje styckena eller enligt fjärde stycket är uppfyllda.

En änka som är född år 1944 eller tidigare har rätt till änkepension enligt första stycket om hon dessutom vid tidpunkten för dödsfallet

1. har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, som stadigvarande vistas i makarnas hem eller hos änkan, eller

2. har fyllt 36 år och varit gift med den avlidne i minst fem år.

Om villkoret enligt andra stycket 1 inte längre är uppfyllt, upphör rätten till änkepension enligt denna punkt. Vid bedömningen av rätten till änkepension enligt andra stycket 2 skall i så fall anses som om mannen avlidit då rätten till änkepension enligt andra stycket 1 upphörde och äktenskapet varat till nämnda tidpunkt.

En änka som är född år 1945 eller senare har rätt till änkepension enligt första stycket, om hon dessutom uppfyllde något av de i andra stycket 1 eller 2 angivna villkoren såväl vid utgången av år 1989 som vid dödsfallet och vid varje tidpunkt mellan utgången av år 1989 och dödsfallet. Därvid tillämpas bestämmelserna i tredje stycket."

6 kap. 4 §

I första stycket skall enligt lagförslaget föreskrivas att tilläggs-pension i form av änkepension skall dras in om änkan ingår äktenskap. Paragrafen motsvarar en äldre bestämmelse i 14 kap. 2 § tredje stycket lagen om allmän försäkring (i dess lydelse före den 1 januari 1990).

Paragrafen har placerats i ett avsnitt i 6 kap. som enligt rubriken gäller rätt till tilläggs-pension i form av änkepension. Orden "dras in" i bestämmelsen ger knappast uttryck för tanken att det skulle vara fråga om en rättighetsbestämmelse. De hänvisningar till bestämmelsen som finns i 11–13 §§ förslaget till lag om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och som innebär att ersättning skall utges med tillämpning av bl.a. bestämmelsen stämmer inte heller med dess karaktär av indragningsregel.

Termen "indragning" i socialförsäkringsrätten används ofta i sådana sammanhang, där en försäkrad, som i och för sig är berättigad till en ersättning, på grund av en förseelse eller en underlåtenhet får ersättningen indragen av en försäkringskassa. Om den försäkrade däremot inte längre skulle uppfylla förutsättningarna för rätt till ersättning, kommer rätten att upphöra. I lagen om allmän försäkring används, när det är fråga om ett

slags sanktion, just termen "indragning", se 3 kap. 17 § och 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring. I det nu aktuella förslaget får indragning ske enligt 7 kap. 7 § andra stycket, om den ersättningsberättigade vållat den försäkrades död.

Enligt Lagrådets mening bör inte orden "dras in" användas i paragrafens första stycke. Lagrådet föreslår i första hand följande formulering: "Rätten till änkepension upphör om änkan ingår äktenskap." Denna konstruktion används för övrigt i lagförslaget i både 4 kap. 4 § och 6 kap. 16 § andra stycket. I den sistnämnda bestämmelsen gäller det också det fall att rätten till ersättning kan återvinnas sedan hindret inte längre föreligger. Andra formuleringar är naturligtvis också tänkbara, såsom "en änka har inte rätt till ..." (jfr 6 kap. 16 § första stycket) eller "änkepension får inte utges ..." (jfr 7 kap. 14 § andra stycket).

6 kap. 6 §

Lydelsen av första stycket är något oklar. Lagrådet förordar följande lydelse: "Änkepension till en änka som är född år 1945 eller senare -:-: hade avlidit vid utgången av år 1989. Vid beräkningen av sådan änkepension tillämpas 5 § första stycket. Beloppet enligt 5 § första stycket 1 beräknas på grundval av den förtidspension -:-: lagen om allmän försäkring. Om mannen vid utgången av år 1989 var berättigad till tilläggspension i form av ålderspension, skall dock beloppet enligt 5 § första stycket 1 beräknas -:-: vid utgången av år 1989."

6 kap. 14 §

Enligt vad som anförts under 1 kap. 7 § bör innehållet i andra stycket i nämnda paragraf flyttas hit. Lagrådet föreslår att ett nytt tredje stycke införs i paragrafen och ges följande lydelse: "Änkan har dock rätt till garantipension endast om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas för den avlidne."

6 kap. 17 och 18 §§

Jämför vad som sägs under 4 kap. 7 och 8 §§.

I lagtexten bör klart anges att minskningen enligt 18 § skall göras på det med tillämpning av 22 och 23 §§ minskade respektive avkortade beloppet. Lagrådet förordar att i 18 § införs en ny tredje mening av förslagsvis följande lydelse: "Sådan minskning görs efter det att basnivån minskats eller avkortats med tillämpning av 22 och 23 §§."

7 kap. 3 §

Bestämmelsen avses för en situation som för närvarande regleras i 16 kap. 5 § sjätte stycket AFL, där det föreskrivs om viss avräkning på det belopp som först förfaller till betalning efter det att beslut om barnpension meddelats. Förevarande paragraf tar sikte på vissa fall av retroaktivt utbetalad efterlevandepension, nämligen bl.a. när det vid utbetalningen av omställningspension efter den avlidne inte är känt att en rätt till efterlevandepension till barn samtidigt föreligger. Den avräkning som föreslås skola ske skall göras på den retroaktiva utbetalningen, vilken får förut sättas ske som en engångsbetalning. Det finns inte anledning att behandla

avräkningen olika för det fall att det retroaktiva beloppet betalas med ett engångsbelopp respektive det fall att det betalas i flera rater. Orden "som först förfaller till betalning" bör därför utgå och orden "det belopp" bytas mot "beloppet".

7 kap. 4 §

I första meningen sägs att uttag av efterlevandepension får återkallas genom skriftlig anmälan till den allmänna försäkringskassan. Den språkliga utformningen är inte korrekt och kan faktiskt ge upphov till feltolkning av bestämmelsen. Den omständigheten att uttag återkallas för nämligen tankarna närmast till att det skulle vara fråga om gjorda uttag. Om verbet återkallas skall behållas, bör klargöras att begäran (ansökningen) om uttag återkallas. I annat fall måste ordet återkallas bytas ut, t.ex. mot ordet avbrytas.

7 kap. 14 §

I andra stycket skall enligt förslaget föreskrivas att, om ett barn sedan minst trettio dagar i följd vårdats på anstalt på statens bekostnad eller annars fått kost och bostad, efterlevandestöd till barn inte får utges. I specialmotiveringen sägs att andra och tredje styckena i princip motsvarar nuvarande regler i 10 kap. 2 § tredje och fjärde styckena lagen om allmän försäkring. De angivna bestämmelserna i lagen om allmän försäkring avser barnpension (tredje stycket) och pensionsförmån (fjärde stycket).

Den föreslagna bidragsformen efterlevandestöd till barn motsvarar det nuvarande underhållsstödet i det fall att den ena föräldern är avliden. I 11 § lagen om underhållsstöd finns en bestämmelse om att underhållsstöd inte lämnas för sådan kalendermånad då barnet under hela månaden på statens bekostnad får vård på institution eller annars kost och logi. Bestämmelsen omfattar emellertid också boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (2) eller vård i familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten (3). Dessa två punkter faller bort när underhållsstödet förvandlas till ett efterlevandestöd och därmed flyttas över till den nya lagen.

Förslaget är till fördel för de barn som blir berättigade till efterlevandestöd. Lagrådet har självfallet inte något att erinra mot detta resultat i sak.

8 kap. 10 §

De bestämmelser i lagen om inkomstgrundad ålderspension vartill hänvisas avser oftast uttryckligen den i den lagen reglerade försäkringsformen. Av paragrafen borde tydligare framgå att avsikten är att dessa bestämmelser också skall omfatta efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Lagrådet föreslår därför att de inledande orden omformuleras på följande sätt: "Följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall också tillämpas på efterlevandepension och efterlevandestöd till barn:".

1 §

En bestämmelse av här föreslaget innehåll framstår med hänsyn till lagens rubrik som överflödig. Jämför lagen om ikraftträdande av inkomstskattelagen, vars inledning har fått en korrekt utformning. Det har blivit upplyst att de lagförslag som nu föreligger remitterade kan komma att delas upp på olika propositioner och att i så fall en bestämmelse om upphävande av olika föreskrifter kan behöva införas i förevarande lagförslag. Därvid kan 1 § utgå, 2 § ges beteckningen 1 § och upphävandeföreskrifterna införas i en ny 2 §. En fördel med detta förfarande är att den efterföljande paragrafnumreringen inte behöver ändras.

I motsats till den föreslagna portalparagrafen skulle en uppdelning av lagen i olika avsnitt med särskilda underrubriker väsentligt bidra till läsbarheten. Därvid kan rubriken före 1 § ges beteckningen "Allmänna bestämmelser". Före 5 § sätts rubriken "Barnpension och efterlevandestöd till barn". Därefter sätts följande rubriker: före 7 § "Omställningspension och garantipension", före 9 § "Särskild efterlevandepension och garantipension", före 10 § "Änkepension och garantipension" samt före 20 §, slutligen, "Samordning med livränta".

10–13 §§

Enligt 10 § har en änka som vid utgången av år 2002 har rätt till änkepension inom folkpensioneringen och tilläggspensioneringen rätt till änkepension och garantipension till änkepension enligt lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (EPL). Paragrafen ger intrycket av att utgöra en materiell bestämmelse av vilken framgår att den nya lagen rent allmänt anger förutsättningarna för änkepensionen i övergångsfallen. Från denna utgångspunkt synes svärförståeligt att det i 11-13 §§ anges att änkepension "utges" med tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§ EPL, som om förutsättningarna för änkepension skulle fullständigt regleras genom hänvisningen till angivna paragrafer, trots att detta, med hänsyn till innehållet i 10 §, uppenbarligen inte kan vara meningen. Avsikten med 10 § lär emellertid vara att denna endast skall utgöra en inledning till följande paragrafer och att de närmare förutsättningarna för – liksom även metoderna för beräkningen av – änkepension i olika situationer skall framgå av dessa. Innebörden av 10 § skulle klarare framgå om den gavs följande lydelse:

"En efterlevande som vid utgången av år 2002 har rätt till folkpension enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring har rätt till änkepension och garantipension till sådan pension enligt vad som föreskrivs i 11–19 §§. Detsamma skall gälla om rätt till sådan änkepension uppkommer först efter ikraftträdandet men grundar sig på dödsfall som inträffat dessförinnan. För änkepension och garantipension till sådan pension enligt denna paragraf skall dessutom gälla vad som föreskrivs i 1, 7 och 8 kap. lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn."

Vad sedan angår bestämmelserna i 11–13 §§ blir hänvisningen till 6 kap. 3 och 4 §§ EPL alltför kortfattad för att ange förutsättningarna för

rätten till änkepension. 6 kap. 3 § avser rätten till 90-procentsdelen av änkepensionen enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 EPL. Det måste – om 10 § omformuleras i enlighet med vad som föreslås i det föregående – finnas en bestämmelse som anger förutsättningarna också för rätten till änkepension enligt 6 kap. 5 § första stycket 1 EPL. Ehuru 11 § anger att den skall tillämpas oavsett änkans ålder utgör hänvisningen till 6 kap. 3 § en hänvisning till bestämmelser som är olika för skilda ålderskategorier. Vidare innefattar hänvisningen via 6 kap. 3 § till 6 kap. 14 § EPL att änkan skall ha varit gift med den avlidne vid utgången av år 1989, vilket i fråga om 11 § inte är möjligt i betraktande av att paragrafen avser pensioner i anledning av dödsfall före år 1990 (frånsett den särskilda bestämmelsen om änkor födda år 1929 och tidigare).

Lagrådet förordar att förutsättningarna för änkepension till dem som blivit änkor före utgången av år 1989 anges fullständigt i 11 §. Det är möjligt att förutsättningarna för änkepension i de i 12 och 13 §§ behandlade situationerna kan åtminstone delvis anges genom hänvisningar till 11 §. För Lagrådet framstår det emellertid som sannolikt att även dessa situationer bör ges en självständig reglering.

Lagrådet saknar tillräcklig överblick över de äldre bestämmelserna för att med anspråk på fullständighet kunna lägga fram förslag till ny lydelse av 11–13 §§. Lagrådet förordar därför att angivna paragrafer omarbetas under det fortsatta beredningsarbetet i Regeringskansliet, med beaktande av de synpunkter Lagrådet nu anfört.

20 §

Bestämmelserna i denna paragraf rör olika frågor och skulle kunna vinnas i tillgänglighet på att delas upp på två paragrafer. Lagtexten skulle förslagsvis kunna lyda så:

"20 § Om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har beviljats på grund av dödsfall som inträffat före ikraftträdandet skall minskning enligt 7 kap. 11–13 §§ lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd göras med 45 procent av varje livränta som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet. Minskningen skall göras på det belopp som anges i 5 § andra stycket 2 respektive 7 § tredje stycket 2 före minskning av annan tilläggspension.

21 § I fall som avses i 5, 7 och 9 §§ denna lag skall bestämmelserna i 7 kap. 11 § första stycket sista meningen och 12 § sista meningen lagen (2000:000) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn tillämpas endast på pension som beräknats enligt 5 § andra stycket 1 och 7 § tredje stycket 1."

Förslaget till lag om ändring i lagen om arbetsskadeförsäkring

6 kap. 7 §

Enligt förslaget skall bl.a. 8 kap. 5 och 10 §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn ha motsvarande tillämpning i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen. I paragrafen finns emellertid redan en hänvisning till återbetalningsregeln i 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring, vilken också skall behållas för framtiden. Förslaget skulle

med andra ord innebära att från och med den 1 januari 2003 två återbetalningsbestämmelser skulle vara tillämpliga på för mycket uppburna ersättningar från arbetsskadeförsäkringen. Till yttermera visso är de två reglerna inte likalydande. I 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring finns således kvittningsregler som saknar motsvarigheter i 8 kap. 5 § lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn (jfr 8 kap. 7 §).

Om avsikten är att två olika återbetalningsregler skall vara tillämpliga på arbetsskadeersättningar måste klargöras hur reglerna skall förhålla sig till varandra i den praktiska rättstillämpningen.

Det förhållandet att bestämmelserna i 8 kap. 10 § lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn skall ha motsvarande tillämpning i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen medför att en mängd hänvisningar i nämnda 10 § till 15 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension också skulle komma att omfatta arbetsskadeförsäkringen. Detta skulle bl.a. innebära att bestämmelsen i 15 kap. 1 § sistnämnda lag om att Riksförsäkringsverket skall verka för en likformig och rättvis lagtillämpning kom att avse också arbetsskadeförsäkringen. Den grundläggande regeln härom i 20 kap. 12 § lagen om allmän försäkring får väl antagas sedan länge ha varit tillämplig på arbetsskadeförsäkringen (jfr 8 kap. 12 § lagen om arbetsskadeförsäkring).

I övrigt är att märka att preskriptionsregeln i 20 kap. 5 § lagen om allmän försäkring och reglerna i samma kapitels 6 § om utmätning och överlåtelse redan gäller för arbetsskadeersättningar.

Naturligast är att arbetsskadeförsäkringen även i fortsättningen är knuten till de ifrågavarande reglerna i 20 kap. lagen om allmän försäkring. Som framgått, torde inte det tillägg som innefattar en hänvisning till 8 kap. 5 och 10 §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn fylla någon praktisk funktion och kan till och med vara ägnat att skapa lagkollisioner på området. Lagrådet rekommenderar att hänvisningen utgår.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden
Freivalds, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, Klingvall, Östros,
Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén,
Ringholm

Föredragande: statsrådet Thalén

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:91 Efterlevandepensioner och
efterlevandestöd till barn